

Zveza za tehnično kulturo Slovenije

56. državno srečanje mladih raziskovalcev Slovenije 2022

»NET JE SUS« – ZLORABE NA INTERNETU

Raziskovalno področje: SOCIOLOGIJA

Raziskovalna naloga

OŠ Franca Rozmana - Staneta Maribor, 2022

Mentorica:

Mateja Ivankovič Bubić

Avtorici:

Zala Jakovac in Nina Špenga

POVZETEK.....	1
ZAHVALA	2
1 UVOD	3
1.1 UVODNA RAZMIŠLJANJA	3
1.2 NAMEN RAZISKOVALNE NALOGE	3
1.2.1 Cilji raziskovalne naloge.....	4
1.2.2 Hipoteze (predpostavke) raziskovalne naloge.....	4
1.3 TEORETIČNI DEL	5
1.3.1 Vrste zlorab na internetu med otroki in mladostniki.....	5
1.3.1.1 Spolna zloraba	5
1.3.1.2 Sovražni ali zlonamerni govor.....	6
1.3.1.3 Kraja identitete.....	6
1.3.1.4 Vdor v računalnik	7
1.3.1.5 Izsiljevanje	7
1.3.1.6 Seksting.....	7
1.3.1.7 Spletni grooming	8
1.3.1.8 Spletno ribarjenje ali Phishing.....	8
1.3.1.9 Pharming.....	9
1.3.1.10 Neželena elektronska pošta ali Spam	9
1.3.2 Kazni Kazenskega zakonika zoper zlorabo na internetu.....	10
1.3.2.1 Spolna zloraba	10
1.3.2.2 Sovražni ali zlonamerni govor.....	10
1.3.2.3 Kraja identitete.....	10
1.3.2.4 Vdor v računalnik	11
1.3.2.5 Izsiljevanje	11
1.3.3 Medijski prispevki, ki opozarjajo na nevarnosti na internetu.....	11
1.3.3.1 Ujete v medmrežju (»V siti«)	11
1.3.3.2 Gajin svet.....	12
1.3.3.3 Say No! – Reci ne!.....	12
1.3.4 Centri za varnejši internet in prijave zlorab v Sloveniji	12
1.3.4.1 Spletno oko	13
1.3.4.2 Safe.si.....	13
1.3.4.3 TOM – Telefon za otroke in mladostnike.....	13
1.3.4.4 SI-CERT ali Nacionalni odzivni center za kibernetično varnost.....	14
1.3.4.5 Varni na internetu	14
1.3.4.6 Logout.....	14
1.3.5 Prijave zlorab na internetu	15

1.3.5.1	Prijava zlorabe na spletnem portalu Spletno oko	17
1.3.5.2	Vodiči do prijav zlorab na spletnem portalu Safe.si.....	17
1.3.5.3	Prijava zlorabe v spletnem iskalniku Google	19
1.3.5.4	Prijava zlorabe na aplikaciji YouTube	19
1.3.5.5	Prijava zlorabe na aplikaciji Snapchat	20
1.3.5.6	Prijava zlorabe na aplikaciji Instagram.....	21
1.3.5.7	Prijava zlorabe na aplikaciji Viber	21
1.3.5.8	Prijava zlorabe na aplikaciji Twitter.....	22
1.3.5.9	Prijava zlorabe na aplikaciji Facebook	23
1.4.6	<i>Vrste zaščit na internetu</i>	23
1.4.6.1	Spletni bonton.....	23
1.4.7	<i>Nasveti za varno uporabo interneta</i>	25
1.4.7.1	Splošni nasveti	25
1.4.7.2	Aplikacije za starševski nadzor	26
1.4.7.2.1	Family Link	27
1.4.7.2.2	Family Time	27
1.4.7.2.3	Microsoft Family.....	27
1.4.7.2.4	Norton Family	27
1.4.7.2.5	Kaspersky Safe Kids	28
2	METODOLOGIJA RAZISKOVANJA	28
2.1	PRVI ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UČENCE	29
2.2	INTERVJU	29
2.3	SPLETNI TEČAJ ZA UČENCE.....	30
2.4	DRUGI ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UČENCE	30
3	REZULTATI	31
3.1	KVANTITATIVNA RAZISKAVA – PRVI ANKETNI VPRAŠALNIK	31
3.1.1	<i>Značilnosti udeležencev prve raziskave</i>	31
3.1.2	<i>Rezultati in interpretacija podatkov prve raziskave</i>	31
3.2	KVALITATIVNA RAZISKAVA	53
3.2.1	<i>Intervju</i>	53
3.2.2	<i>Spletni tečaj za učence</i>	56
3.3	KVANTITATIVNA RAZISKAVA – DRUGI ANKETNI VPRAŠALNIK.....	64
3.3.1	<i>Značilnosti udeležencev druge raziskave</i>	64
3.3.2	<i>Rezultati in interpretacija druge raziskave</i>	64
4	RAZPRAVA	79

5 DRUŽBENA ODGOVORNOST	83
6 SKLEPNE MISLI	84
7 VIRI IN LITERATURA	86
7.1 LITERATURA	86
7.2 SPLETNI VIRI	86
7.3 VIRI VIDEOPOSNETKOV	92
8 PRILOGE	94
8.1 PRVI ANKETNI VPRAŠALNIK	94
8.2 DRUGI ANKETNI VPRAŠALNIK	98
8.3 ZGIBANKA »NET JE SUS« - ZLORABE NA INTERNETU	101

KAZALO SLIK

Slika 1: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Spletno oko (https://www.spletno-oko.si/).	17
Slika 2: Zajem zaslonske slike poglavja Safe.si – Središče za pomoč (https://safe.si/sredisce-za-pomoc).	18
Slika 3: Zajem zaslonske slike poglavja Safe.si – Vodiči po družabnih omrežjih (https://safe.si/orodja/safesi-vodici-po-druzabnih-omrezjih).	18
Slika 4: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Google 5(https://support.google.com/legal/troubleshooter/1114905).	19
Slika 6: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Youtube (https://www.youtube.com/howyoutubeworks/policies/community-guidelines/#flagging-content).	20
Slika 7: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Snapchat (https://support.snapchat.com/en-GB/i-need-help).	20
Slika 8: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Instagram (https://help.instagram.com/contact/383679321740945).	21
Slika 9: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Viber (https://help.viber.com/en/contact).	22
Slika 10: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Twitter (https://help.twitter.com/en/forms/safety-and-sensitive-content/cse).	22
Slika 11: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Facebook (https://www.facebook.com/help/contact/144059062408922).	23
Slika 12: Zajem zaslonske slike uvoda spletnega tečaja za učence (https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225).	56

Slika 13: Zajem zaslonske slike prvega poglavja spletnega tečaja za učence (https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225&section=1).	57
Slika 14: Zajem zaslonske slike drugega poglavja spletnega tečaja za učence (https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225&section=2).	58
Slika 15: Zajem zaslonske slike tretjega poglavja spletnega tečaja za učence (https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225&section=3).	59
Slika 16: Zajem zaslonske slike četrtega poglavja spletnega tečaja za učence (https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225&section=4).	60
Slika 17: Zajem zaslonske slike petega poglavja spletnega tečaja za učence (https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225&section=7).	60
Slika 18: Zajem zaslonske slike šestega poglavja spletnega tečaja za učence (https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225&section=8).	61
Slika 19: Zajem zaslonske slike sedmega poglavja spletnega tečaja za učence (https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225&section=9).	61
Slika 20: Zajem zaslonske slike osmega poglavja spletnega tečaja za učence (https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225&section=10).	62
Slika 21: Zajem zaslonske slike devetega poglavja spletnega tečaja za učence (https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225&section=11).	62
Slika 22: Zajem zaslonske slike desetega poglavja spletnega tečaja za učence (https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225&section=12).	63
Slika 23: Zajem zaslonske slike enajstega poglavja spletnega tečaja za učence (https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225&section=13).	63

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Primerjava med številom prijav sovražnega govora v letu 2014 in 2020 (vir Letna poročila Spletno oko 2014 in 2020).	15
Grafikon 2: Primerjava med številom prijav spolne zlorabe v letu 2014 in 2020 (Vir: Letni poročili Spletno oko 2014 in 2020).	15
Grafikon 3: Primerjava prijave spolnih zlorab glede na delež starosti žrtve v letu 2014 in 2020 (Vir: Letni poročili Spletno oko 2014 in 2020).	16
Grafikon 4: Uporabljanje družbenih omrežij/aplikacij med vsemi udeleženci raziskave.	32
Grafikon 5: Uporabljanje družbenih omrežij/aplikacij glede na spol udeležencev raziskave.	33
Grafikon 6: Čas uporabe družbenih omrežij/aplikacij v letih glede na spol udeležencev raziskave.	34
Grafikon 7: Prijateljstvo s starši na družbenih omrežjih glede na spol udeležencev raziskave.	35
Grafikon 8: Laganje pri registraciji na družbeno omrežje/aplikacijo/spletno stran med vsemi udeleženci raziskave.	39

Grafikon 9: Razlog laži pri registraciji na družbeno omrežje/aplikacijo/spletno stran glede na spol udeležencev raziskave.	40
Grafikon 10: Sprejemanje zahtev za prijateljstvo med vsemi udeleženci raziskave.....	41
Grafikon 11: Pogovarjanje z neznanci po aplikacijah/družbenih omrežjih glede na spol udeležencev raziskave.	42
Grafikon 12: Srečanje v živo, z osebo, ki si jo spoznal/-a na družbenem omrežju glede na spol udeležencev raziskave.	42
Grafikon 13: Načini zaščite pred zlorabo med vsemi udeleženci raziskave.	43
Grafikon 14: Poznavanje spletnih strani za prijavo internetne zlorabe med vsemi udeleženci raziskave.....	44
Grafikon 15: Opozorila udeležencem raziskave s strani drugih oseb, o nevarnostih na internetu glede na spol udeležencev raziskave.....	45
Grafikon 16: Osebe, ki so udeležence raziskave opozorile o nevarnostih na internetu med vsemi udeleženci raziskave.	46
Grafikon 17: Zasebni profil na aplikacijah/družbenih omrežjih glede na spol udeležencev raziskave.....	47
Grafikon 18: Uporaba aplikacij za starševski nadzor nad elektronsko napravo med vsemi udeleženci raziskave.....	47
Grafikon 19: Mnenje o najtežji zlorabah na internetu med vsemi udeleženci raziskave.	48
Grafikon 20: Zlorabe, ki so se udeležencem raziskave že pripetile.	49
Grafikon 21: Družbena omrežja, na katerih so bili udeležence raziskave zlorabljeni.	50
Grafikon 22: Ukrepanja udeležencev raziskave ob zlorabi na družbenem omrežju.	51
Grafikon 23: Zaupanje drugi osebi o doživeti zlorabi na družbenem omrežju.	52
Grafikon 24: Osebe, ki so jim udeleženci raziskave zaupali o zlorabi na družbenem omrežju.	52
Grafikon 25: Mnenje o pridobljenem novem znanju o zlorabah na internetu iz spletnega tečaja.....	64
Grafikon 26: Znanje o zlorabah na internetu pred spletnim tečajem.	65
Grafikon 27: Koristnost spletnega tečaja za učence.....	65
Grafikon 28: Večji poudarek na preventivnem delovanju proti zlorabam na internetu.....	66
Grafikon 29: Porast udeležbe na internetu med pandemijo.	67
Grafikon 30: Razlogi za povečano aktivnost na internetu med pandemijo.....	67
Grafikon 31: Čas preživet na internetu pred pandemijo koronavirusa.....	68
Grafikon 32: Čas preživet na internetu med pandemijo, v primerjavi s časom pred njo.	69
Grafikon 33: Pogovarjanje z neznanci po internetu, po opravljenem spletnem tečaju.	70
Grafikon 34: Srečevanje z neznanci v živo, po opravljenem spletnem tečaju.	70
Grafikon 35: Poznavanje spletnih strani/kontaktov za prijavo zlorab.	71

Grafikon 36: Prijavne točke, ki jih udeleženci poznajo.	72
Grafikon 37: Zaupanje drugim v primeru zlorabe na internetu.	73
Grafikon 38: Kateri osebi bi zaupali v primeru zlorabe na internetu.	73
Grafikon 39: Prijava zlorab.	74
Grafikon 40: Poznavanje spletne netikete.	74
Grafikon 41: Uporaba spletne netikete med osnovnošolci.	75
Grafikon 42: Načini zaščite pred zlorabami.	75
Grafikon 43: Sprememba obnašanja osnovnošolcev na internetu.	76
Grafikon 44: Načini spremembe obnašanja na internetu.	77
Grafikon 45: Širjenje znanja pridobljenega v spletnem tečaju.	77
Grafikon 46: Priporočitev spletnega tečaja drugim.	78

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Razporeditev udeležencev raziskave glede na razred obiskovanja.	31
Preglednica 2: Razporeditev udeležencev raziskave glede na spol.	31
Preglednica 3: Pomembnost razloga uporabe družbenih omrežij med vsemi udeleženci raziskave.	35
Preglednica 4: Komu bi se udeleženci raziskave zaupali, če bi se mu zloraba zgodila, med vsemi udeleženci raziskave.	36
Preglednica 5: Spletne strani za prijavo internetne zlorabe, ki jih poznajo udeleženci raziskave.	44
Preglednica 6: Razporeditev udeležencev raziskave, ki se jim je zloraba na internetu že pripetila glede na spol (reševanje vprašalnika od 22. do 26. vprašanja).	50

POVZETEK

V raziskovalni nalogi »Net je sus« – zlorabe na internetu sva raziskovali o zlorabah na internetu, njihovih vzrokih, pogostosti pojavljanja in možnostih zaščite pred njimi. Za raziskovalno nalogo sva se odločili z namenom, da bi učence ozaveštili o zlorabah na internetu in jim predlagali načine zaščite pred njimi. Podatke o obnašanju učencev od 6. do 9. razreda na internetu, doživetih zlorabah in poznavanju zaščite, ukrepanj ob zlorabi sva pridobili z anketnima vprašalnikoma, ki sva ju izvedli pred in po objavljenem spletnem tečaju. Pomagali sva zasnovati spletni tečaj za učence, preventivni program, ki so si ga ogledali v spletni učilnici šole, samostojno ali v času razrednih ur. Ta je vseboval prikaz vsebin o nevarnostih, zlorabah na internetu in zaščiti pred njimi. Z intervjujem z odgovorno osebo na policiji sva pridobili dodatna znanja o zlorabah na internetu in podkrepili najina raziskovalna dognanja.

ZAHVALA

Zahvaljujeva se najini mentorici, ki nama je pomagala in svetovala. Brez nje ne bi nikakor uresničili svojih ciljev. Prav tako se zahvaljujeva najinim staršem, ki so nama omogočili ogromno raziskovalnih možnosti in naju podpirali. Velika zahvala gre kriminalistični inšpektorici specialistki Sektorja kriminalistične policije Policijske postaje Maribor, s katero sva opravili intervju, saj si je vzela čas, odgovorila na najina vprašanja, obogatila najino gradivo za raziskovanje in naju predvsem navdihnila, da sva vztrajali pri zaključku raziskovalne naloge. Zahvaljujeva se učiteljici računalništva, ki je z nama nesebično delila spletni tečaj in dopustila, da sva pomagali pri njegovem nastajanju. Prav tako se zahvaljujeva gospe profesorici slovenščine za lektoriranje te naloge, za kar sva ji dali zelo malo časa. Najlepša vam hvala vsem učiteljem, ki ste naju učili brati in pisati, raziskovati, analizirati podatke in veliko več. Brez vašega truda nama ne bi nikoli uspelo.

1 UVOD

1.1 Uvodna razmišljanja

Internetne zlorabe so vedno večji problem v današnji družbi. S pojavom pandemije koronavirusne bolezni COVID-19¹ sva opazovali obnašanje vrstnikov na spletnih platformah, brali zlonamerni govor in tudi sami preživeli veliko več ur v igranju računalniških iger in komuniciranju s prijatelji na internetu. Na internet se je preselila tudi šola, imeli smo pouk na daljavo, učenci smo uporabljali spletna orodja, ki jih do tedaj nismo nikoli, omejena sta bila naše druženje z vrstniki in gibanje na prostem.

Avtorici raziskovalne naloge meniva, da je vsakega otroka potrebno podučiti o spletnih pasteh, ki prežijo nanj, saj bi ga s tem zavarovali pred nevarnostjo ali pa vsaj zmanjšali možnost nastanka zlorabe. Poslušali sva starše in učitelje, ki so opozarjali, da smo otroci preveč časa za zaslone, toda sprememb ni bilo, otroci smo še vedno brskali po internetu in preživeli skoraj dan in noč za zaslone. Da bi pomagali podučiti otroke o zlorabah na internetu, sva se odločili, da narediva raziskovalno nalogo "Net je sus" – zlorabe na internetu. Net predstavlja skrajšano obliko besede internet, ki se uporablja v najstniškem besedišču. »Sus« pa je beseda, ki sva jo zasledili v spletni igri Among Us in predstavlja besedo sumljivost.

V nalogi bova zaradi razširjenosti uporabe med mladimi namesto izraza svetovni splet ali medmrežje uporabljali izraz internet.

1.2 Namen raziskovalne naloge

V raziskovalni nalogi sva želeli ugotoviti, koliko učenci osnovne šole vedo o zlorabah na internetu in preventivni zaščiti pred njimi, in oblikovati preventivni program, ki bi se dejansko uporabljal v osnovni šoli, da bi učenci aktivno spoznali nevarnosti na internetu in načine zaščit pred njimi. Namen je bil tudi raziskati pomen preventivnih programov v osnovni šoli in če ti dejansko pripomorejo k vedenju učencev o nevarnostih na internetu.

¹ Pandemija koronavirusne bolezni je izbruhnila decembra 2019 na Kitajskem, v Sloveniji je bila uradno razglašena 12. 3. 2020 (https://sl.wikipedia.org/wiki/Pandemija_koronavirusne_bolezni_2019_v_Sloveniji).

V času raziskave (februar 2022) v Sloveniji ni več razglašena epidemija, a zaradi velikega števila obolevanj prebivalstva, še vedno veljajo ukrepi: karantena, izolacija in pouk na daljavo.

1.2.1 Cilji raziskovalne naloge

Zastavili sva si cilje naloge:

- raziskati pogostost zlorab med učenci od 6. do 9. razreda naše osnovne šole;
- ozavestiti otroke o varni uporabi interneta in jih podučiti o preventivnih zaščitah pred zlorabami,
- aktivno nadaljevati s preventivnimi aktivnostmi z namenom zaštite otrok v mariborskih osnovnih šolah in usposobiti vse otroke mariborskih osnovnih šol do leta 2025 v prepoznavanju zlorab na internetu (v sodelovanju s policijo).

1.2.2 Hipoteze (predpostavke) raziskovalne naloge

Po postavljenih ciljnih raziskovanja sva si zastavili natančne hipoteze, na podlagi katerih sva raziskovali.

- 1.a Učenci so bili med pandemijo več časa na internetu kot pa pred njo.
- 1.b Število zlorab na internetu se je med pandemijo povečalo.
- 2.a Moški pri nižji starosti začnejo uporabljati družbena omrežja kot ženske.
- 2.b Ženske imajo v večjem deležu na družbenih omrežjih za prijatelje dodane starše kot moški.
- 2.c Učenci uporabljajo družbena omrežja zaradi dolgčasa.
- 3.a Večji delež učencev pri registraciji na družbenih omrežjih laže o svoji starosti.
- 3.b Učenci ne sprejemajo zahtev za prijateljstva na družbenih omrežjih od neznancev.
- 3.c Ženske imajo v večjem številu nastavljene zasebne profile kot moški.
- 3.d Starši v večjem deležu nadzirajo elektronske naprave otrok.
- 3.e Učenci ne poznajo spletnih strani in postopkov prijav zlorab na internetu.
- 4.a Mlajši učenci so pogostejše zlorabljeni na internetu kot starejši.
- 4.b Ženske so v večjem številu žrtve zlorab na internetu kot moški.
- 4.c Med zlorabami na internetu so pri učencih najbolj pogoste spolne zlorabe.
- 4.d Učenci, primer zlorabe na internetu, ne bi zaupali svojim staršem.
- 4.e Zlorabe na internetu v večjem deležu prijavljajo starši in šole kot pa žrtve zlorab.
- 5.a Z ozaveščanjem in poučevanjem v osnovni šoli o nevarnostih na internetu se zmanjša možnost zlorab na internetu.

1.3 Teoretični del

1.3.1 Vrste zlorab na internetu med otroki in mladostniki

Slovar slovenskega knjižnega jezika opredeljuje besedo zloraba kot uporabo česa pozitivnega za kaj negativnega, slabega proti njegovi volji, v nasprotju z zakoni, preračunano uporabo v svojo korist ali neupravičeno sklicevanje na kaj (Ahlin idr., 1994).

Zloraba otrok je neprimerno fizično, spolno ali psihološko ravnanje ali zanemarjanje otrok, predvsem s strani staršev ali drugih skrbnikov. Med drugim se lahko nanaša na ravnanje ali nesposobnost ravnanja staršev ali drugih skrbnikov, ki lahko pri otroku povzroči potencialno ali dejansko škodo. Najpogosteje se pojavlja na otrokovem domu, v organizacijah, šolah ali skupnostih, v katerih je otrok vključen ali v njih sodeluje (https://sl.wikipedia.org/wiki/Zloraba_otroka).

Večji del zlasti strokovne javnosti meni, da je zlorab otrok ogromno in da se na račun nebogljenih otrok služi gore »umazanega« denarja, s katerim se okoriščajo kriminalne združbe v mednarodnih razsežnostih, ter da je treba vzpostaviti raznovrstne oblike sodelovanja med različnimi udeleženci, ki imajo pristojnost, moč in dolžnost ukrepati ter zaščititi otroke, da se uporablja neprimerna terminologija o »otroški pornografiji« itd., manjšina pa trdi, da to sploh ni posebej velik problem (Klančnik, 2013).

1.3.1.1 Spolna zloraba

Spolna zloraba je ravnanje ali posamično dejanje, s katerim oseba prisili drugo osebo k spolnemu občevanju ali spolnemu dejanju. Med osebami, ki jih doleti spolna zloraba, v veliki večini prevladujejo ženske (90 %). 90 % storilcev je moškega spola (https://sl.wikipedia.org/wiki/Spolna_zloraba). S spolnim napadom storilec izkazuje prevlado ali moč nad žrtvijo in jo poniža. Žrtev spolnega napada lahko ima različne posledice, na primer lahko je prestrašena ali razburjena, pogosto joka, je v šoku, je žalostna ... Lahko pride tudi do bruhanja, zmedenosti, slabosti in celo do fizičnih poškodb (Fank, M. in Štirn, M., 2007). Spolna zloraba otroka je najbolj zapletena in najokrutnejša otrokova izkušnja in je zločin (<http://spolna-zloraba.si/index.php/domov/1966-2/>). Spolna zloraba otroka je vsakršno dejanje osebe, ki z zlorabo odnosa, svojega privilegiranega položaja, svoje moči in vpliva nad otrokom, otroka prisili oziroma zavede v spolnost ali dejanja s spolno konotacijo, z namenom zadovoljitve

lastnih potreb po moči in nadzoru, lahko tudi z namenom zadovoljitve svojih spolnih potreb. Spolna zloraba otroka je kršitev moralnih, etičnih in socialnih norm ter zakonskih določil (<http://www.drustvo-dnk.si/nekategorizirane-vsebine/33-kaj-je-spolno-nasilje.html>).

1.3.1.2 Sovražni ali zlonamerni govor

Sovražni govor ali zlonamerni govor je izražanje mnenj, ki so po svoji naravi diskriminatorna, večinoma uperjena proti nepriviligiranim skupinam (etničnim, spolnim, verskim, narodnim, kulturnim ...) ali proti posameznikom, ki pripadajo omenjenim skupinam. Proti posameznikom je sovražni govor uperjen zaradi osebnih okoliščin, ki so rasa, nacionalnost ali etnično poreklo, versko ali drugo prepričanje, zdravstveno stanje, spol, spolna usmerjenost, jezik, starost, invalidnost, izobrazba, socialnoekonomski, družbeni položaj (<https://www.spletno-oko.si/sovrazni-govor/kaj-je-sovrazni-govor>). Sovražni govor razčloveči tiste, proti katerim je usmerjen, pogosto z namenom prestrašiti, ponižati ali spodbuditi nasilje. Izraz sovražni govor zajema tudi pisno, govorno in nebesedno komunikacijo (trakovi, parade, simboli ...) (Kovačič M. idr., 2009).

1.3.1.3 Kraja identitete

»**Kraja identitete** je oblika kraje posameznikove istovetnosti, pri kateri se storilec pretvarja, da je nekdo drug« (https://sl.wikipedia.org/wiki/Kraja_identitete).

Kraja identitete je uporaba osebnih podatkov oziroma identitete nekoga drugega (datum rojstva, ime, obstoječi naslov ...), običajno za pridobitev neke koristi, za obdolžitev druge osebe ali pa je ekonomske narave. Žrtve so prizadete, primerljivo s posledicami drugih kaznivih ali nasilnih dejanj, ki se nanašajo na telo, življenje ali premoženje.

Krajo identitete se zamenja tudi z besedno zvezo zloraba identitete, ki pa pomeni uporabo lažne, namišljene identitete (https://sl.wikipedia.org/wiki/Kraja_identitete).

Do zlorabe identitete pride, ko nekdo prevzame identiteto druge osebe in pod njenim imenom izkorišča njene pravice, si na njen račun pridobiva premoženjsko korist ali prizadene njeno osebno dostojanstvo. Posledice takšnih zlorab so lahko zelo velike.

Ob ugotovitvi, da je bila zlorabljen identiteta osebe, je treba pridobiti njene podatke, fotografijo, prstne odtise, kopijo osebnega dokumenta, naslov bivanja, ime in priimek matere

in očeta, kratko obrazložitev izgube ali kraje dokumenta. Ti podatki se lahko obdelajo samo ob izrecni privolitvi osebe, kateri je identiteta zlorabljena in se postopek opravi na pristojni policijski enoti (<https://www.policija.si/index.php/component/content/article/317-sirene/65167-zlorabljena-identiteta>).

1.3.1.4 Vdor v računalnik

»**Vdor v računalniški sistem** je najbolj klasična oblika hekerskega napada, ki se je v različnih oblikah pojavila že v 60-ih in 70-ih letih prejšnjega stoletja« (<https://www.varninainternetu.si/article/vdori/>). Pomeni nepooblaščen dostop do sistema ali omrežne opreme, ko napadalec pred napadom izvede pregledovanje omrežja.

Eden izmed najpogostejših vdorov je izkoriščanje ranljivosti programa (ki nudi storitev na omrežju), čemur se izognemo s pogostim posodabljanjem programske opreme (najpogosteje gre za spletne aplikacije) in z omejevanjem dostopa do storitev s pomočjo požarnega zidu. Drugi pogosti razlog za vdor pa je slabo geslo (ali odsotnost kakršnegakoli potrjevanja elektronske identifikacije oziroma avtentikacije), zato je pomembno, da uporabljamo gesla, ki jih ni lahko uganiti, in sicer besede, ki niso v slovarju, kombinirane s številkami in posebnimi znaki (<https://www.varninainternetu.si/article/vdori/>).

1.3.1.5 Izsiljevanje

Izsiljevanje je dejanje, ki žrtev prisili, da kaj stori ali opusti v tujo oziroma tudi lastno škodo. Izsiljevanja pogosto ostanejo prikrita in nekaznovana, ker je žrtev iz strahu storila, kar je od nje zahteval izsiljevalec, in zadeve ni prijavila. Pogosto potekajo preko izsiljevalnih pisem, ki jih storilec pošlje preko pošte ali jih pusti v fizični obliki, tudi elektronske pošte. Običajno v teh pismih od žrtve zahteva, kaj naj stori, ne objavi, lahko pa od nje zahteva tudi denar oziroma premoženjsko korist in uslugo (<https://sl.wikipedia.org/wiki/Izsiljevanje>).

1.3.1.6 Seksting

Seksting je izdelava, izmenjava oziroma pošiljanje videoposnetkov, fotografij in tekstovnih sporočil s seksualno vsebino. Običajno poteka preko aplikacij za sporočanje, multimedijskega sporočilnega sistema (MMS) ali družbenih omrežij. Največkrat gre za razgaljene, gole

fotografije, ki jih poimenujejo »nudi«. Morda gre za izražanje pozornosti med zaljubljenca, toda zaupanje je lahko zelo hitro zlorabljeno in fotografije so objavljene na internetu. Nekateri pošiljajo gole ali razgaljene fotografije zaradi iskanja pozornosti, nekateri izmed teh pa so žrtve nasilja, na primer zaradi izsiljevanja(https://safe.si/sites/default/files/letak_seksting_verzija_oktober_2020_-_cmyk.pdf).

1.3.1.7 Spletni grooming

Spletni grooming je navezovanje stikov za spolne namene z uporabo tehnologije ali obnašanje storilca, katerega namen je priti bliže oziroma navezati stik z otrokom (mladoletno osebo, mlajšo od petnajst let) preko interneta in pridobiti zaupanje tega otroka. Storilec skuša skozi spoznavanje na internetu zmanjšati zadržke otroka do spolnih aktivnosti in povečati njegovo radovednost o spolnosti. Najpogostejši cilj spletnega groominga je srečanje z žrtvijo v živo, ki ji sledi spolna aktivnost. Cilj je lahko tudi izdelava posnetkov spolne narave, ki vključujejo žrtev. To kaznivo dejanje je bilo prepovedano na mnogo različnih načinov od Mednarodne konvencije o zatiranju trgovine z ženskami in otroki (<https://www.spletno-oko.si/faq/kaj-je-grooming>).

1.3.1.8 Spletno ribarjenje ali Phishing

Spletno ribarjenje ali Phishing je prevara na internetu, pri kateri želi storilec dobiti občutljive in zasebne podatke spletnih uporabnikov. V slovenščini se, vendar redko, uporablja tudi izraz spletno ribarjenje.

Phishing največkrat poteka tako, da žrtev na elektronski naslov prejme elektronsko sporočilo, na primer od njene spletne banke, pri kateri ima žrtev urejeno spletno bančništvo. Storilec, ki se torej predstavlja v imenu spletne banke, želi svojo žrtev, prejemnika elektronskega sporočila prepričati, da mora čim hitreje, nujno posredovati uporabniško ime za prijavo in geslo. Običajno je v sporočilu naveden tudi razlog, ki je na primer, da je nuja zato, ker prihaja do nepooblaščenih vstopov in mora »spletna banka« nastaviti novo geslo. Občasno je v zlonamernem elektronskem sporočilu prisotna tudi povezava, ki vodi do ponarejene spletne strani, ki je seveda zelo podobna originalni, na njej pa je na primer obrazec, kamor žrtev vtipka staro in novo geslo. Ko žrtev vtipka gesli, staro geslo sporoči napadalcu, novo geslo pa nima prav nobene funkcije

(<https://svetracunalnistva.si/kaj-je-phishing>). Lastnosti lažne spletne strani so, da je v naslovni vrstici naveden naslov, ki se ne razlikuje od pravega, da na zaslonu brskalnika nista navedena priimek in ime uporabnika ter da na zaslonu ni simbola zaklenjene ključavnice (Kovačič, M. idr., 2009).

1.3.1.9 Pharming

Beseda »**pharming**« je nova beseda, ki se v javnosti še ne uporablja pogosto, temelji pa na besedah »kmetovanje« in »phishing«, slovensko »farming«. Pharming je kibernetiski napad, namenjen preusmeritvi spletnega mesta na drugo, ponarejeno spletno mesto, na način, da storilci namestijo zlonamerni program v računalnik. Lahko se opravi s spremembo datoteke na računalniku žrtve, z izkoriščanjem ranljivosti v strežniku in v programski opremi (<https://en.wikipedia.org/wiki/Pharming>). Storilci pri tej vrsti napada »ugrabijo« domeno, originalni spletni naslov, saj uporabnik vnese v vrstico brskalnika pravilen URL naslov spletne strani. Ker so lažne strani običajno kopija originalnih, žrtev tega sploh ne opazi in vnese občutljive podatke, ki so nato storilcu razkriti (Kovačič, M. idr., 2009).

1.3.1.10 Neželeni elektronska pošta ali Spam

Z besedo **spam** lahko označimo vsako sporočilo, ki je poslano večjemu številu naslovnikov, z namenom vsiljevanja vsebine. Pošiljatelj elektronski naslov ali telefonska številka je v sporočilu, imenovanem spam v veliki večini primerov ponarejen (Kovačič, M. idr., 2009). Večina nezaželene pošte je povezana z oglaševanjem sumljivih, raznoraznih izdelkov, vsebin ali storitev, ki imajo dvomljivo kvaliteto in bi jih prodajalci radi podtaknili kupcu tudi proti njihovi volji. Pogosto je povezana z goljufijami (<http://www.arnes.si/pomoc-uporabnikom/varnostna-priporocila/nezeleni-elektronska-posta-spam/>). Takšna sporočila se prenašajo tudi preko mobilnih telefonov, ko se za že sprejeto sporočilo izvede plačilo operaterja mobilne telefonije, kar se pozna na računu žrtve (German Kuželički, A., Šterk, T. in Žavbi, A., 2009).

1.3.2 Kazni Kazenskega zakonika zoper zlorabo na internetu

Kazenski zakonik v Sloveniji je dokument, ki vključuje kazniva dejanja, ki jih priznava pravosodni sistem v državi, in kazni, ki bi lahko bile naložene zaradi teh kaznivih dejanj (https://sl.wikipedia.org/wiki/Kazenski_zakonik).

1.3.2.1 Spolna zloraba

Kdor stori kakšno spolno dejanje z osebo drugega, tako da zlorabi njeno duševno bolezen, hujšo duševno zaostalost, začasno duševno motnjo ali kakšno drugačno stanje, zaradi katerega se žrtev ne more upirati, se kaznuje z zaporom od enega do osmih let. Kdor pa kako drugače prizadene spolno nedotakljivost ranljive osebe, se kaznuje z zaporom do petih let (Kazenski zakonik, 2012, 172. člen).

Kdor pa to naredi z ranljivo osebo, ki še ni stara petnajst let, ali tako, da uporabi silo ali ji zagrozi, se kaznuje z zaporom od petih do petnajstih let (Kazenski zakonik, 2012, 173. člen).

1.3.2.2 Sovražni ali zlonamerni govor

Kdor javno spodbuja sovraštvo, nestrpnost ali nasilje, ki temelji na rasi, narodnostni, spolu, verski ali etnični pripadnosti, poreklu, izobrazbi, barvi kože, premoženjskem stanju, družbenem položaju, političnem ali drugem prepričanju ali katerikoli drugi osebni okoliščini in je dejanje storjeno tako, da moti ali ogrozi javni red in mir, ali je to dejanje storjeno z uporabo grožnje, žalitev ali zmerjanja, se kaznuje z zaporom do dveh let (Kazenski zakonik, 2012, 297. člen).

1.3.2.3 Kraja identitete

Kdor brez osebne privolitve posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki, javno objavi ali posreduje te v javno objavo, se kaznuje z zaporom do enega leta ali z denarno kaznijo. Kdor javno kako drugače objavi ali objavi na svetovnem medmrežju oziroma omogoči drugemu objavo osebnih podatkov žrtev, se kaznuje z zaporom do treh let (Kazenski zakonik, 2012, 143. člen).

1.3.2.4 Vdor v računalnik

Kdor nepooblaščen vstopi ali vdre v računalniško zbirko podatkov z tem namenom, da bi komu drugemu ali sebi pridobil kakšen osebni podatek, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta (Kazenski zakonik, 2012, 143. člen).

1.3.2.5 Izsiljevanje

Kdor zato, da bi komu drugemu ali sebi pridobil protipravno premoženjsko korist, z resno grožnjo ali s silo koga izsiljuje, da opusti nekaj v škodo svojega ali tujega premoženja ali stori nekaj v ta namen, se kaznuje z zaporom do petih let. Kdor nekomu zagrozi, da bo o njem ali njegovi družini kaj razkril, kar bi škodovalo njihovi časti, in ga s tem prisili, da opusti nekaj v škodo svojega ali tujega premoženja ali stori nekaj v ta namen, se kaznuje enako z zaporom do petih let. Če prejšnja dejanja stori več oseb skupaj ali če je vključena uporaba orožja oziroma nevarnega orodja, se storilec kaznuje z zaporom od enega do osmih let (Kazenski zakonik, 2012, 213. člen).

1.3.3 Medijski prispevki, ki opozarjajo na nevarnosti na internetu

1.3.3.1 Ujete v medmrežju (»V siti«)

Film **Ujete v medmrežju** je češki dokumentarni film o nevarnostih na internetu, spletnem osvajanju mladoletnih oseb ter spletnih zlorabah. Film so producirali: Vít Klusák, Filip Remunda, Hypermarket Film, Češka televizija, Peter Kerekes, Radio in televizija Slovaške in Helium film. Dokumentarni film je bil premierno prikazan 27. februarja 2020 v kinih in 10. marca 2021 na češki nacionalni televiziji. V manj kot dveh tednih si ga je v kinu ogledalo okoli 266.000 ljudi, s čimer je postal najuspešnejši češki dokumentarni film do tedaj. Premiera na nacionalni televiziji je imela 1,24 milijona gledalcev, ki so bili starejši od 15 let. V filmu nastopajo tri igralkе, ki se na internetu predstavljajo kot dvanajstletna dekleta. Igralke so ustvarile lažne profile na družbenih in socialnih omrežjih kot vabo za spolne plenilce, katerih namen je pripraviti žrtve do tega, da jim pošljejo gole fotografije in se z njimi srečajo v živo. S plenilci, ki so stopili v stik z njimi, so se dogovorile in pogovarjale tudi za srečanja v živo, ta so se odvijala v prisotnosti varnostnikov, skritih kamer in drugih strokovnjakov (https://sl.wikipedia.org/wiki/Ujete_v_medmre%C5%BEju).

Na slovenski nacionalni televiziji so film predvajali 25. maja 2021, po katerem so predvajali tudi pogovorno oddajo, ki se je osredotočila na tematiko filma, a v Sloveniji. Različico, ki so jo predvajali so prilagodili za gledalce stare več kot 12 let, z namenom doseči potencialne žrtve spolnega nadlegovanja (<https://www.rtvsl.si/kultura/film-in-tv/dokumentarec-ujete-v-medmrezju-intervencija-ki-je-razkrinkala-spolne-plenilce/581528>).

1.3.3.2 Gajin svet

Gajin svet je slovenski, mladinski film. Nastal je leta 2018, scenarij sta napisala Peter Bratuša in Špela Levičnik Oblak, nastal je v produkciji Felina Films. Film govori o enajstletni Gaji, ki živi s staršema zdravnikoma in tri leta starejšo sestro Teo. V filmu se Gajina mama pridruži Zdravnikom brez meja v Liberiji. Družina se skuša znajti sama, brez nje. Gaja ima prijatelja Matica, ki je žrtev šolskih nasilnežev, Gajina sestra Tea pa s prijateljico Dašo nasede spolnemu predatorju preko lažne manekenske ponudbe. Film opozarja na težave, s katerimi se srečujejo otroci in mladostniki, prav tako pa obravnava težave staršev, ločitev, odtujenost, nevarnosti interneta in družbenih omrežij (<https://gajinsvet.si/>).

1.3.3.3 Say No! – Reci ne!

Videoposnetek **Say no! (Reci ne!)** je nastal v okviru Europolovega² projekta "Reci ne!" za preprečevanje spolnih zlorab in izsiljevanja na spletu. Videoposnetek prikazuje različne zgodbe spolnih zlorab in izsiljevanja otrok in najstnikov na internetu.

Namen projekta, ki se mu je pridružila tudi slovenska policija, je opozoriti na internetne pasti, ki prežijo na otroke in najstnike, in svetovati, kako reagirati v primerih, ko že pride do izsiljevanja, in kako sploh preprečiti, da do internetnih zlorab ne pride (<https://safe.si/video/zanimivi-videi-drugih-organizacij/reci-ne>).

1.3.4 Centri za varnejši internet in prijave zlorab v Sloveniji

² Europol je agencija Evropske unije s ciljem preprečevanja hudih oblik mednarodnega organiziranega kriminala in terorizma (<https://www.europol.europa.eu/about-europol:sl>).

1.3.4.1 Spletno oko

Spletno oko je spletna prijavna točka, ki omogoča slovenskim uporabnikom interneta anonimne prijave posnetkov spolnih zlorab otrok in sovražnega govora na internetu. Prijavna točka je pričela delovati marca 2007 v okviru projekta Centra za varnejši internet³. Poslanstvo prijavne točke Spletno oko je v sodelovanju s ponudniki internetnih storitev, policijo, spletnimi portali in nevladnimi in vladnimi organizacijami prispevati k zmanjšanju količine gradiv, ki vsebujejo sovražni govor ali spolno zlorabo otrok. Cilj je delovanje prijavne točke, ki omogoča anonimno prijavo domnevno ilegalnega gradiva, z vsebnostjo spolnih zlorab mladoletnih oseb in sovražnega govora na internetu. Spletno oko tudi ozavešča o problematiki nezakonitih spletnih vsebin in hitro ter učinkovito obravnava prejete prijave. S hitrim in rednim pregledovanjem in posredovanjem domnevno nezakonitih prijav na policijo, sodelovanjem s prijavnimi točkami v tujini in ponudniki internetnih storitev skrbijo, da so nezakonite vsebine čim hitreje odpravljene s spleta (<https://www.spletno-oko.si/o-prijavni-tocki/kdo-smo>).

1.3.4.2 Safe.si

Safe.si deluje v Sloveniji od leta 2005 kot točka za ozaveščanje otrok, mladostnikov o varni uporabi mobilnih naprav in interneta, aktivnosti pa so namenjene tudi staršem in strokovnim osebam v izobraževalnih in socialnih institucijah (pričela je delovati v okviru projekta Center za varnejši internet). Poslanstvo kampanje je ozaveščanja in informiranje mladih uporabnikov spleta in mobilnih naprav, kako lahko varno in odgovorno uporabljamo splet in druge tehnologije in kako se lahko zaščitimo pred tveganji na internetu. Vizija projekta je, da med izbranimi ciljnim demografijami dosežejo visoko stopnjo ozaveščenosti o teh temah, to pa dosega s sprotnim zagotavljanjem preverjenih informacij in nasvetov za varno rabo novih tehnologij in interneta (<https://safe.si/center-za-varnejši-internet/o-centru/safesi>).

1.3.4.3 TOM – Telefon za otroke in mladostnike

TOM telefon je telefonska linija za otroke in mladostnike v stiski, ki deluje v okviru Zveze prijateljev mladine Slovenije (ZPMS) od leta 1990, predvsem kot čustvena opora otrokom in

³ Center za varnejši internet je bil projekt med letoma 2005 in 2020, v katerem so sodelovali Univerza v Ljubljani Fakulteta za družbene vede, Arnes, Zveza prijateljev mladine Slovenije, Zavod MISS, financiran s strani Evropske komisije in Ministrstva za javno upravo (https://safe.si/sites/default/files/koncno_javno_porocilo_1_1_2019-31_12_2020_final.pdf).

mladim, ki se v procesu odraščanja srečujejo z veliko dilemami, vprašanji in stiskami. V okviru projekta Center za varnejši internet so dodali vsebine osveščanja o varni rabi interneta in novih tehnologij, svetovalno linijo o težavah na internetu in prijavno točko nezakonitih spletnih vsebin. Na brezplačni telefonski številki 116 111 ali preko elektronskega sporočila svetovalcem otroci, mladostniki povedo o svojih težavah ali jih prosijo za dodatne informacije in nasvet, kjer sta zagotovljeni zaupnost in anonimnost klicateljev. Mlade želijo spodbuditi k razvijanju komunikacijskih spretnosti in samozavesti in jih pripraviti na samostojno reševanje konfliktnih in neprijetnih situacij (<https://www.e-tom.si/kaj-je-tom/>).

1.3.4.4 SI-CERT ali Nacionalni odzivni center za kibernetiko varnost

SI-CERT, ustanovljen leta 1995, je nacionalni odzivni center za kibernetiko varnost, ki deluje v okviru javnega zavoda Arnes⁴. Ob računalniških vdorih, okužbah, zlorabah na internetu koordinira razreševanje teh incidentov in izdaja opozorila za širšo javnost in upravitelje omrežij (<https://www.cert.si/o-nas/>).

1.3.4.5 Varni na internetu

Varni na internetu je projekt, ki ga izvaja SI-CERT in je namenjen najširši slovenski javnosti. Cilji projekta so ozaveštevati slovenske spletne uporabnike o različnih nevarnostih, ki so jim izpostavljeni na spletu, informirati o varnem spletnem nakupovanju, varni uporabi spletnega bančništva, o varstvu osebne identitete na spletu in ponuditi uporabnikom praktične rešitve zavarovanja pred različnimi spletnimi goljufijami (<https://www.varninainternetu.si/kdo-smo/>).

1.3.4.6 Logout

Logout je prvi specializirani center pomoči pri prekomerni rabi interneta v Sloveniji (ustanovljen leta 2011), v katerem strokovnjaki nudijo svetovalno pomoč (zdravljenje) posameznikom in njihovim družinam ob prekomerni uporabi interneta oziroma digitalni zasvojenosti, preobremenjenosti, po doživetem nasilju na internetu. Nudijo tudi preventivne aktivnosti, kot so svetovanja staršem, uporabnikom interneta, od otrok do odraslih oseb, predavanja za učence, učitelje in starše o varni uporabi interneta in poletne tabore (<https://www.logout.org/sl/>).

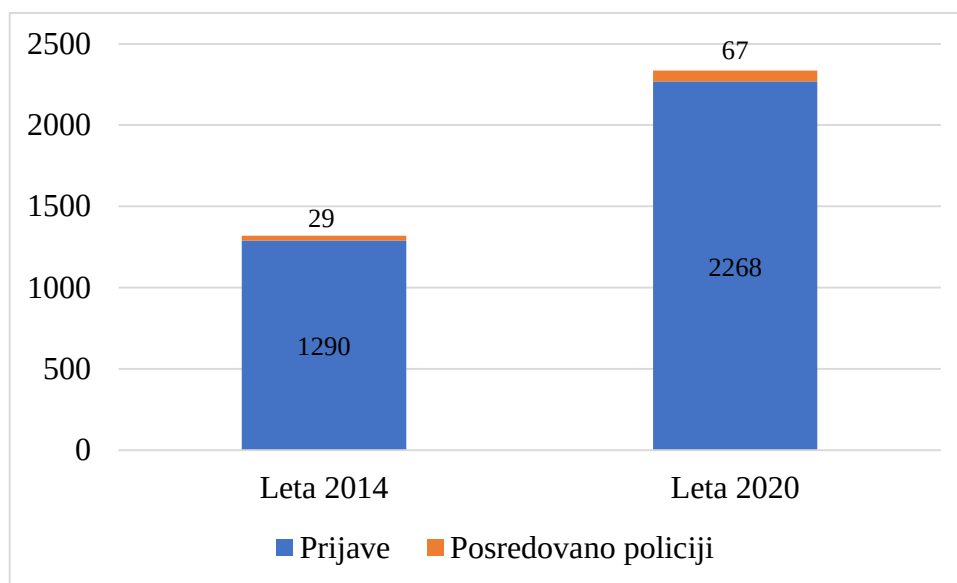
⁴ Arnes – akademska in raziskovalna mreža Slovenije, ki zagotavlja omrežne storitve organizacijam s področja izobraževanja (<http://www.arnes.si/zavod-arnes/>).

1.3.5 Prijave zlorab na internetu

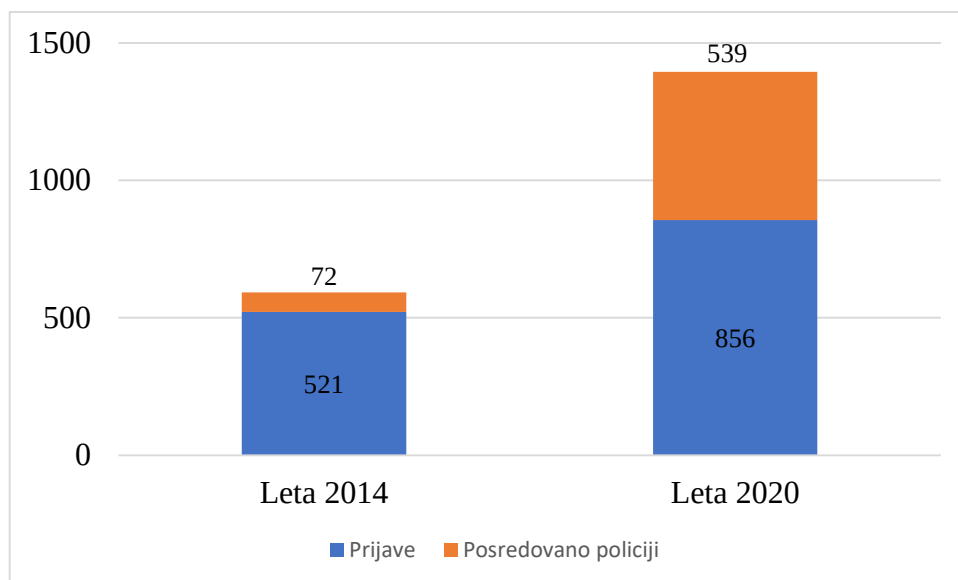
Aprila 2018 je bil sprejet Zakon o informacijski varnosti, ki ureja področje informacijske varnosti in ukrepe za doseganje visoke ravni varnosti omrežij in informacijskih sistemov v Sloveniji (<https://www.cert.si/zakon-o-informacijski-varnosti-brez-glasu-proti/>). Z več projekti in programi, opisanimi v poglavju 1.2, evropskimi in državnimi financiranj, so prijave žrtev zlorab na internetu pričele naraščati, kar je tudi razvidno iz Letnih poročil portala Spletno oko. Na podlagi Letnega poročila Spletno oko 2014 (https://www.spletno-oko.si/sites/default/files/spletno_oko_-_letno_porocilo_2014.pdf) in Letnega poročila Spletno oko 2020

(https://www.spletno-oko.si/sites/default/files/letno_porocilo_spletno_oko_2020.pdf) sva naredili primerjavo med letoma 2014 in 2020 v rasti prijav sovražnega govora, spolnih zlorab in prijavah spolnih zlorab glede na delež starosti žrtev.

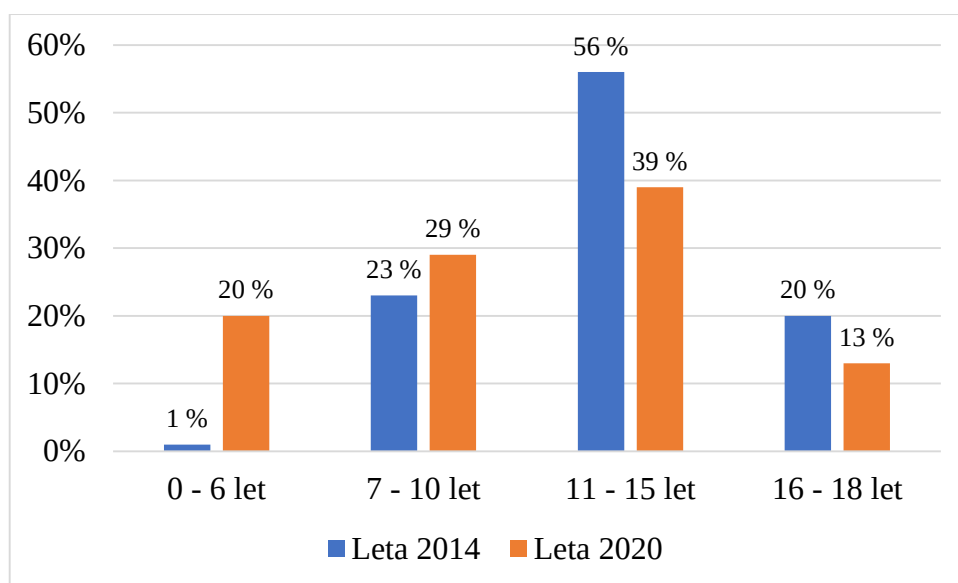
Grafikon 1: Primerjava med številom prijav sovražnega govora v letu 2014 in 2020 (vir Letna poročila Spletno oko 2014 in 2020).

Grafikon 2: Primerjava med številom prijav spolne zlorabe v letu 2014 in 2020 (Vir: Letni poročili Spletno oko 2014 in 2020).

Grafikon 3: Primerjava prijave spolnih zlorab glede na delež starosti žrtve v letu 2014 in 2020 (Vir: Letni poročili Spletno oko 2014 in 2020).

Opisali bomo potek prijave zlorabe na internetu na portalih Spletno oko in Safe.si, ki sta nastala z namenom prijavljanja spornih vsebin, zlorab in ozaveščanja o nevarnostih na internetu.

Izkušnje iz okolja nama kažejo, da mladostniki v veliki meri uporabljamo spletni iskalnik Google in aplikacije Youtube, Snapchat, Instagram, Viber, Twitter, Facebook in Google. Zato sva raziskali, kako poteka prijava zlorab na navedenih aplikacijah.

1.3.5.1 Prijava zlorabe na spletnem portalu Spletno oko

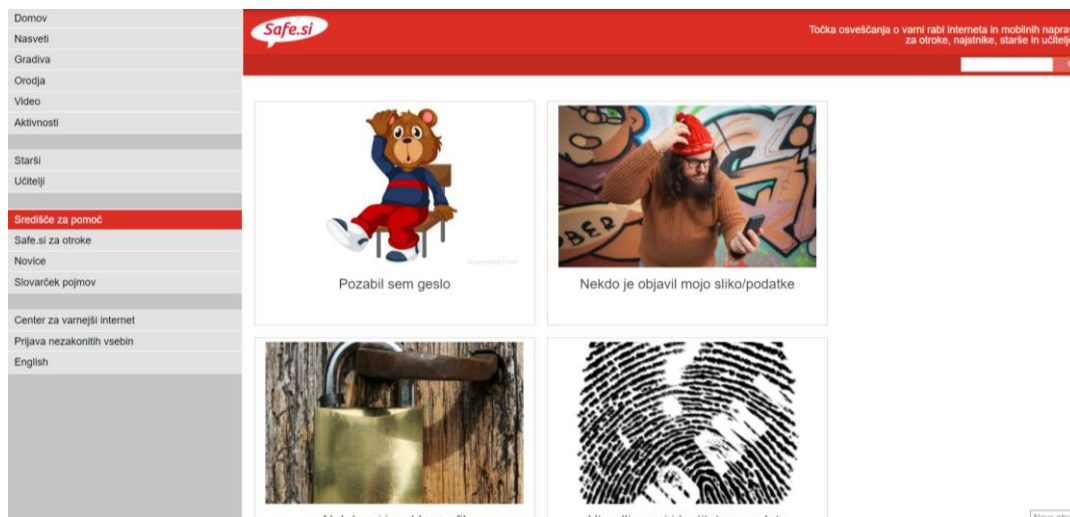
Na portalu Spletno oko lahko prijavimo sovražni govor na internetu ali posnetke spolnih zlorab otrok (otroška pornografija). Prijavni obrazec se nahaja v vhodni spletni strani Spletno oko, na povezavi <https://www.spletno-oko.si/>, ki nas vodi korak po koraku skozi različne vrste zlorab in svetuje ukrepanje žrtvi.

The screenshot shows the 'Prijava spornih vsebin ali incidentov' (Report suspicious content or incidents) form on the Spletno oko website. The left sidebar contains a navigation menu with links: DOMOV, E-ZLORABE, POSVET E-ZLORABE, SOVRAŽNI GOVOR, POGOSTA VPRAŠANJA, POROČILA, NOVICE, O PRIJAVNI TOČKI, and ENGLISH. The main content area has a header 'Ste na internetu naleteli na vsebine, ki se vam zdijo sporne?' (Did you come across content on the internet that seems suspicious to you?). Below this is the title 'PRIJAVA SPORNIH VSEBIN ALI INCIDENTOV' and a sub-header 'Želim opozoriti na:' (I want to report). There are four input fields for reporting: 'Neprimerne posnetke otrok spolne narave' (Inappropriate child sexual content), 'Drugo spolno izkoriščanje otrok na internetu' (Other sexual exploitation of children on the internet), 'Sovražni govor ali drug ogrožajoč, žaljiv govor' (Hate speech or other threatening, insulting speech), and 'Druge vrste spornih vsebin ali incidentov' (Other types of suspicious content or incidents). A note at the bottom states: 'Opomba: Otrok je vsaka oseba, mlajša od 18 let. Kako poteka obravnava prijav?' (Note: A child is every person under 18 years old. How does the reporting process work?). The footer includes 'SPLETNO OKO IN DRUŽBENA OMREŽJA' and 'SPLETNO OKO - POSLANSTVO'.

Slika 1: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Spletno oko (<https://www.spletno-oko.si/>).

1.3.5.2 Vodiči do prijav zlorab na spletnem portalu Safe.si

Spletni portal Safe.si nudi natančno vodenje uporabnika interneta, kaj narediti v primeru pozabljenega gesla, objave svoje fotografije nekoga drugega, vdora v profil, kraje identitete na spletu, nadlegovanja na spletu; kako izbrisati spletni profil ali račun, nastaviti novo geslo, kako blokirati uporabnika, prijaviti neprimerne in nelegalne vsebine na spletu žrtve, kako prijaviti zlorabo, in sicer v poglavju **Središče za pomoč**, znotraj katerega je več podpoglavij in povezav do ukrepanja znotraj aplikacij, ki se najpogosteje uporabljajo (**Instagram, Snapchat, Tiktok, Facebook, Youtube, Ask.fm, Google, Bing**) (<https://safe.si/sredisce-za-pomoc>).

Slika 2: Zajem zaslonske slike poglavja Safe.si – Središče za pomoč (<https://safe.si/sredisce-za-pomoc>).

Na vhodni spletni strani Safe.si se nahaja poglavje Orodja in podpoglavja **Safe.si vodiči po družabnih omrežjih**. Ti vodiči vodijo uporabnika do povezav o nastavitvah profila na različnih aplikacijah (Instagram, Viber, Tiktok, Messenger, WhatsApp, Snapchat, Facebook), da so varni in zasebni, in kako prijaviti zlorabe na teh aplikacijah (<https://safe.si/orodja/safesi-vodici-po-druzabnih-omrezjih>).

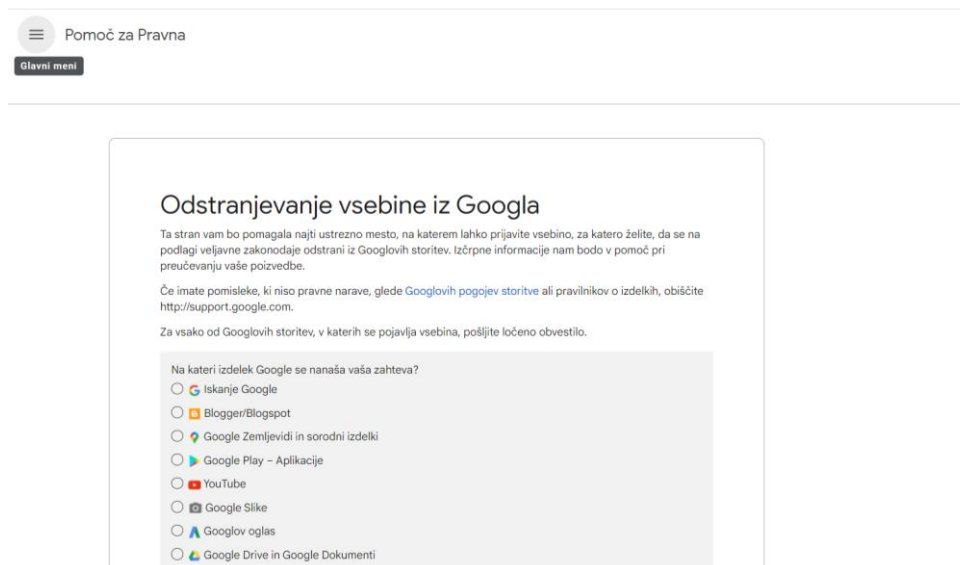

Slika 3: Zajem zaslonske slike poglavja Safe.si – Vodiči po družabnih omrežjih (<https://safe.si/orodja/safesi-vodici-po-druzabnih-omrezjih>).

1.3.5.3 Prijava zlorabe v spletnem iskalniku Google

Google, ki ga poznamo kot spletni iskalnik, uporabnikom omogoča uporabo več Google uporabniških računov, kot so Gmail, Youtube, Google Drive (<https://safe.si/novice/google-sedaj-vse-nastavitve-na-enem-mestu>).

Uporabnik izbere na povezavi <https://support.google.com/legal/troubleshooter/1114905> uporabniški račun (Youtube, Gmail...). Program uporabnika vodi do naslednjih izbir, ki pa so vezane na vrste zlorabe na računu in načinov ukrepanja ob zlorabi.

Slika 4: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Google 5(<https://support.google.com/legal/troubleshooter/1114905>).

1.3.5.4 Prijava zlorabe na aplikaciji YouTube

YouTube je priljubljena aplikacija za objavljanje videoposnetkov, kjer jih uporabniki lahko komentirajo, pregledujejo in ocenjujejo (<https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/youtube>). Čeprav je Youtube račun Googla, omogoča prijavo zlorab tudi znotraj aplikacije v poglavju Pravila in pravilniki (<https://www.youtube.com/howyoutubeworks/policies/community-guidelines/>), kjer pa so nato dodane povezave do različnih vrst zlorab na internetu, ki uporabnika preusmerijo na spletno stran Google – Podpora, z zapisi o korakih ukrepanja ob zlorabi, podobno kot je zapisano v prejšnjem poglavju (https://support.google.com/youtube/topic/2803176?hl=sl&ref_topic=6151248).

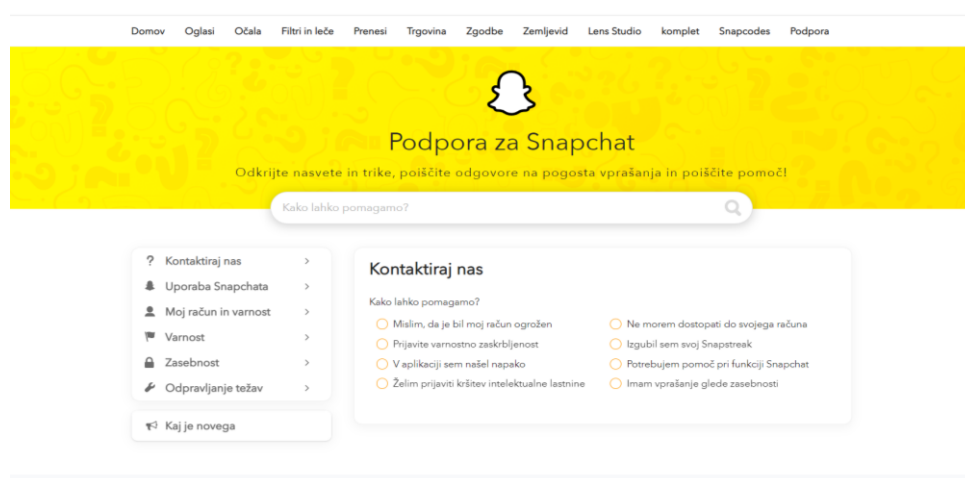

Slika 6: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Youtube (<https://www.youtube.com/howyoutubeworks/policies/community-guidelines/#flagging-content>).

1.3.5.5 Prijava zlorabe na aplikaciji Snapchat

Snapchat je ameriška aplikacija, ki omogoča dopisovanje med ljudmi, ki jih imaš dodane za prijatelje (<https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/snapchat>).

Snapchat omogoča prijavo zlorabe na prijavnem obrazcu oziroma povezavi <https://support.snapchat.com/en-GB/i-need-help> (na povezavi izberete možnost "Report a safety concern" in nato izberite ustrezno vrsto zlorabe v vašem Snapchat računu).

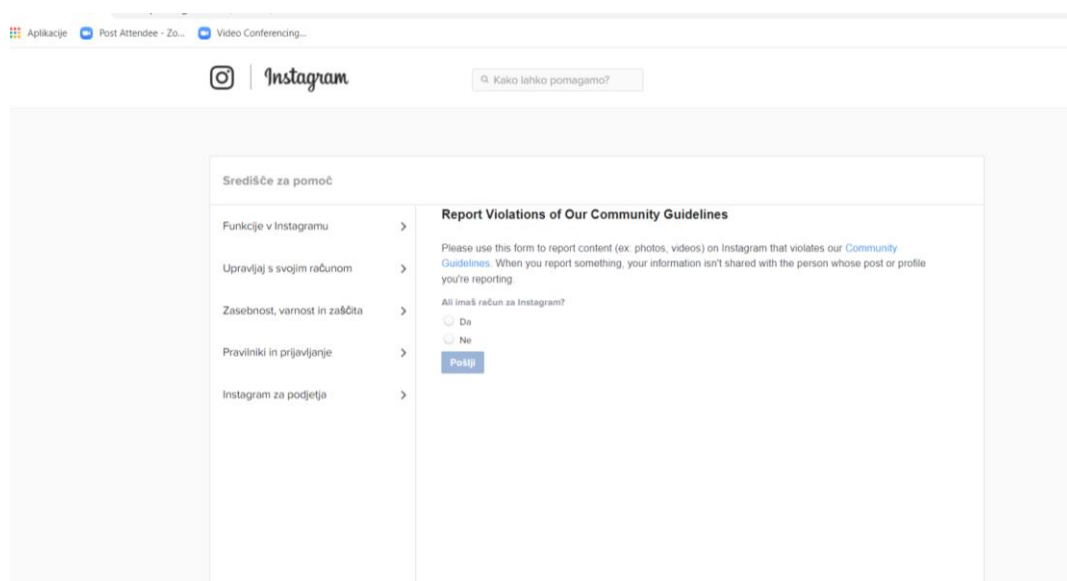

Slika 7: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Snapchat (<https://support.snapchat.com/en-GB/i-need-help>).

1.3.5.6 Prijava zlorabe na aplikaciji Instagram

Instagram je aplikacija, ki omogoča objavljanje in deljenje videoposnetkov in fotografij, urejanje fotografij in še veliko drugega. Na Instagramu lahko vzpostavljaš stike tudi z drugimi uporabniki in se z njimi pogovarjaš zasebno (<https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/instagram>).

Instagram omogoča prijavo zlorab na prijavnem obrazcu oziroma povezavi <https://help.instagram.com/contact/383679321740945>, kjer se nahajata podpoglavji Zasebnost, varnost in zaščita in Pravilniki in prijavljanje, znotraj katerih so možnosti prijav ob težavi na Instagramu.

Slika 8: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Instagram (<https://help.instagram.com/contact/383679321740945>).

1.3.5.7 Prijava zlorabe na aplikaciji Viber

Viber je aplikacija, ki omogoča pošiljanje sporočil in klicanje ljudi, ki jih imaš shranjene med stiki (<https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/viber>).

Viber omogoča prijavo zlorab na povezavi oziroma prijavnem obrazcu: <https://help.viber.com/en/contact>, v katerem je potrebno zlorabo opisati. Omogoča tudi prijavo zlorab, nasilja in neprimernih vsebin na njihov e-naslov support@viber.com.

Rakuten Viber | Prenesi | Lastnosti | skupnosti | Varnost | Viber Out | Blog | angleščina

Kako lahko pomagamo? | Pošljite Viberjenu zbirko znanja za podporo.

🏠 > Kontaktiraj nas

Kontaktiraj nas

*Vsa polja so obvezna. Telefon mora vsebovati samo številke brez začetnih ničel.

Tvoje polno ime

Polno ime

Vaš e-poštni naslov

Email naslov

Kategorija povpraševanja

Prosim izberite enega ...

Telefonska številka Viber

Telefon mora vsebovati samo številke brez začetnih ničel

Država

Ime države

Preden oddate:

Podpora za Viber je trenutno na voljo samo v angleščini, japonsčini, arabščini in ruščini. Dodajte čim več podrobnosti.

Pokaži nam!
Dodajte posnetek zaslona ali povezavo do videoposnetka. To nam bo pomagalo bolje razumeti, kaj doživljate. Ne pozabite skriti občutljivih informacij.

© Rakuten / 18. februar 2019

Slika 9: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Viber (<https://help.viber.com/en/contact>).

1.3.5.8 Prijava zlorabe na aplikaciji Twitter

Twitter je aplikacija, ki omogoča ljudem medsebojno komuniciranje preko kratkih sporočil. Ta kratka sporočila se imenujejo tviti, tvitanje pa je izraz za pošiljanje kratkih sporočil. Pogosto se uporablja za objavljanje in širjenje novic, oglaševanje in izražanje lastnih stališč (<https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/twitter>).

Twitter omogoča prijavo zlorab na prijavnem obrazcu oziroma povezavi <https://help.twitter.com/en/forms/safety-and-sensitive-content/cse>, kjer so že zapisane vrste zlorab na internetu, ki jih uporabnik označi in lahko zapiše še več podrobnosti.

Center pomoči | Uporaba Twitterja | Upravljanje vašega računa | Varnost in varnost | Pravila in politike | Viri - | Prijava | Kontaktiraj nas

Koristni članki

Politika spolnega izkoriščanja otrok

Pravila Twitterja

Kontaktiraj nas | **Varnost in občutljiva vsebina**

Ostanite varni na Twitterju in občutljivi vsebini

Kakšno težavo imate? (obvezno)

Rad bi prijavil vprašanje spolnega izkoriščanja otrok

Kje vidite ta incident? (obvezno)

☐ Twitter

☐ Trta

☐ Periskop

Vaš elektronski naslov (obvezno)

Tukaj vas bomo kontaktirali.

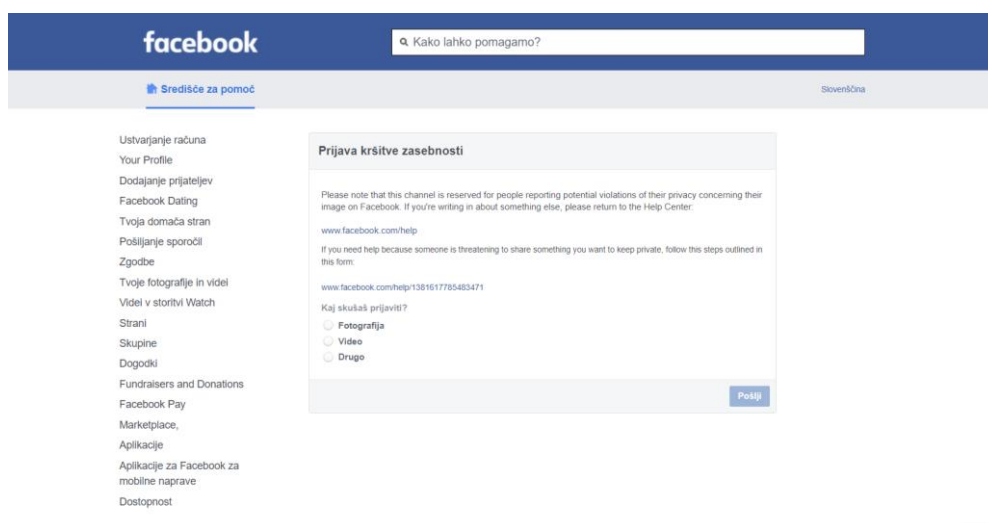
Navedite več podrobnosti o tem, kaj se dogaja

Slika 10: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Twitter (<https://help.twitter.com/en/forms/safety-and-sensitive-content/cse>).

1.3.5.9 Prijava zlorabe na aplikaciji Facebook

Facebook je aplikacija, ki uporabnikom omogoča veliko storitev – komentiranje, fotografiranje, objavljanje in povezave do drugih vsebin na internetu (<https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/facebook>).

Facebook omogoča prijavo zlorab na prijavnem obrazcu oziroma povezavi <https://www.facebook.com/help/contact/144059062408922>, ki te vodi skozi prijavo neprimerne vsebine na Facebooku.

The image shows a screenshot of the Facebook help center interface. At the top is a blue header with the Facebook logo and a search bar containing the text 'Kako lahko pomagamo?'. Below the header is a navigation menu on the left with various links like 'Ustvarjanje računa', 'Your Profile', 'Dodajanje prijateljev', etc. The main content area is titled 'Prijava kršitve zasebnosti' (Report a privacy violation). It contains a disclaimer: 'Please note that this channel is reserved for people reporting potential violations of their privacy concerning their image on Facebook. If you're writing in about something else, please return to the Help Center.' Below this is a link to 'www.facebook.com/help' and a note: 'If you need help because someone is threatening to share something you want to keep private, follow this steps outlined in this form:'. Then there is a link to 'www.facebook.com/help/1361617785483471'. A question 'Kaj skušate prijaviti?' (What are you trying to report?) is followed by three radio button options: 'Fotografija' (Photo), 'Video', and 'Drugo' (Other). A 'Pošlji' (Send) button is at the bottom right of the form.

Slika 11: Zajem zaslonske slike prijavnega obrazca Facebook (<https://www.facebook.com/help/contact/144059062408922>).

1.4.6 Vrste zaščit na internetu

1.4.6.1 Spletni bonton

Spletni bonton ali spletna netiketa⁵ so pravila spletnega obnašanja. Spletni bonton pomeni tak odnos do drugih ljudi, kot ga želiš zase, in odgovorno ter vzorno vedenje na internetu (<https://safe.si/nasveti/obnasanje-na-spletu/spletni-in-mobilni-bonton>).

Obnašanja, ki se jim moraš vsekakor izogniti, saj so neetična in osnovna pravila spletnega bontona so:

⁵ Netiketa je zloženka besed »net«, okrajšava za internet in spletne etike, za kar se uporablja izraz etiketa.

»Pri komuniciranju prek mobilnega telefona in spleta upoštevaj bonton, bodi strpen in prijazen. Obnašaj se tako, kot želiš, da se drugi do tebe.

Česar ne bi rekel v živo, ne natipkaj online! Ne skrivaj se za anonimnostjo, za zaslonom. Na spletu smo pogosto lažje nesramni do drugih, saj svoji žrtvi ne gledamo v obraz, to pa ne pomeni, da je tako kaj lažje žrtvi! Poleg tega pa na anonimnost pri takih stvareh ne gre računati, saj puščamo elektronske sledi.

Tudi če kdo pusti svoj telefon dostopen in nezaklenjen, to ne pomeni, da lahko po njem brskaš in ga uporabljaš. V telefonu imamo tudi zasebne fotografije, sporočila in podatke, vsak pa ima pravico do zasebnosti!

Osebo, ki jo želiš fotografirati s svojim mobilnim telefonom, prej vprašaj za dovoljenje. Mogoče ji ni do tega oz. se počuti neprijetno.

Ne razpošiljaj sporočil, slik, video posnetkov, ki nekomu škodijo. Razpošiljanje posnetkov preteprov, trpinčenja, ki nam jih nekdo pošlje, naprej svojim prijateljem ni OK. S tem se aktivno vključimo v trpinčenje, saj je vsakič, ko si nekdo pogleda ta posnetek, žrtev ponovno žrtev. Taka sporočila brišemo!

Ne peri umazanega perila na spletu. Prepiranje, razčiščevanje sporov, konfliktov, družinskih nesoglasij, nesporazumov s prijatelji, znanci in neznanci ne paše na splet. O teh stvareh se raje pogovorimo v živo, kjer ni tako številčnega občinstva kot na spletu.

Tudi s fantom/punco se ne konča s spremembo statusa na FB ;) Za resne stvari, prekinitev zveze, izražanje sožalja ipd. je še vedno najprimernejši način komunikacija iz oči v oči (pa to ne pomeni prek spletne kamere).

Ko si z nekom v družbi, se posvečaj tej osebi in ne preverjaj neprestano, kaj se dogaja na tvojem mobilnem telefonu, Facebooku ... Pogovarjanje po telefonu, pošiljanje sporočil, preverjanje telefona, ko si z nekom v družbi, je nevljudno in gre tudi večini ljudi zelo na živce.

Zvonjenje telefona in/ali pogovarjanje v kinu, gledališču, med poukom, v bolnišnici, tudi na busu ... je nedopustno.

Ne širi nestrpnosti in sovražnega govora na spletu! Širjenje sovražnosti na spletu je kaznivo dejanje. Ne počni tega, če pa naletiš na take vsebine, jih prijavi na Spletno oko.« (<https://safe.si/nasveti/obnasanje-na-spletu/spletni-in-mobilni-bonton>).

1.4.7 Nasveti za varno uporabo interneta

1.4.7.1 Splošni nasveti

Povzeto po nasvetih, objavljenih na spletni strani Policije, je izjemnega pomena, da otroci na internetu:

- ničesar ne plačujejo;
- redno spremljajo splet o morebitnih objavah o sebi;
- preverjajo nastavitve zasebnosti na spletnih straneh, aplikacijah in družbenih omrežjih (zasebni profil);
- preverjajo podatke še drugje in ne verjamejo zgolj zapisanemu na internetu;
- preverjajo podjetja s pomočjo spletnih strani;
- uporabljajo antivirusne programe in močan požarni zid;
- opravljajo redno varnostne kopije pomembnih podatkov;
- ničesar ne nalagajo z interneta na domačo elektronsko napravo brez dovoljenja staršev (<https://www.policija.si/svetujemo-ozavescamo/policija-za-otroke/6020-stari-in-otroci-zavarujte-se-pred-zlorabami-na-internetu-policija-svetuje>).

Geslo uporabniških računov naj ne bo sestavljeno iz imena, priimka, kraja bivanja ali drugih osebnih podatkov, temveč iz najmanj osmih znakov, ki vsebuje male in velike črke, številke, simbole. Privolitve »zapomni si geslo« ne kliknite, saj tako lahko nekdo lažje ukrade geslo, prav tako ga nikoli ne delite z drugimi, razen s svojimi starši oziroma skrbniki (Žnidar, T., 2017).

Starši oziroma skrbniki naj poznajo gesla profilov na družbenih omrežjih, elektronskih naprav svojih otrok. Če otrok izve, da je njegovo geslo uporabil nekdo drug, ga naj starši nemudoma zamenjajo (Petek, A. in Šterk, T., 2016). Pomembno je, da starši preživljajo čas z otrokom, tudi ko je ta na internetu, in imajo nadzor nad njegovimi elektronskimi napravami, otrok pa naj staršu zaupa vsako dogajanje, tudi neprijetno, ki se pripeti na internetu. Za kakršnokoli prijavo na družbeno omrežje otrok sprva pridobi dovoljenje staršev oziroma skrbnikov. Pomembno se je podučiti in pridobiti informacije o varnosti na internetu, zaščititi otrokove elektronske naprave z protivirusnimi napravami in spletnimi filtri, ki preprečujejo dostop do neprimernih vsebin za čas, ko staršev ni poleg otrok, ali na otrokovo elektronsko napravo namestiti

aplikacijo za starševski nadzor (<https://www.policija.si/svetujemo-ozavescamo/policija-za-otroke/6020-stari-in-otroci-zavarujte-se-pred-zlorabami-na-internetu-policija-svetuje>).

Pomembno je **učenje** otrok **o varni uporabi interneta**, o pravilih spletnega obnašanja, o pomenu nezaupanja osebnih podatkov, prepovedi pošiljanja svojih fotografij in fotografij drugih, posnetkov sebe in posnetkov drugih, objavljanju sovražnega govora ali širjenju laži, pazljivosti glede odgovarjanja na neznane klice in sporočila, o nevarnostih odpiranja posredovanih povezav, neželenih elektronskih sporočil, sprejemanja neznancev za prijatelje na družbenih omrežjih, pogovarjanja po družbenih omrežjih in srečanja v živo z neznanci, o pomenu takojšnjih prijav zlorab (<https://www.policija.si/svetujemo-ozavescamo/policija-za-otroke/6020-stari-in-otroci-zavarujte-se-pred-zlorabami-na-internetu-policija-svetuje>).

1.4.7.2 Aplikacije za starševski nadzor

Večina **aplikacij za starševski nadzor** omogoča spremljanje in omejevanje komunikacij prek družabnih omrežij, toda spretni otroci lahko tako zaščito enostavno zaobidejo z dostopnimi posredniškimi strežniki ali spletnimi brskalniki. Zato je najbolje, da se starši z otroki dogovorijo o koristi določenega nadzora nad uporabniškimi računi in spletnimi storitvami. Enako je tudi pomemben dogovor in nadzor starša nad časovnim omejevanjem uporabe elektronskih naprav oziroma njihovi funkcionalnosti (<https://www.monitor.si/clanek/pod-budnim-starsevskim-ocesom/189755/>).

Veliko jih je dostopnih kot brezplačnih v trgovini Google Play in App Store, nekateri slovenski operaterji mobilne telefonije pa ponujajo različne oblike starševskega nadzora.

Spletna stran Safe.si ponuja nasvete staršem o nadzorih nad elektronskimi napravami otroka, izpostavijo pa tudi posledice nadzora, kot so vdor v osebni prostor otroka, razširjanje nad druge otroke, katerih starši niso dali dovoljenja za spremljanje (poslušanje otrokovih pogovorov, branje sporočil, snemanje s kamero telefona), možnost vdora na strežnike ponudnika aplikacij za nadzor, kar lahko vodi do tega, da otrok pravzaprav postane žrtev zlorabe na internetu (<https://safe.si/starsi/starsevski-nadzor-nad-mobilnimi-telefoni>).

1.4.7.2.1 Family Link

Family Link je brezplačna aplikacija Googla, ki pomaga upravljati račune in elektronske naprave otrok, ko raziskujejo internet. Starš lahko odobri ali zavrne prenose aplikacij iz trgovine Google Play, omeji dnevni dostop, zaklene elektronsko napravo na daljavo in si ogleda zgodovino/poročilo o otrokovih dejavnostih na napravah ter spremlja lokacijo otroka oziroma njegove elektronske naprave, v kolikor ima naprava vgrajen sprejemnik signala GPS (https://safety.google/intl/sl_ALL/families/parental-supervision/).

1.4.7.2.2 Family Time

Family Time je brezplačna aplikacija, na kateri lahko starši, v kolikor ima naprava vgrajen sprejemnik signala GPS, spremljajo lokacijo otroka oziroma elektronske naprave in določijo mesta lokacij, za katere želijo, da so takoj obveščeni v primeru, da vanje otroci vstopijo ali jih zapustijo. Aplikacija omogoča SOS gumb, s katerim se sproži takojšnje opozorilo o nevarnosti, blokiranje aplikacij, filter vsebin na internetu, omejitev dnevnega dostopa na elektronski napravi otroka, dostop do zgodovine/poročila o otrokovih dejavnostih na napravah (<https://familytime.io/features/>).

1.4.7.2.3 Microsoft Family

Microsoft Family je brezplačna aplikacija, ki deluje v vseh računalnikih in mobilnih napravah z operacijskim sistemom Windows 10 in novejšimi. Filtriranje dostopa do spletnih strani je sicer omejeno na spletna brskalnika Internet Explorer in Microsoft Edge, toda rabo drugih brskalnikov je mogoče preprečiti. Aplikacija omogoča tudi časovne omejitve uporabe, preverjanje lokacije, v kolikor ima naprava vgrajen sprejemnik signala GPS, dostop do zgodovine/poročila o dejavnostih na napravah, poleg tega pa omogoča še več skupnih družinskih nastavitvev (skupni koledar) (<https://account.microsoft.com/family/about>).

1.4.7.2.4 Norton Family

Norton Family je plačljiva aplikacija, ki zavaruje računalnike Windows in mobilne telefone Android. Omogoča filtriranje spletnih strani, časovno omejevanje rabe naprave in vanjo nameščenih aplikacij, omejevanje iskanja po internetu in dostopa do družabnih omrežij, video nadzor, sledenje lokaciji naprave in nadzor tekstovnih sporočil, hkrati pa tudi antivirusne

programe za zaščito pred virusi in zlonamernimi programskimi opremami (<https://family.norton.com/web/?sr=https://www.google.com/>).

1.4.7.2.5 Kaspersky Safe Kids

Kaspersky Safe Kids je brezplačna in plačljiva aplikacija v dveh različicah. Funkcije v brezplačni različici omogočajo sledenje lokaciji naprave otroka, v kolikor ima naprava vgrajen sprejemnik signala GPS, časovno omejitev uporabe, filtriranje spletnih vsebin in zaklepanje določenih aplikacij, upravljanje internetnih dejavnosti otroka in nadzor nameščene aplikacije ter dostop do zgodovine/poročila o dejavnostih na napravi otroka (<https://www.kaspersky.com/safe-kids>).

Sprva otroci uporabljajo elektronske naprave, ki so dejansko starševske, ti pa s pravljičami, risankami pritegnejo pozornost otrok in ga s tem zamotijo. Veliko otrok že ob vstopu v šolo prejme svoje mobilne telefone, kar je lahko koristna rešitev za starše, ki tako vzpostavijo stalen stik z otrokom.

Na veliko žalost je število nevarnosti in zlorab na internetu, ki čakajo na najmlajše v povezavi z uporabo mobilnega telefona, vse večja (sumljivi klici, sporočila, neprimerne vsebine, fotografije, posnetki, nerazumljiva, pogosto tudi majhna, plačila v programih in igrar), zato je nadzor staršev vsekakor potreben. Še vedno je na prvem mestu vzpostavljanje zaupanja med starši in otroki, ko pogosto zadošča občasen pregled zgodovine dostopov do spletnih strani, namestitev aplikacij. Dobro je, da se otrok zaveda možnosti vpogleda starša v njegove aktivnosti na elektronskih napravah in se sam izogiba nevarnim vsebinam na internetu.

2 METODOLOGIJA RAZISKOVANJA

V teoretičnem delu sva s pomočjo literature, prebiranja člankov, brskanja po spletnih straneh, videoposnetkov in dokumentarnih filmov pojasnili pomen pojmov, ki so v uporabi v opisovanju tematike zlorab na internetu. Razjasnili sva različne vrste internetnih zlorab (spolna zloraba, sovražni govor, kraja identitete, vdor v napravo, izsiljevanje ...) in našli načine preventive za zavarovanje nas in drugih pri uporabi interneta.

Sestavili sva dva anketna vprašalnika, pri čemer sva izhajali iz pridobljenega teoretičnega znanja (veljavnost anketnih vprašalnikov), podali natančna navodila in enopomenska vprašanja

(zanesljivost anketnih vprašalnikov) in podajali zaprta vprašanja, v primeru odprtih pa odgovore kategorizirale v skupine (objektivnost anketnih vprašalnikov). Z anketnima vprašalnikoma sva raziskali pojavnost zlorab, njihovo pogostost, najbolj napadeno demografijo in opravili intervju s strokovno osebo, ki se na policiji ukvarja z zlorabami na internetu. S tem znanjem sva si nato pomagali pri ustvarjanju preventivnega učnega spletnega tečaja o internetnih zlorabah za osnovnošolce.

2.1 Prvi anketni vprašalnik za učence

Raziskovalni del sva razdelili na prvi anketni vprašalnik (priloga 1), ki sva ga najprej predali osnovnošolcem od šestega do devetega razreda. Prvotno zastavljen cilj naloge je bil, da v raziskavo zajameva vse učence od 6. do 9. razreda najine osnovne šole in razširiva vzorec še na vsaj dve osnovni šoli. Zaradi večjega števila karanten v šolah je v vzorec bilo zajetih 126 učencev najine osnovne šole, in sicer zgolj 8. in 9. razreda. Učenci so anketni vprašalnik izpolnjevali anonimno, v času razrednih ur, novembra 2021 in ga oddali razredniku.

Sestavljen je iz sedemindvajsetih vprašanj, kjer je udeleženec raziskave odgovore obkrožal, označeval, rangiral in v primeru odprtih vprašanj samostojno zapisal odgovor. Odgovore izpolnjenih anket sva obdelali s pomočjo računalniškega programa Excel in SPSS, jih vnesli v preglednice in grafikone in rezultate interpretirali.

2.2 Intervju

Drugi del raziskovalnega dela je intervju, s katerim sva si pomagali pri potrjevanju ali zavračanju nekaterih najinih hipotez in podkrepili najine predpostavke o nevarnostih na internetu.

Intervju je sestavljen iz petnajstih vprašanj. Intervjuvali sva kriminalistično inšpektorico specialistko Sektorja kriminalistične policije Policijske postaje Maribor, ki se ukvarja z mladostniško zlorabo na internetu, v službenih prostorih policije. Deljene izkušnje kriminalistke sva vpeli v spletni tečaj za učence. Natančno je intervju zapisan v poglavju Rezultati, v razdelku 3.2.1, Poimenovani intervju.

2.3 Spletni tečaj za učence

S pridobljenimi znanji oziroma spletnimi vsebinami, ki sva jih zasledili med raziskovanjem, in odgovori udeležencev raziskave na prvi anketni vprašalnik sva v sodelovanju s šolsko svetovalno delavko in predvsem učiteljico računalništva, decembra 2021, predlagali dopolnitve spletnega tečaja za učence, ki ga je pripravljala učiteljica računalništva. Namenjen je temu, da se učenci naučijo, kako ravnati v primeru zlorab, in se seznani o preventivnih zaščitah pred spletnimi zlorabami.

Vsebine so objavljene v spletni učilnici računalništva osnovne šole, ki jo obiskujeva. Spletni tečaj za učence je zaščiten z vstopnim ključem, ki sva ga s pomočjo razrednikov posredovali vsem učencem, od 1. do 9. razreda, januarja 2022. S pomočjo razrednikov sva v času pogostih karanten učencev in pouka na daljavo zaradi pandemije koronavirusa COVID-19, v mesecu januarju učence spodbudili, da so si ogledali spletno učilnico doma ali pri razrednih urah. Natančno je spletni tečaj za učence predstavljen v poglavju Rezultati, razdelek 3.2.2, ki je poimenovana Spletni tečaj za učence.

2.4 Drugi anketni vprašalnik za učence

Po končanem usposabljanju s spletnim tečajem za učence sva osnovnošolcem od šestega do devetega razreda pripravili drugi anketni vprašalnik (priloga 2) v računalniški aplikaciji 1ka, ki omogoča izvedbo spletne ankete in analizo podatkov, tako da so ga lahko izpolnili tudi učenci v karanteni ali izolaciji. Njegov namen je bil preverjanje učinkovitosti preventivnega spletnega tečaja o tematiki zlorab na internetu, s čimer sva preverjali težo preventivnih programov v osnovni šoli.

Dostop do anketnega vprašalnika je bil s pomočjo razrednikov posredovan učencem od 6. do 9. razreda osnovne šole, v vzorec je bilo zajetih 175 učencev. Učenci so anketni vprašalnik izpolnjevali anonimno, v spletni obliki, tudi v času pouka, in sicer v januarju 2022.

Drugi anketni vprašalnik je sestavljen iz dvaindvajsetih vprašanj, kjer je udeleženec raziskave odgovore označeval. Odgovore izpolnjenih anket v spletni obliki je obdelala aplikacija 1ka, prikazala zbrane podatke in izrisala grafikone, ki sva jih prenesli v najin dokument in rezultate interpretirali. Rezultate sva obdelali s pomočjo računalniškega programa Excel in SPSS, jih vnesli v preglednice in grafikone in rezultate interpretirali.

3 REZULTATI

Rezultate bova prikazali in interpretirali kronološko, vezano na dejanski potek raziskave.

3.1 Kvantitativna raziskava – prvi anketni vprašalnik

3.1.1 Značilnosti udeležencev prve raziskave

Glede na prisotnost učencev pri pouku v času koronavirusnega obolenja sva se odločili, da pozornost v raziskavi nameniva učencem 8. in 9. razreda, saj sva želeli raziskati zlorabe na internetu v najini generaciji.

V raziskavi je sodelovalo 126 učencev osnovne šole, od tega 64 učencev 8. razreda in 62 učencev 9. razreda, od tega 70 žensk in 56 moških. Na številčno ali spolno razporeditev v izbranih razredih nisva imeli vpliva.

Preglednica 1: Razporeditev udeležencev raziskave glede na razred obiskovanja.

	8. razred	9. razred
Število	64	62
Odstotek %	51 %	49 %

Preglednica 2: Razporeditev udeležencev raziskave glede na spol

	Ženske	Moški
Število	70	56
Odstotek %	56 %	44 %

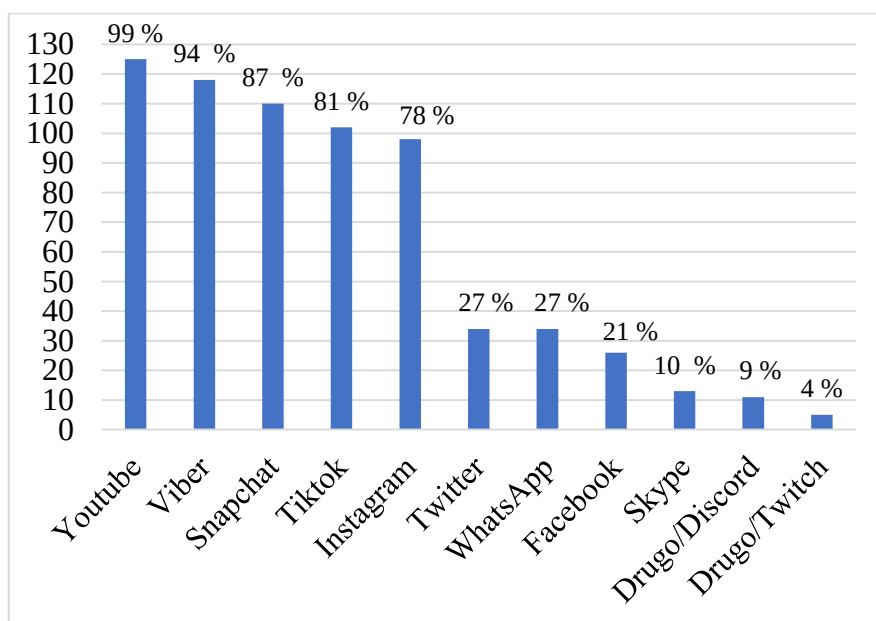
3.1.2 Rezultati in interpretacija podatkov prve raziskave

Pri interpretaciji obdelanih podatkov bova prikazali pojavnost odgovorov, te pa večinoma primerjali med spoloma, saj sva v raziskavo zajeli vzorec učencev, med katerimi je manjša razlika v starosti. Interpretacijo podatkov bova prikazali v preglednicah in grafikonih in jih pospremili z zapisom.

Podatke, kjer prihaja do statistično pomembnih razlik glede na spol udeležencev raziskave, bova prikazali ločeno za ženske in moške udeležence raziskave, kjer ne prihaja do pomembnih razlik, pa za vse udeležence raziskave.

Pri vprašanjih, kjer je bilo možno podati več odgovorov, bova te prikazovali glede na razlike znotraj spremenljivke, in sicer na način, kolikokrat v vrednosti (frekvenci) in deležu vseh podanih odgovorov, so se udeleženci odločili za posamezni odgovor (DA proti NE), saj bova na tak način med seboj primerjali vrstne rede odgovorov.

Grafikon 4: Uporabljanje družbenih omrežij/aplikacij med vsemi udeleženci raziskave.

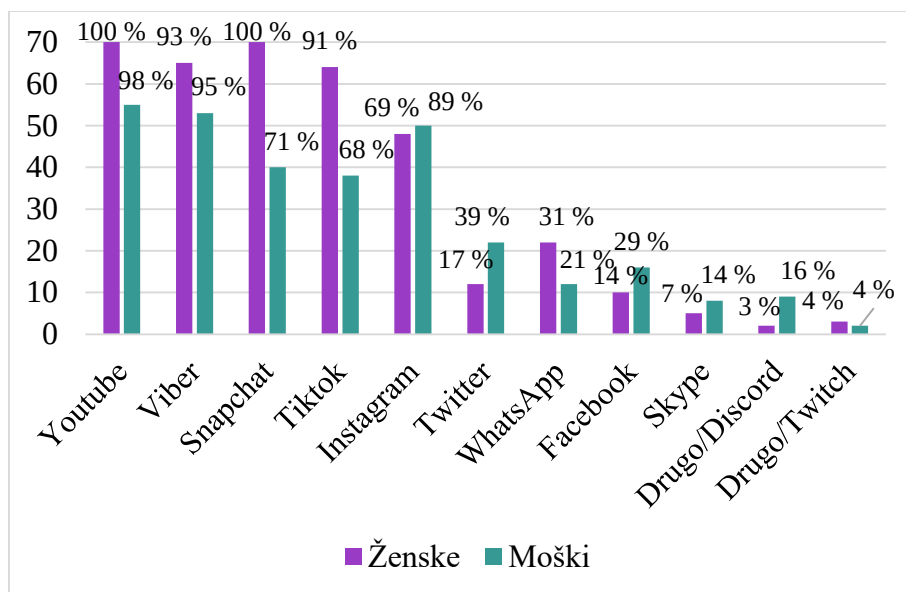

Glede na spol pri uporabi družbenih omrežij ni pomembne razlike, zato sva jih prikazali glede na vse udeležence raziskave.

V največji meri, kar 125 od 126 udeležencev raziskave, je potrdilo, da uporablja aplikacijo Youtube (99 %). Več kot dve tretjini je bilo pritrdilnih odgovorov, da uporabljajo, ne glede na spol, aplikacije Viber (118 ali 94 % vseh udeležencev raziskave), Snapchat (110 ali 87 % vseh udeležencev raziskave), Tiktok (102 ali 81 % udeležencev raziskave), Instagram (98 ali 78 % vseh udeležencev raziskave). Naslednje štiri, v anketnem vprašalniku predvidene aplikacije, so bile izbrane v manj kot tretjini odgovorov vseh udeležencev raziskave. Ti aplikaciji sta v istem deležu Twitter in WhatsApp (vsaka 34 ali 27 %), Facebook (26 ali 21 %) in Skype (13 ali 10 %).

Udeleženci raziskave so imeli možnost zapisati družbeno omrežje oziroma aplikacijo, ki ni bila predvidena. Zapisali so dve aplikaciji, in sicer 11 ali 9 % vseh udeležencev raziskave Discord in 5 ali 4 % vseh udeležencev raziskave Twitch.

Grafikon 5: Uporabljanje družbenih omrežij/aplikacij glede na spol udeležencev raziskave.

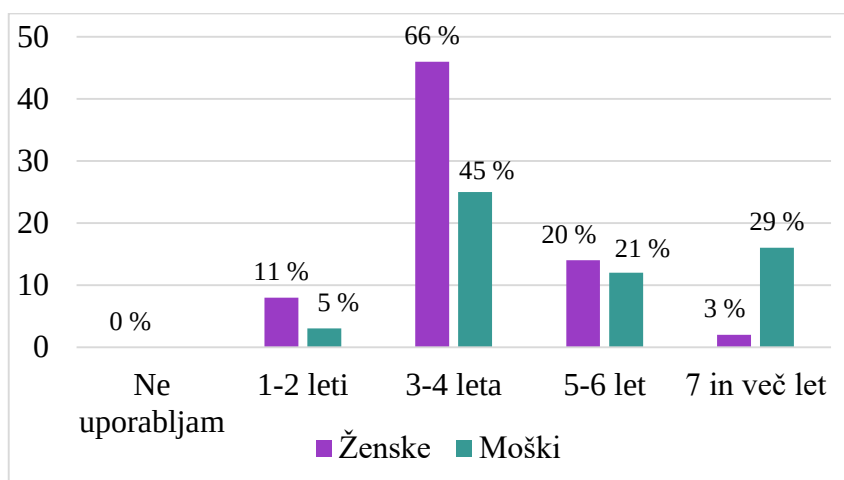

Izmed udeleženk raziskave je vseh 70 ženskih udeleženk raziskave odgovorilo, da uporabljajo aplikacijo Youtube in Snapchat. Nad 90 % udeleženk ženskega spola je odgovorilo, da uporabljajo Viber (65 ali 93 %) in Tiktok (64 ali 91 %). Od moških udeležencev raziskave je najvišji odstotek odgovorilo, da uporabljajo Youtube (55 ali 99 %) in Viber (53 ali 95 %).

Največje razlike med udeleženci raziskave moškega in ženskega spola opazimo v uporabi aplikacij Snapchat, Twitter in Instagram. Da uporabljajo aplikacijo Snapchat, je odgovorilo 29 % več ženskih kot moških udeležencev raziskave. Moški udeleženci raziskave pa so za 22 % v večji meri odgovorili, da uporabljajo aplikacijo Twitter in za 20 % več moških udeležencev raziskave aplikacijo Instagram.

Pri uporabi ostalih aplikacij je sicer prihajalo do razlik v uporabi, toda te med ženskimi in moškimi udeleženci raziskave niso pomembne, kar sva pridobili iz izračunov s pomočjo računalniškega programa.

Grafikon 6: Čas uporabe družbenih omrežij/aplikacij v letih glede na spol udeležencev raziskave.

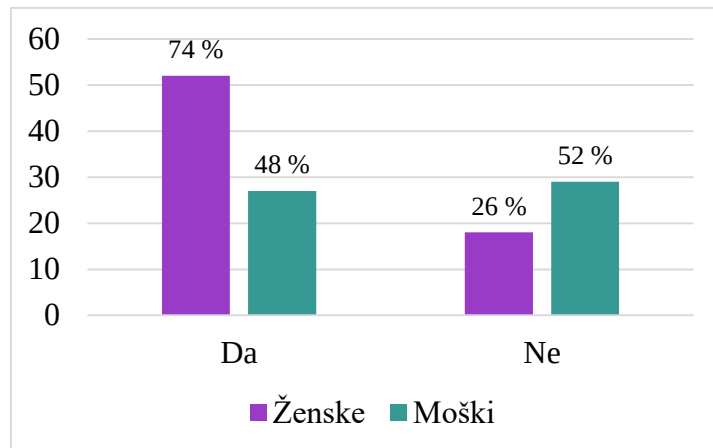
Vsi udeleženci raziskave so odgovorili, da uporabljajo družbena omrežja/aplikacije.

V najvišjem deležu, 71 ali 56 % vseh udeležencev raziskave, je odgovorilo, da jih uporablja 3–4 leta. Sledili so odgovori, da jih uporabljajo 5–6 let (26 ali 21 % vseh udeležencev raziskave), 7 in več let (18 ali 14 % vseh udeležencev raziskave) in 1–2 leti je odgovorilo 11 udeležencev (ali 9 % vseh udeležencev raziskave).

Glede na spol in čas uporabe družbenih omrežij/aplikacij v letih se pojavi pomembna razlika, saj ženske v večji meri odgovarjajo, da jih uporabljajo 3–4 leta kot moški (66 % žensk in 45 % moških; razlika v deležu je 21 % oziroma statistično pomembna razlika), moški pa v večji meri odgovarjajo, da jih uporabljajo 7 in več let (29 % moških in 3 % žensk; razlika v deležu je 26 % oziroma statistično pomembna razlika).

Na vprašanje »Ali imaš na katerem od družbenih omrežij za svojega prijatelja katerega izmed staršev?« je pritrdilno (DA) odgovorilo 75 ali 60 % vseh udeležencev raziskave.

Grafikon 7: Prijateljstvo s starši na družbenih omrežjih glede na spol udeležencev raziskave.

Ženske udeleženke raziskave so v pomembno večji razliki odgovorile, da so prijateljice s starši na družbenih omrežjih, in sicer jih je tako odgovorilo 74 ali 75 %, medtem ko je moških udeležencev raziskave tako odgovorilo 48 ali 52 %.

Z že podanimi razlogi uporabe družbenih omrežij sva želeli ugotoviti, kako si ti sledijo po pomembnosti med udeleženci raziskave. Udeleženci raziskave so vse zapisane razloge morali razvrstiti od 1 do 10, kjer 1 pomeni, da ima za anketiranca razlog uporabe družbenih omrežij največjo težo, 10 pa pomeni, da ima ta razlog zanj najmanjšo težo.

Razloge sva, glede na izračunane aritmetične sredine vseh podanih odgovorov, primerjali in jih zapisali po stopnjah pomembnosti, kjer sva upoštevali, da nižja aritmetična sredina kaže na to, da so jo v povprečju izbrali za pomembnejši razlog za uporabo družbenih omrežij.

Preglednica 3: Pomembnost razloga uporabe družbenih omrežij med vsemi udeleženci raziskave.

Stopnja pomembnosti razloga	Razlog
1.	Zaradi komuniciranja s prijatelji.
2.	Zaradi dolgega časa.
3.	Zaradi branja objavljenih vsebin.
4.	Zaradi ogledovanja objavljenih fotografij.
5.	Zaradi komuniciranja s starši in sorodniki.
6.	Zaradi izmenjave podatkov.
7.	Zaradi komentiranja objavljenih vsebin/fotografij.
8.	Zaradi objavljanja vsebin, fotografij, posnetkov.
9.	Zato, ker jih drugi uporabljajo.
10.	Zaradi pisanja statusov.

Pri razvrščanju razlogov po pomembnosti za uporabo družbenih omrežij se ne pokažejo statistično pomembne razlike pri nobenem od naštetih razlogov.

Z vprašanjem 7, v katerem so udeleženci raziskave označili, komu bi zaupali, če bi se mu zapisana zloraba zgodila, sva pridobili pomembne podatke najine raziskave, ki jih bova prikazali v preglednici 4. V anketnem vprašalniku sva v preglednici predvidene odgovore zapisali v imenovalniku in v ednini. Kot že zapisano, sva tudi tukaj interpretirali dobljene podatke znotraj spremenljivke zapisane zaupne osebe, torej naju je zanimalo, koliko udeležencev raziskave se je odločilo, da bi se ob predvideni zlorabi zaupalo zapisani osebi, prijatelju, staršu, sorodniku, učitelju, policiji, nobenemu in drugemu (kjer so morali zapisati odgovor sami). Rezultatov nisva interpretirali na način, da bi predstavili delež vseh pritrdilnih odgovorov določeni zaupni osebi oziroma glede na razlike med spremenljivkami oziroma zapisanimi zaupnimi osebami. Nobeden izmed udeležencev raziskave ni označil, da bi se zaupal nekemu drugemu in zapisal komu, zato sva zaradi preglednosti, v preglednici 4, izpustili zadnji stolpec (»drugi«).

Preglednica 4: Komu bi se udeleženci raziskave zaupali, če bi se mu zloraba zgodila, med vsemi udeleženci raziskave.

	Prijatelj		Starš		Sorodnik		Učitelj		Policija		Noben	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Širjenje laži ali zlonamerni govor.	75	60 %	90	71 %	21	17 %	9	7 %	30	24 %	14	11 %
Kraja identitete.	45	36 %	87	69 %	10	8 %	3	2 %	87	69 %	11	9 %
Vdor v elektronsko napravo.	53	42 %	99	79 %	23	18 %	5	4 %	68	54 %	6	5 %
Izsiljevanje na družbenem omrežju.	37	30 %	95	75 %	14	11 %	6	5 %	55	44 %	11	9 %
Posredovanje neprimerne vsebine.	47	37 %	72	57 %	10	8 %	3	2 %	39	31 %	25	20 %

Prejetje neprimerne vsebine.	56	44 %	73	58 %	5	4 %	3	2 %	37	30 %	8	6%
Posredovan je svoje gole fotografije.	36	29 %	46	37 %	7	6 %	5	4 %	36	29 %	43	34 %
Prejetje gole fotografije od znanca.	57	45 %	57	45 %	10	8 %	5	4 %	35	28 %	26	21 %
Prejetje gole fotografije od neznanca.	63	50 %	65	52 %	5	4 %	3	2 %	42	33 %	20	16 %
Posredovan je posnetka s spolno vsebino.	45	36 %	47	37 %	5	4 %	3	2 %	31	25 %	32	25 %
Prejetje posnetka s spolno vsebino od znanca.	55	44 %	62	49 %	6	5 %	3	2 %	34	27 %	26	21 %
Prejetje posnetka s spolno vsebino od neznanca.	57	45 %	71	56 %	6	5 %	3	2 %	42	33 %	26	21 %

Legenda: f = vrednost oziroma frekvenca, % = odstotek, krepko črno = najvišji delež zaupanja osebi glede na zlorabo, krepko rdeče = najnižji delež zaupanja osebi glede na zlorabo

Pri vseh predvidenih zlorabah (zapisane v preglednici 4) so udeleženci raziskave v najvišjem deležu označili, da bi zlorabo zaupali staršu, v najnižjem deležu pa pri vseh označili, da bi zlorabo zaupali učitelju.

Zaradi obsega podatkov bova interpretirali najvišje in najnižje deleže izbranih oseb pri predvidenih zlorabah, ostali podatki pa so zapisani v preglednici 4.

Izmed vseh predvidenih zlorab so udeleženci raziskave največkrat potrdili, da bi se zaupali prijatelju v primeru »Širjenje laži ali zlonamerni govor.« (75 ali 60 %), še vedno pa je 15 udeležencev več potrdilo, da bi se zaupali staršu (90 ali 71 %), v najnižjem deležu pa učitelju (9 ali 7 %).

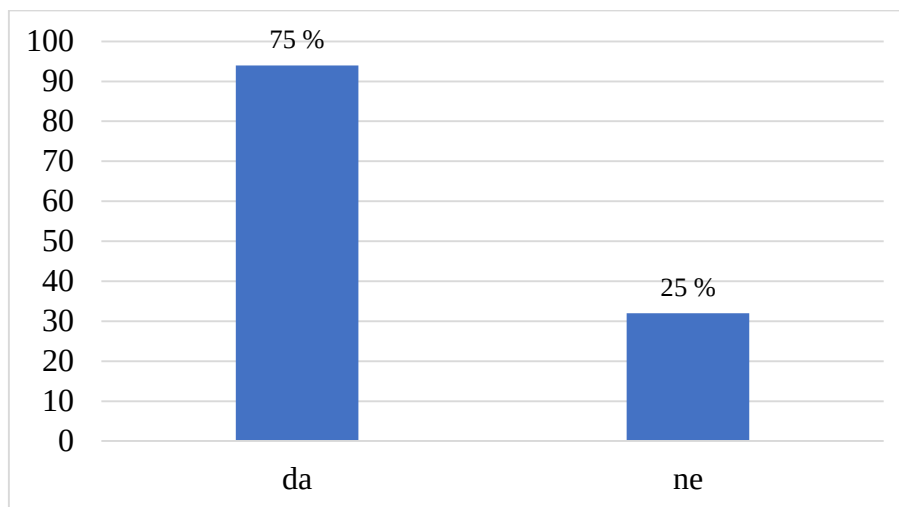
»Krajo identitete« so udeleženci raziskave v isti meri potrdili, da bi se zaupali staršu in policiji (87 ali 69 %), najmanj pa so izbrali učitelja (3 ali 2 %). Izmed vseh predvidenih zlorab je delež zaupanja policij pri tej najvišji.

Najvišji delež zaupanja staršu predstavlja zloraba »Vdor v elektronsko napravo.« (99 ali 79 %), učitelju pa bi to zlorabo zaupalo 5 ali 4 % udeležencev raziskave.

»Izsiljevanje na družbenem omrežju« je največkrat potrdilo, da bi zaupali staršu, 95 ali 75 % udeležencev raziskave.

Naslednjih osem predvidenih zlorab je opredeljenih kot posredovanje/prejemanje neprimerne vsebine in so povezane s spolnimi zlorabami na internetu (gole fotografije, posnetki s spolno vsebino), kjer pa so udeleženci raziskave v manjši meri potrjevali, da bi zlorabo zaupali določeni osebi, in sicer pri vseh manj kot dve tretjini udeležencev raziskave oziroma povsod manj kot 60 % pritrdilnih odgovorov vseh udeležencev raziskave. Pri teh zlorabah so višji deleži pritrdilnih odgovorov udeležencev raziskave, da nobenemu ne bi zaupali zlorabe (43 ali 34 % udeležencev raziskave pri zlorabi »Posredovanje svoje gole fotografije.«, 32 ali 25 % za zlorabo »Posredovanje posnetka s spolno vsebino.«, 26 ali 21 % za zlorabe »Prejetje gole fotografije od znanca.«, »Prejetje posnetka s spolno vsebino od znanca.«, »Prejetje posnetka s spolno vsebino od neznanca.«, 25 ali 20 % za zlorabo »Posredovanje neprimerne vsebine.« in 8 ali 6 % za zlorabo »Prejetje neprimerne vsebine.«).

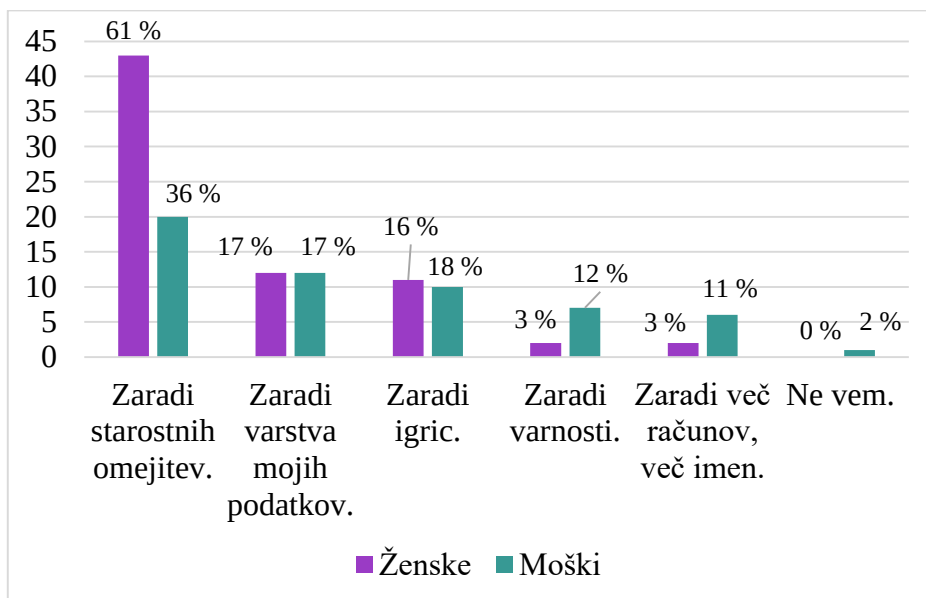
Grafikon 8: Laganje pri registraciji na družbeno omrežje/aplikacijo/spletno stran med vsemi udeleženci raziskave

V grafikonu 8 so prikazani odgovori udeležencev raziskave, če so se kdaj zlagali pri registraciji na družbeno omrežje/aplikacijo/spletno stran. 94 ali 75 % vseh udeležencev raziskave (53 ali 76 % žensk in 41 ali 73 % moških) je odgovorilo, da so se zlagali pri registraciji na družbeno omrežje/aplikacijo/spletno, in 32 ali 25 % udeležencev raziskave (17 ali 24 % žensk in 15 ali 27 % moških) se pri registraciji ni zlagalo.

Naslednje vprašanje je predvidevalo, da zapišejo razlog laži tisti, ki so se pri registraciji kdaj zlagali. Čeprav je 25 % udeležencev raziskave odgovorilo, da se niso zlagali pri registraciji, so en razlog laži zapisali prav vsi udeleženci raziskave. Nihče ni zapisal več kot enega odgovora. Pri odgovarjanju udeležencev raziskave so se pojavljali različno zapisani odgovori, ki sva jih po smiselnosti razvrstili oziroma objektivno kategorizirali v pet skupin kot prikazano v grafikonu 9.

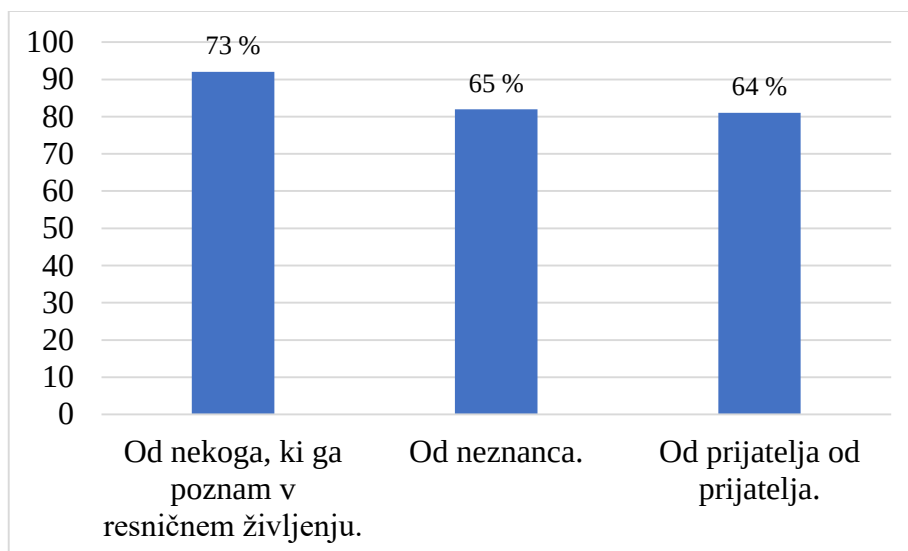
Grafikon 9: Razlog laži pri registraciji na družbeno omrežje/aplikacijo/spletno stran glede na spol udeležencev raziskave.

V odgovorih udeležencev raziskave opazimo razliko, da so ženske udeleženke raziskave v večji meri odgovorile, da so se zlagale zaradi starostnih omejitev (43 ali 61 %), medtem ko je moških ta odgovor zapisalo 20 ali 36 %. Čeprav razlika, izračunana z računalniškim programom, ni pomembna, sva se le to odločili prikazati, saj je bil ta odgovor najbolj pogosto zapisan (63 ali 50 %).

Naslednji odgovori so bili glede na spol podobno razvrščeni. Da so se pri registraciji zlagali »Zaradi varstva mojih podatkov.« je odgovorilo 24 ali 19 % udeležencev raziskave (12 ali 17 % ženskih in 12 ali 21 % moških). »Zaradi igrice.« se je zlagalo pri registraciji 21 ali 17 % udeležencev raziskave (11 ali 16 % ženskih in 10 ali 18 % moških). »Zaradi varnosti.« je odgovorilo 9 ali 7 % udeležencev raziskave (2 ali 3 % ženskih in 7 ali 12 % moških). »Zaradi več računov, več imen.« je odgovorilo 8 ali 6 % udeležencev raziskave (2 ali 3 % ženskih in 6 ali 11 % moških). »Ne vem.« je zapisal 1 moški udeleženec raziskave.

Grafikon 10: Sprejemanje zahtev za prijateljstvo med vsemi udeleženci raziskave.

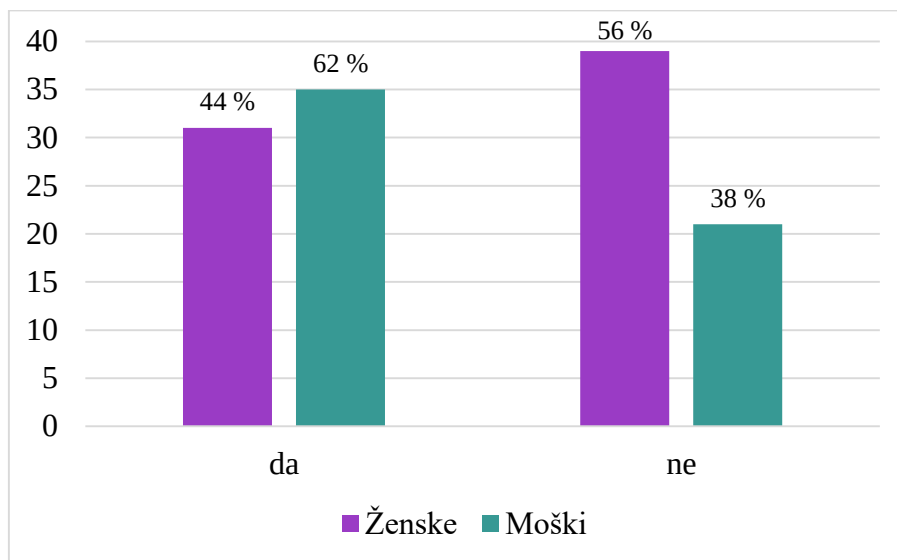

92 (73 %) udeležencev raziskave je izbralo, da bi zahtevo prejeli od nekoga, ki ga poznajo v resničnem življenju, 82 (65 %) jih je izbralo tudi, da bi jo sprejeli od neznanca in 81 (64 %) je potrdilo, da bi zahtevo za prijateljstvo sprejeli od prijatelja prijatelja (skupni prijatelj ali mutual friend).

Pri tem vprašanju sva še bolj natančno pregledali razporeditev znotraj vprašanja, in sicer je 36 % vseh udeležencev raziskave odgovorilo, da bi zahtevo sprejeli od nekoga, ki ga poznajo v resničnem življenju, 32 % od neznanca in 32 % od prijatelja od prijatelja.

36 (51 %) ženskih udeleženk in 18 (32 %) moških udeležencev raziskave je obkrožilo vse tri odgovore, torej bi sprejeli prijateljstvo od vseh predlaganih.

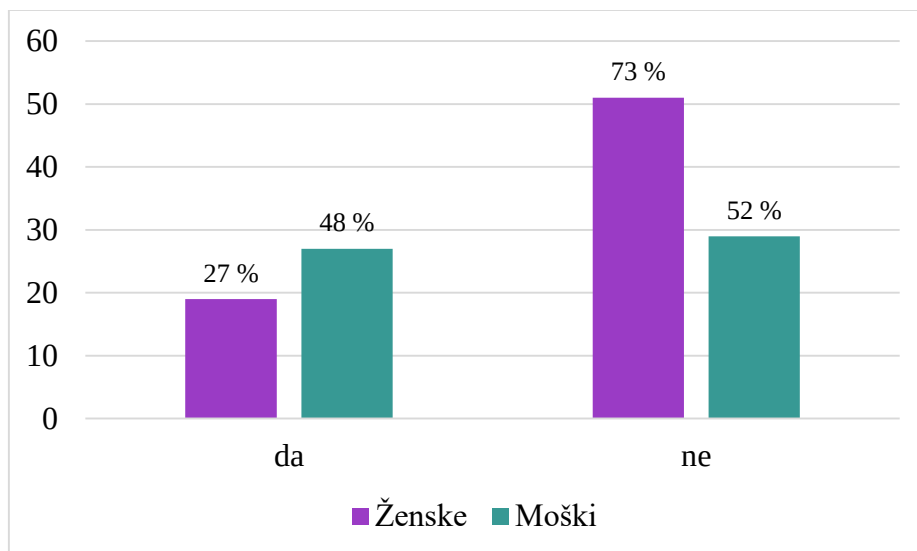
Grafikon 11: Pogovarjanje z neznanci po aplikacijah/družbenih omrežjih glede na spol udeležencev raziskave.

Med udeleženci raziskave je 66 ali 52 % udeležencev, ki so potrdili, da se po aplikacijah/družbenih omrežjih pogovarjajo z neznanci, in sicer 35 ali 62 % moških in 31 ali 44 % ženskih udeleženk raziskave.

Ženske udeleženke raziskave so statistično pomembno v večjem deležu kot moški odgovorile, da se po aplikacijah/družbenih omrežjih ne pogovarjajo z neznanci.

Grafikon 12: Srečanje v živo, z osebo, ki si jo spoznal/-a na družbenem omrežju glede na spol udeležencev raziskave.

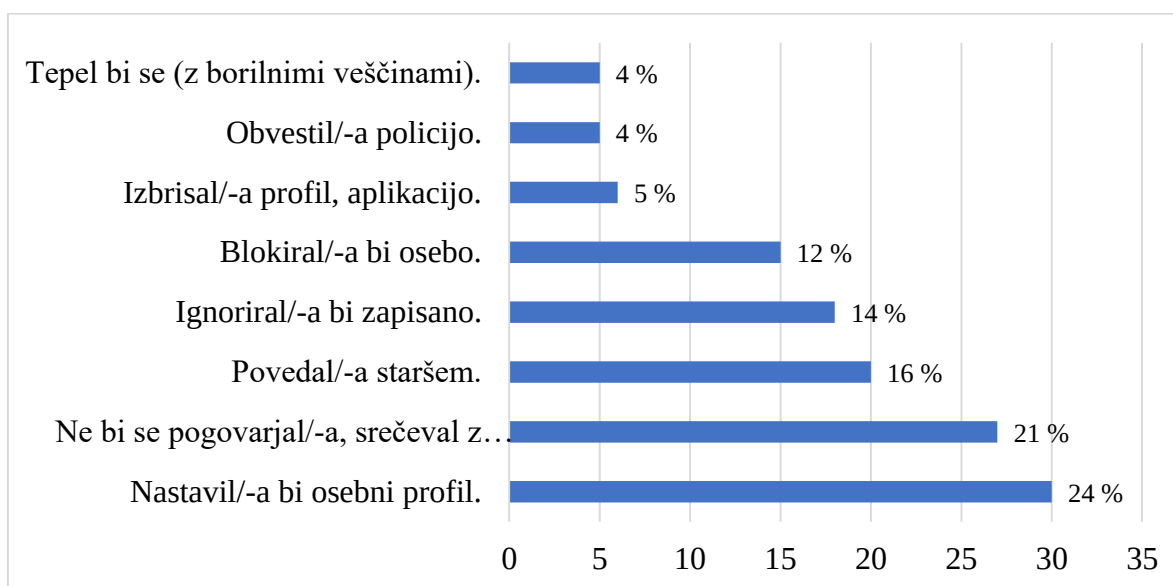

Tudi pri vprašanju, ali so se udeleženci raziskave že kdaj srečali z osebo v živo, ki so jo spoznali na družbenih omrežjih, se je pokazala statistično pomembna razlika med spoloma, kjer je srečanje potrdilo 27 (48 %) moških udeležencev in 19 (27 %) ženskih udeleženk raziskave.

77 vseh udeležencev raziskave (61 %) je odgovorilo, da se še niso v živo srečali z osebo, ki so jo spoznali na družbenem omrežju.

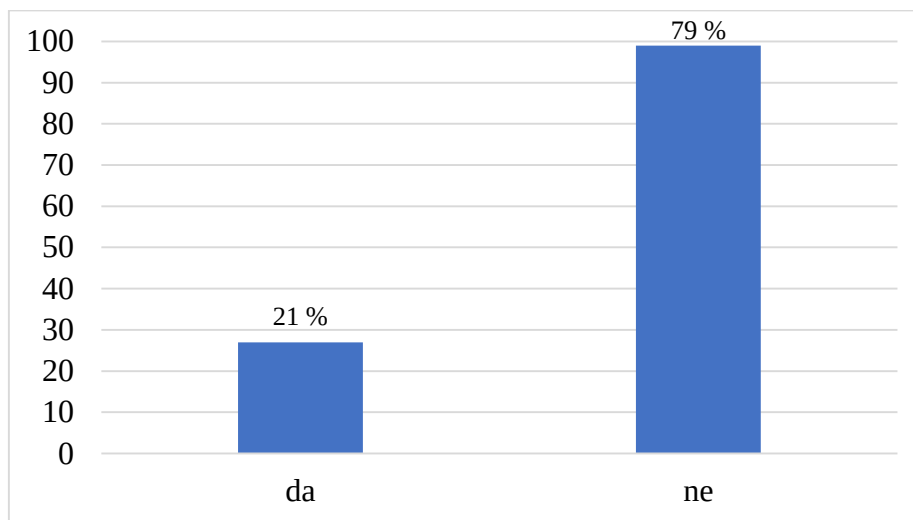
V povezavi z zaupanjem osebam o zlorabi, ki bi se udeležencu raziskave pripetila (vprašanje 7 in preglednica 4), sva postavili odprto vprašanje številka 13, in sicer kako bi se udeleženci raziskave zavarovali pred zlorabo. Vsi udeleženci raziskave (126) so zapisali odgovore, po smiselnosti sva jih razvrstili oziroma objektivno kategorizirali v osem skupin. Glede na spol se v raziskavi niso pojavile pomembne razlike, zato sva jih zaradi preglednosti prikazali glede na vse udeležence raziskave.

Grafikon 13: Načini zaščite pred zlorabo med vsemi udeleženci raziskave.

V največjem deležu so udeleženci raziskave zapisali, da bi nastavili osebni profil, in sicer 30 ali 24 % vseh udeležencev raziskave. 27 ali 21 % udeležencev raziskave je zapisalo odgovore kot so »Ne bi se pogovarjal/-a, srečeval/-a z neznanci.« Sledile so skupine odgovorov, da bi povedali staršem (20 ali 16 %), ignorirali bi zapisano (18 ali 14 %), blokirali bi osebo (15 ali 12 %). V najmanjšem deležu so zapisali, da bi izbrisali profil/aplikacijo (6 ali 5 %), obvestili policijo (5 ali 4 %). Odgovore, ki sva jih kategorizirali v skupino »Tepel bi se (z borilnimi veščinami)«, je zapisalo 5 (4 %) moških udeležencev raziskave.

Grafikon 14: Poznavanje spletnih strani za prijavo internetne zlorabe med vsemi udeleženci raziskave.

99 ali 79 % vseh udeležencev raziskave (57 ali 81 % žensk in 42 ali 75 % moških) je odgovorilo, da ne poznajo spletnih strani za prijavo internetnih zlorab. Med spoloma ni pomembnih razlik v poznavanju spletnih strani za prijavo internetne zlorabe.

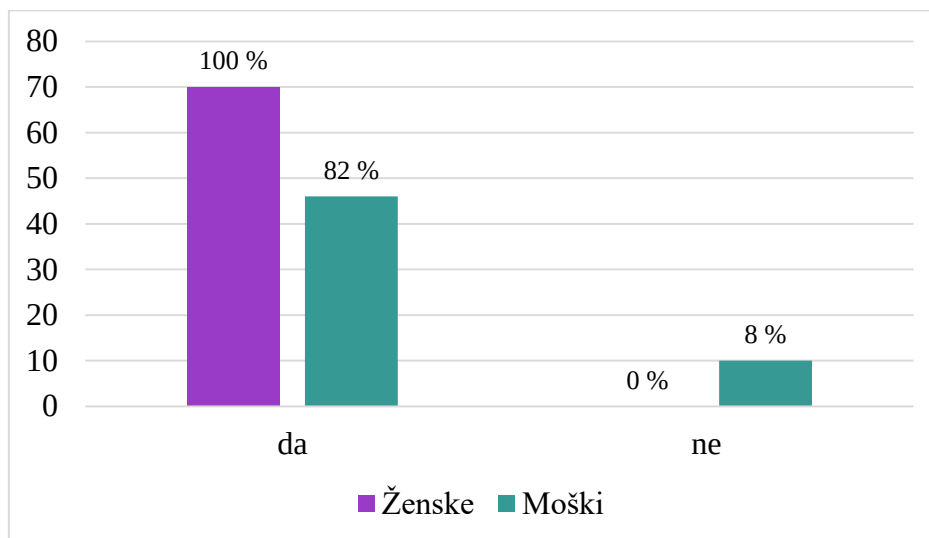
27 (21 %) vseh udeležencev raziskave je odgovorilo, da poznajo spletne strani za prijavo internetne zlorabe, toda pri naslednjem vprašanju je odgovore zapisalo 10 udeležencev raziskave (7 ženskih in 3 moški udeleženci raziskave).

Preglednica 5: Spletne strani za prijavo internetne zlorabe, ki jih poznajo udeleženci raziskave.

Spletna stran	Skupaj	Skupaj %	Ženske	Ženske %	Moški	Moški %
TOM telefon	7	70 %	5	71 %	2	67 %
Spletno oko	2	10 %	2	29 %	0	0 %
Pomoč uporabnikom	1	10 %	0	0 %	1	33 %

Udeleženci raziskave so v največji meri zapisali, da poznajo TOM telefon kot spletno stran za prijavo internetne zlorabe (7 ali 70 % vseh odgovorov). Spletno oko sta zapisali 2 ženski udeleženki raziskave, pomoč uporabnikom pa 1 moški udeleženec raziskave.

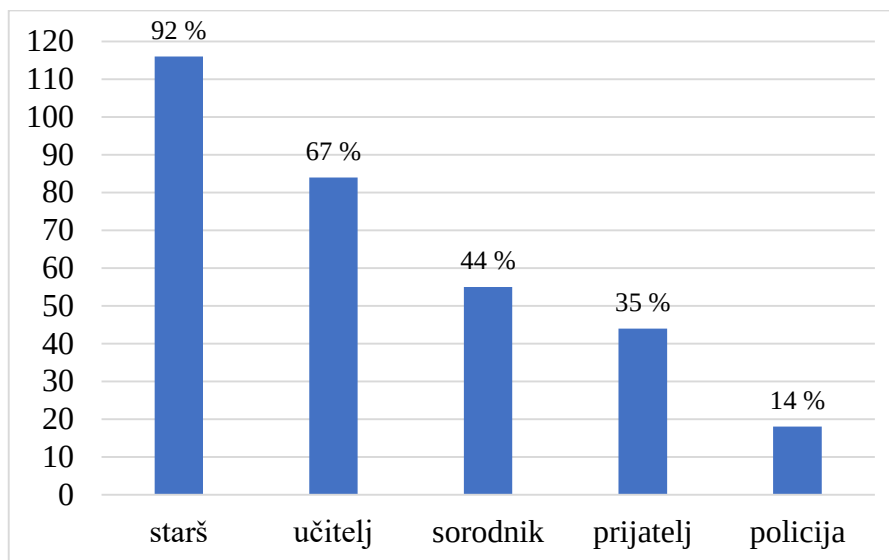
Grafikon 15: Opozorila udeležencem raziskave s strani drugih oseb, o nevarnostih na internetu glede na spol udeležencev raziskave

Razlike glede na spol so se pokazale kot statistično pomembne pri vprašanju udeležencem raziskave, ali jih je kdo že opozoril o nevarnostih na internetu. 70 ali 100 % ženskih udeleženk raziskave in 46 ali 82 % moških udeležencev raziskave je odgovorilo, da so že bili opozorjeni o nevarnostih na internetu (skupaj 116 ali 92 % vseh udeležencev raziskave).

Če so udeleženci raziskave odgovorili, da so že bili opozorjeni o nevarnostih na internetu (s strani staršev, učiteljev, prijateljev ...), sva pri naslednjem vprašanju (številka 17) podali navodilo, da obkrožijo osebo, ki jih je opozorila. Nanizali sva osebe kot pri vprašanju 7, in sicer prijatelj, starš, sorodnik, učitelj, policija, drugi (kjer so sami zapisali odgovor). Nihče izmed udeležencev raziskave ni obkrožil oziroma pritrdilno odgovoril pri postavki »drugi«, zato je v grafikonu 16 ne bova prikazali.

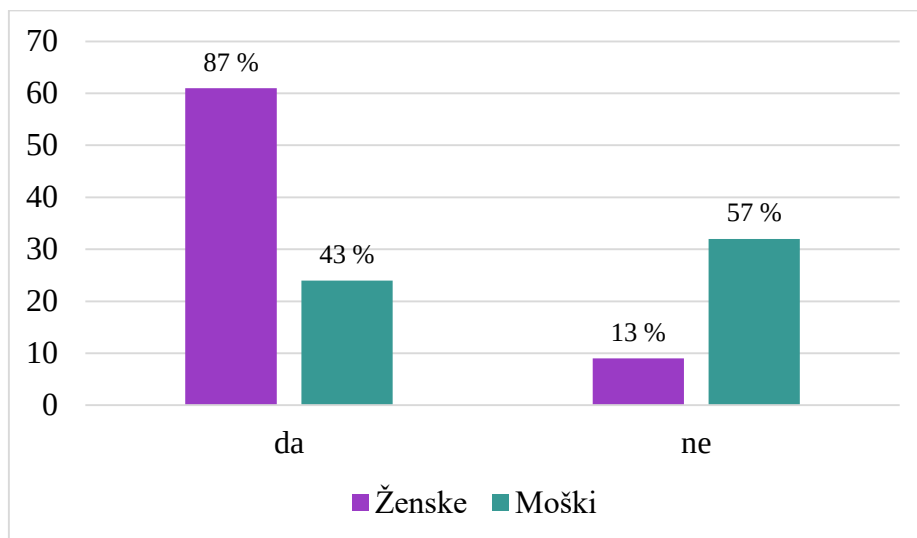
Grafikon 16: Osebe, ki so udeležence raziskave opozorile o nevarnostih na internetu med vsemi udeleženci raziskave.

Glede na spol pri pritrdilnih odgovorih (izbirah) oseb, ki so udeležence raziskave opozorile na nevarnostih na internetu, ni pomembnih razlik.

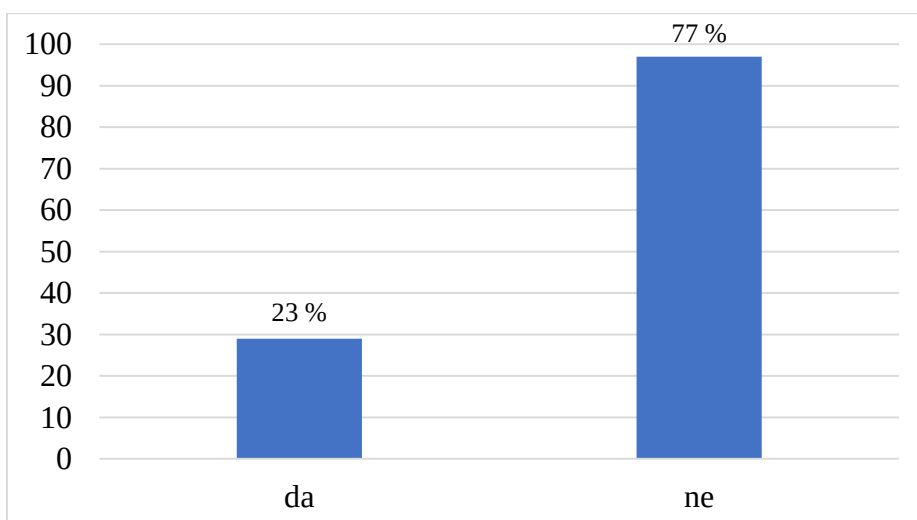
Največ udeležencev raziskave je potrdilo, da so jih o nevarnostih na internetu opozorili starši (116 ali 92 % vseh, 68 ali 97 % ženskih in 48 ali 86 % moških udeležencev raziskave), 84 ali 67 % udeležencev raziskave je potrdilo odgovor, da so jih opozorili učitelji, 55 ali 44 % vseh udeležencev raziskave je potrdilo, da so jih seznanili sorodniki, 44 ali 35 % udeležencev pa je označilo, da so jih opozorili prijatelji. Najmanj udeležencev raziskave, 18 ali 14 %, jih je odgovorilo, da so bili opozorjeni o nevarnostih na internetu s strani policije.

Grafikon 17: Zasebni profil na aplikacijah/družbenih omrežjih glede na spol udeležencev raziskave.

Glede na spol se pokažejo statistično pomembne razlike v nastavitvi zasebnega profila na aplikacijah/družbenih omrežjih. Zasebni profil ima na aplikacijah družbenih omrežjih 61 ali 87 % vseh ženskih udeleženk raziskave in 24 ali 43 % moških udeležencev raziskave (skupaj 85 ali 68 % udeležencev raziskave). 32 ali 57 % moških udeležencev raziskave nima na aplikacijah/družbenih omrežjih zasebnega profila.

Grafikon 18: Uporaba aplikacij za starševski nadzor nad elektronsko napravo med vsemi udeleženci raziskave.

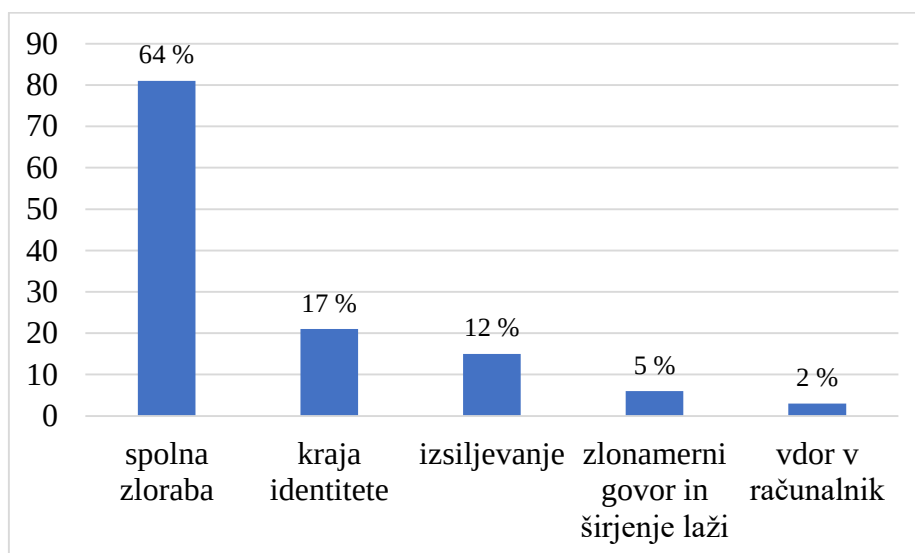

Pri vprašanju o nadzoru staršev z aplikacijo nad elektronsko napravo udeležencev raziskave ni statistično pomembnih razlik glede na spol udeležencev raziskave. 97 ali 77 % vseh

udeležencev raziskave (57 ali 81 % ženskih in 40 ali 71 % moških udeležencev raziskave) je odgovorilo, da starši ne uporabljajo aplikacije za nadzor njihove elektronske naprave. Da starši uporabljajo aplikacije za nadzor nad njihovo elektronsko napravo, je pritrdilno odgovorilo 29 ali 23 % vseh udeležencev raziskave (13 ali 19 % ženskih in 16 ali 29 % moških udeležencev raziskave).

Vprašanje številka 20, mnenje o najtežji obliki zlorabe na internetu, sva zastavili z navodilom, da so udeleženci raziskave obkrožili zgolj en odgovor. S pomočjo literature in natančnejših opisov zlorabe v vprašanju 7, sva zlorabe kategorizirali v pet skupin, med katerimi so izbirali udeleženci raziskave. Glede na spol pri odgovorih oziroma mnenju udeležencev raziskave ni statistično pomembnih razlik.

Grafikon 19: Mnenje o najtežji zlorabah na internetu med vsemi udeleženci raziskave.

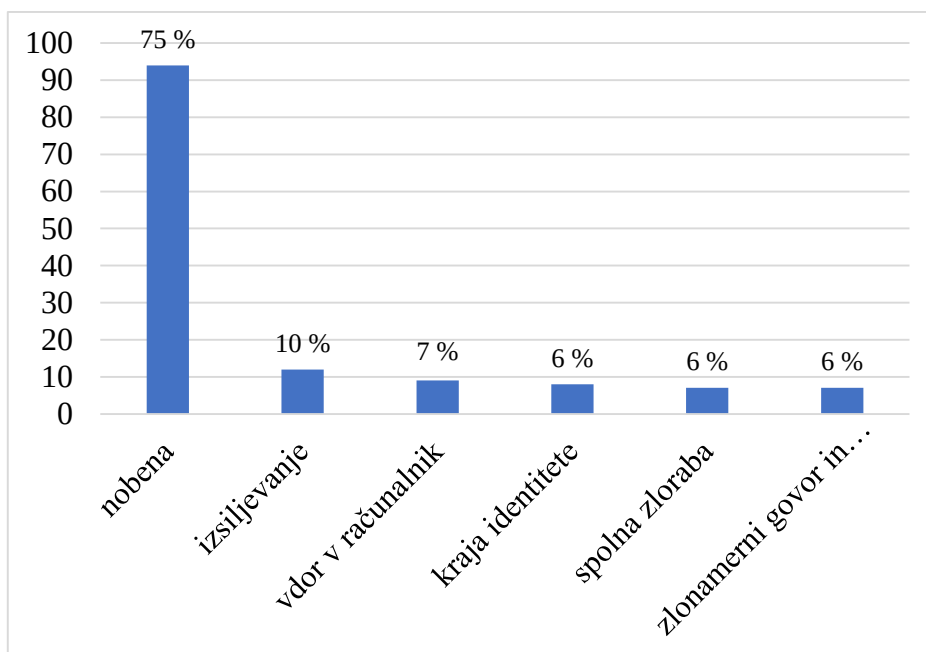

81 ali 64 % vseh udeležencev raziskave (43 ali 61 % žensk in 38 ali 68 % moških) smatra kot najtežjo zlorabo na internetu spolno zlorabo. Pomembna razlika se pojavi v deležu izbora naslednjih, v vprašalniku predvidenih zlorabah, saj kraja identitete, izsiljevanje, zlonamerni govor in širjenje laži ter vdor v računalnik udeleženci raziskave navajajo kot zlorabo v manj kot 20 % vseh udeležencev raziskave. Zlorabi, ki ju udeleženci raziskave smatrajo kot najmanj težki, sta zlonamerni govor in širjenje laži (6 ali 5 % vseh udeležencev raziskave) in vdor v računalnik (3 ali 2 % vseh udeležencev raziskave).

Pri vprašanju številka 21 sva udeležencem raziskave dali možnost, da so obkrožili več odgovorov. Pri tem vprašanju so potrjevali, ali se je udeležencu katera od zapisanih zlorab na internetu že pripetila. Kot pri prejšnjem vprašanju in razvidno v grafikonu 16 sva tipe zlorab

kategorizirali v pet skupin, dodali pa še odgovor, da se udeležencu ni zgodila »nobena« zloraba na internetu. Glede na spol pri odgovorih udeležencev raziskave ni statistično pomembnih razlik.

Grafikon 20: Zlorabe, ki so se udeležencem raziskave že pripetile.

Ker so tudi tukaj udeleženci raziskave lahko potrdili več odgovorov, bova rezultate interpretirali, v kakšnih deležih oziroma vrednostih so se udeleženci raziskave odločili za določeni odgovor/predvideno zlorabo. 94 ali 75 % udeležencev raziskave je potrdilo odgovor, da se jim ni pripetila še nobena zloraba na internetu. Po deležih pritrjenih odgovorov sledijo zlorabe izsiljevanje (12 ali 10 %), vdor v računalnik (9 ali 7 %), kraja identitete (8 ali 6 %), spolna zloraba (7 ali 6 %) ter zlonamerni govor in širjenje laži (7 ali 6 %).

Po istem vrstnem redu in v zelo podobnih deležih se rezultati oziroma poročane zlorabe razvrstijo, če interpretirava rezultate glede na postavljeno vprašanje. V tem primeru se nobena zloraba ni pripetila 86 ali 68 % udeležencem raziskave, zloraba na internetu pa se je pripetila 40 ali 32 % udeležencem raziskave (21 ženskim in 19 moškim udeležencem raziskave).

V vprašalniku sva podali navodilo, da z reševanjem vprašalnika od vprašanja 21 nadaljujejo zgolj tisti, ki se jim je zloraba na internetu že pripetila. 40 udeležencev raziskave je odgovorilo, da se jim je zloraba na internetu že pripetila, toda z reševanjem vprašalnika niso nadaljevali vsi ti.

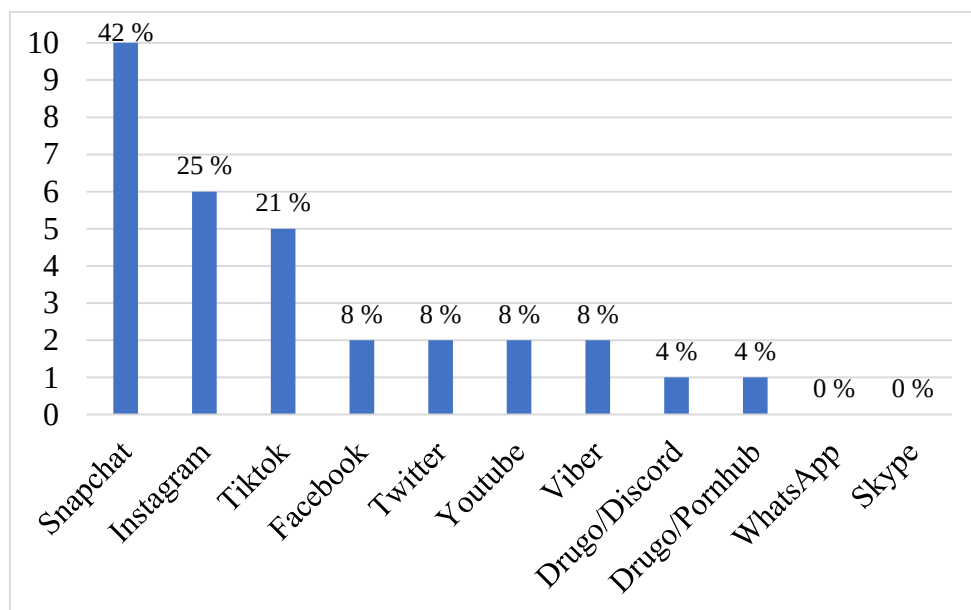
Nepopolno izpolnjene vprašalnike od 22. vprašanja sva pri obdelavi nadaljnjih rezultatov izločili. 24 izpolnjenih vprašalnikov bova prikazali za vse udeležence raziskave, saj je vzorec majhen in ni pomembnih razlik glede na razred obiskovanja, glede na spol pa se pokaže znotraj enega vprašanja.

Preglednica 6: Razporeditev udeležencev raziskave, ki se jim je zloraba na internetu že pripetila glede na spol (reševanje vprašalnika od 22. do 26. vprašanja).

	Ženske	Moški
Število	14	10
Odstotek %	58 %	42 %

14 ženskih in 10 moških udeležencev raziskave, ki so doživeli zlorabo na internetu, je nadaljevalo z reševanjem anketnega vprašalnika.

Grafikon 21: Družbena omrežja, na katerih so bili udeležence raziskave zlorabljeni.

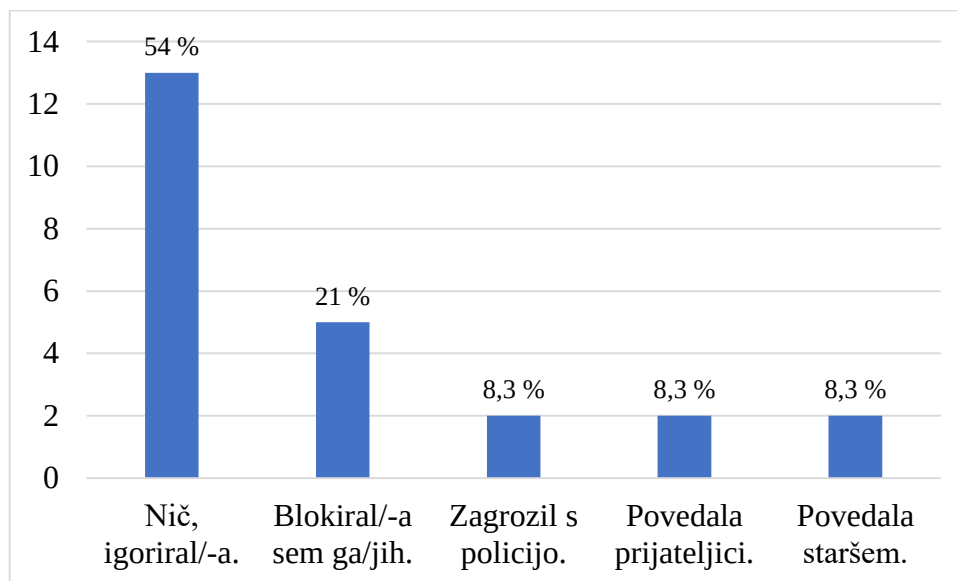

Udeleženci raziskave so na to vprašanje lahko podali več odgovorov. 10 ali 42 % udeležencev raziskave je potrdilo, da so bili zlorabljeni na družbenem omrežju Snapchat, 6 ali 25 % jih je pritrdilno odgovorilo za Instagram in 5 ali 21 % je označilo, da so zlorabo doživeli na družbenem omrežju Tiktok. 5 ali 8 % udeležencev raziskave je potrdilo, da so zlorabo doživeli na družbenih omrežjih Facebook, Twitter, Youtube in Viber. 1 moški udeleženec je zapisal, da je zlorabo doživel na družbenem omrežju Discord, 1 moški udeleženec pa na Pornhub. Nihče izmed udeležencev raziskave ni doživel zlorabe na WhatsApp in Skype.

Glede na spol ni pomembnih razlik pri doživljanju zlorab na družbenih omrežjih.

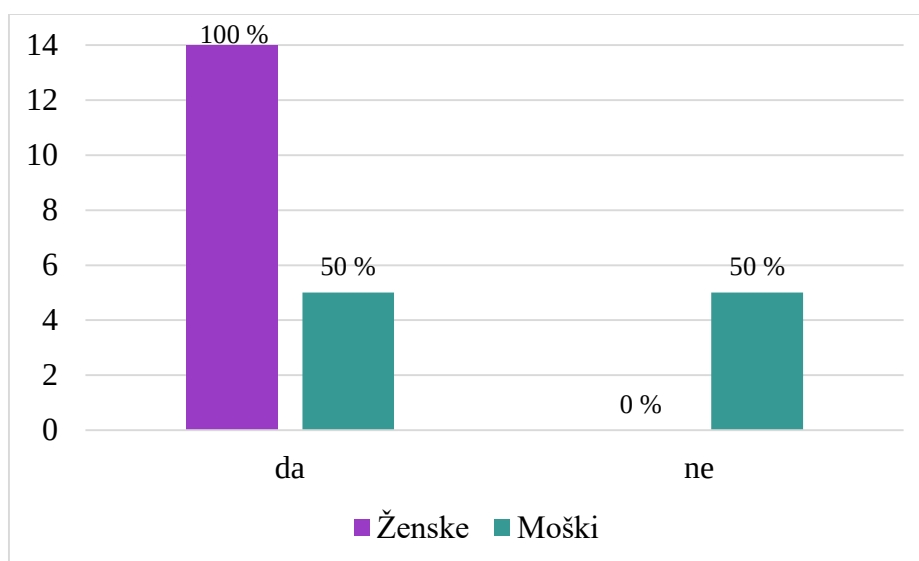
Pri naslednjem, odprtem, vprašanju (številka 23), kjer so udeleženci raziskave zapisali, kaj so storili, ko se jim je zloraba pripetila, je odgovorilo vseh 24 udeležencev raziskave. Vsak je zapisal en odgovor, ki sva jih razvrstili po smiselnosti oziroma objektivno kategorizirali v pet skupin.

Grafikon 22: Ukrepanja udeležencev raziskave ob zlorabi na družbenem omrežju.

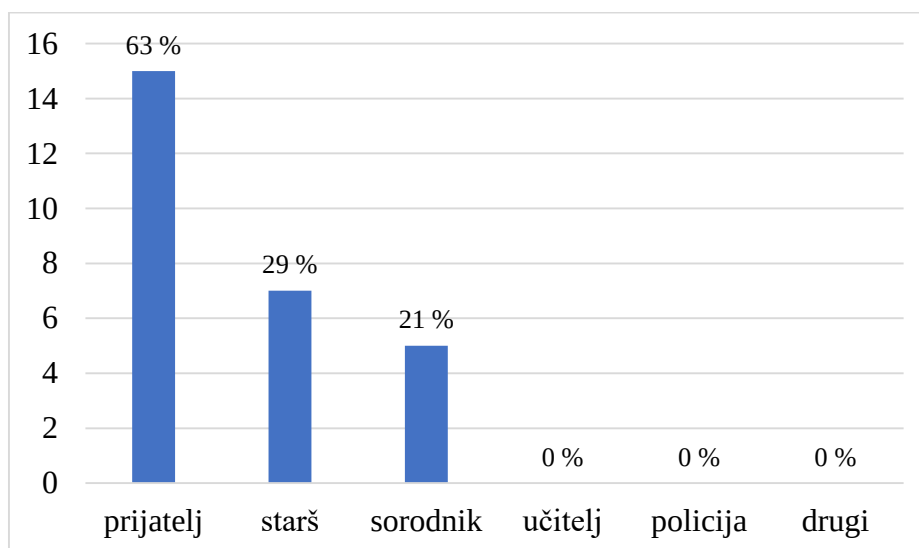
13 ali 54 % (8 ali 57 % ženskih in 5 ali 50 % moških) udeležencev raziskave, ki so nadaljevali z reševanjem vprašalnika, je dejalo, da so zlorabo, ki se jim je pripetila na družbenem omrežju ignorirali. 5 ali 21 % vseh udeležencev je odgovorilo, da so »ga/jih blokirali«, s čimer glede na zapis in uporabnost besedišča v okolju sklepava, da to pomeni, da so tej osebi onemogočili spremljanje na družbenem omrežju. 2 (8,3 %) moška udeleženca sta ob zlorabi zagrozila s policijo, 2 (8,3 %) ženski udeleženci sta povedali prijateljici, 2 (8,3 %) pa sta za zlorabo povedali staršem.

Grafikon 23: Zaupanje drugi osebi o doživeti zlorabi na družbenem omrežju.

Čeprav je majhen vzorec udeležencev raziskave, ki so odgovarjali ali so komu povedali, da so ga zlorabili, so glede na spol pri tem vprašanju pomembne razlike. 14 ali 100 % vseh ženskih udeleženk raziskave je odgovorilo, da so povedale drugi osebi, da so jih zlorabili, 5 ali 50 % pa je pritrdilno (DA) odgovorilo moških udeležencev raziskave.

Grafikon 24: Osebe, ki so jim udeleženci raziskave zaupali o zlorabi na družbenem omrežju.

Glede na spol udeleženci raziskave niso podajali statistično pomembno različnih odgovorov. 15 ali 63 % vseh udeležencev je potrdilo, da so zlorabo zaupali prijatelju, 7 ali 29 % je potrdilo, da so zlorabo zaupali staršu in 5 ali 21 % udeležencev raziskave je označilo odgovor, da so zlorabo zaupali sorodniku. Nihče izmed udeležencev raziskave ni potrdil, da so se zaupali učitelju, policiji ali zapisali kaj druga.

Posebej sva zastavili še vprašanje, ali so zlorabo prijavili policiji, saj sva želeli poudariti pomen policije v preganjanju zlorab na družbenih omrežjih. Nihče od udeležencev raziskave zlorabeni prijavil policiji.

3.2 Kvalitativna raziskava

Drugi del raziskovalnega dela je intervju, s katerim sva si pomagali pri potrjevanju ali zavračanju nekaterih najinih hipotez. Z njim sva želeli podkrepiti rezultate anketnih vprašalnikov. Kriminalistični inšpektorici specialistki Sektorja kriminalistične policije Policijske postaje Maribor, ki se ukvarja z mladostniško zlorabo na internetu, sva zastavili 15 vprašanj. Pridobljene informacije iz intervjuja sva vključili tudi v spletni tečaj za učence, ki je natančno predstavljen v poglavju 3.2.2.

3.2.1 Intervju

1. Kako dolgo se ukvarjate z zlorabami na internetu?

Zlorabe na internetu so se v Sloveniji začele obravnavati (kar se tiče otrok in mladostnikov) mogoče tam 2006 ali 2007, z razvojem oziroma razširitvijo dostopnosti do interneta. Kljub temu da je zakonodaja poznala nekaj stvari v zvezi z zlorabami preko medijev, predvsem televizije, vseeno do zlorab pri nas ni prihajalo. Od takrat naprej se s tem ukvarjamo intenzivno in lahko rečemo, da je vsak dan teh prijav ali pa pojavov najrazličnejših dogajanj več in več.

2. Kdo prijavlja zlorabe?

Ali zlorabe prijavljajo starši, ko slučajno vidijo na otrokovem telefonu kakšno nevsakdanje dogajanje, ali prijavijo takrat, ko jim otrok potoži, da ga nekdo izsiljuje in se boji, da mu bo izsiljevalec kaj storil oziroma zaradi stiske nekako povedo staršem. Prijavljajo tudi šole, ko se žrtev sama potoži učitelju ali svetovalni delavki, ali pa drugi učenci najdejo neprimerno fotografijo sošolke ali sošolca na spletu in tako povedo učiteljem. Mnogo prijav pa imamo tudi od drugih svetovnih policij, na primer nemške policije, ameriške policije ali pa svetovnih služb, takšnih kot je pri nas Spletno oko, saj tam bdijo nad vsemi socialnimi in družbenimi omrežji. Primer: kadar Google zazna neprimerno fotografijo na svoji spletni strani, potem te službe obvestijo nas, da je določena oseba objavila neprimerno vsebino na internet. Lahko pa tudi sami, s svojo lastno dejavnostjo zaznamo zlorabo, na primer kadar obravnavamo storilca, ki je

nekoga zlorabil, mu takrat pregledamo računalnik in lahko na njem najdemo neprimerne fotografije otrok.

3. Kdo so najpogostejše žrtve?

Vse... Od tam 10, 11 let pa do 18 let, kar je kategorija kaznivega dejanja, seveda pa so tudi odrasle ženske in moški žrtve. Zdaj ni specifično, da bi lahko rekli, največ je teh, mogoče, če bi šla gledat naše podatke, bi lahko rekli točno število.

4. Kdo so najpogostejši povzročitelji zlorab?

Tu imam dve plati. Eno so lahko vrstniki, torej sošolke, sošolci, ki pridobivajo neprimerne fotografije otrok na spletu, zato da se maščujejo, torej čisto iz heca, in nato iz heca pride do kaznivega dejanja. Na drugi strani pa imamo storilce, ki so pedofili in želijo imeti kontakt z otroki, mladostniki in z njimi poskušajo komunicirati, se z njimi pogovarjati ...

5. Kako pogosto prihaja do zlorabe v pandemiji?

To je težko reči ... Predvideva se, da je zlorab v pandemiji več zato, ker so otroci več na internetu, ampak sedaj ne moremo potrditi še tega, saj pandemija še vedno traja. To se bo videlo kasneje, ko se bo zgostila preiskava.

6. Kako pogosto so se pojavljale pred njo?

Moje osebno mnenje je, da zlorabe niso toliko povezano s pandemijo, kot pa s pojavom teh najrazličnejših omrežij in programov.

7. Ali se je demografija žrtev zlorab spremenila med pandemijo?

Tudi to težko rečem. Predvidevamo pa, da se bo zmanjšala starost žrtev tudi zaradi tega, saj so otroci, tisti mlajši tudi pod 11 let, zdaj še toliko bolj seznanjeni s tehnologijo, bolj bodo večji in tudi bolj napredni v iskanju najrazličnejših stvari na spletu.

8. Na katerih socialnih omrežjih oz. platformah se pojavljajo?

Snapchat, Facebook in Instagram so zagotovo ene izmed aplikacij, na katerih najpogosteje prihaja do zlorab. Torej se pravi na različnih aplikacijah. Zagotovo so te spletne klepetalnice tudi med platformami, kjer so zlorabe najpogostejše. Včasih mladostniki ne znajo pojasniti kako so do platforme sploh prišli, to pa vidimo samo takrat, kadar sami pogledamo v elektronsko napravo.

9. Kako se lahko zavarujemo pred njimi?

Jaz menim, da se moramo na spletu obnašati kot v realnem življenju. Če se v realnem življenju ne bi slekli in goli stali pred popolnim neznancem, potem tudi na spletu ne bi objavili pomanjkljivo oblečene fotografije. Ko se z otroki pogovarjam in jih vprašam, ali pomanjkljivo oblečeno fotografijo povečate in nalepijo na garažna vrata, rečejo ne. In vprašam, zakaj pa ne. Odgovorijo: »Ker bo sosed videl.« Ja sosed bo videl, ampak jutri jo boš raztrgal in te fotografije več ne bo. Ko pa ti enkrat fotografijo objaviš na splet, je nikoli več ne moreš izbrisati. Torej edini moto je, da se na spletu obnašaš enako kot v realnem življenju.

10. Kakšne vrste internetnih zlorab so najpogostejše?

Zagotovo je največ tistih zlorab, s katerimi se mi ne ukvarjamo. V zelo velikem številu je to zlonamerni ali sovražni govor, a to ni kaznivo dejanje. Med kaznivimi dejanji pa so najbolj pogoste spolne zlorabe.

11. Ali opazate razliko med številom prijavljenih in številom dejanskih zlorab?

Mislím, da je številka prijavljenih zlorab glede na dejanske kar realna.

12. Zakaj se po vašem mnenju zlorabe sploh dogajajo?

Do zlorab pride, saj so starši kupili otroku najrazličnejšo tehniko in niti starši si ne predstavljajo, kakšne zlorabe se lahko sploh zgodijo preko telefona ali preko računalnika in nakup telefona ali računalnika ni samo pozitivna stvar, ampak je tudi negativna stvar. Ko greš v knjižnico, ti učiteljica, knjižničarka reče, da ta knjiga ni zate, na spletu pa otroci in mladostniki tega ne vedo, saj vsi mislijo, kako je to fajn.

13. Kako se preventivno zaščitimo pred zlorabami?

To, kar ne bi naredil v realnem življenju, ne bi naredil tudi na spletu.

14. Kakšni so kazenski postopki proti povzročiteljem zlorab?

Mi kot policija zberemo najprej dokaze in obvestila, nato posredujemo to tožilcu in se on odloči naprej, če toži osebo in kako bo tožil. Za ta spolna dogajanja, na primer fotografije z neprimerno vsebino, je za zlorabljalce zagrožena kazen od nekaj mesecev do osmih let zapor. V to kategorij kaznivih dejanj gre tudi na primer, da je do 15. leta prepovedano kakršno koli spolno dogajanje, zraven tega je pa prepovedana tudi pornografska literatura do 15. leta. Če

zlorabljalec žrtev nagovarja preko kamere, naj se sleče ali da se zlorabljalec samozadovoljuje preko kamere, so pri tem kazni lahko tudi do deset let. Je pa na koncu vedno tožilec, ki kazen predlaga in sodišče, ki kazen izreče.

15. Kakšne so posledice zlorab na internetu med mladimi?

Odvisno ... Različne so, nekdo je lahko hudo zlorabljen in dosti normalno, na zunaj, preživi zlorabo. Nekdo lahko doživi čisto malo zloraba pa zelo hudo odreagira in mu je zelo težko. Torej, to je v bistvu odvisno od vsakega posameznika, zato težko rečemo, kakšne so posledice.

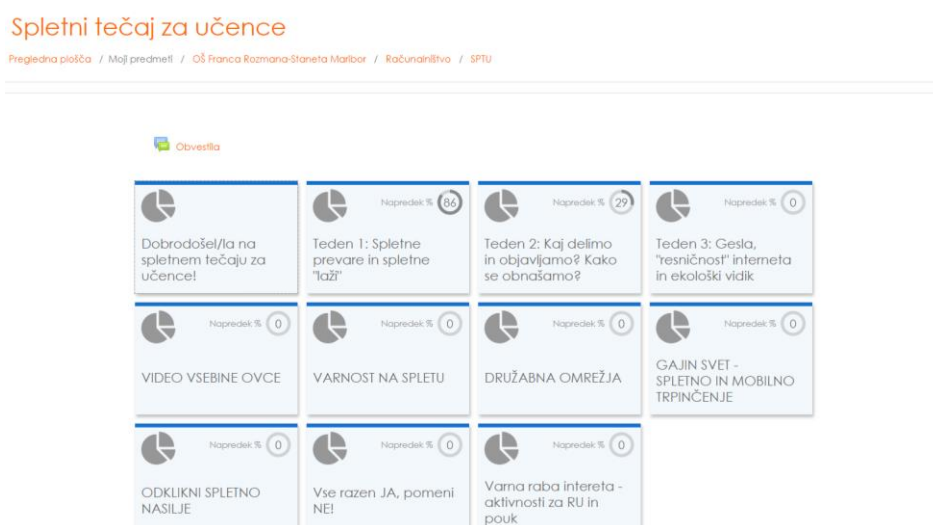
3.2.2 Spletni tečaj za učence

Kot preventivno dejavnost sva v poglavje Rezultati umestili spletni tečaj za učence, saj je nastal z najinimi dopolnitvami in bil pomemben del raziskave, to je ozaveščanje učencev o nevarnostih in zaščitah pred zlorabami na internetu.

Spletni tečaj za učence je sestavljen iz 11 poglavij, za katere je predvideno, da si jih ob vodenju razrednikov ogledajo pri razrednih urah, v obsegu največ pet šolskih ur. Zaradi pogostih obolenj učencev so si spletni tečaj učenci ogledali v največji meri samostojno.

Spletni tečaj za učence, objavljen v spletni učilnici najine osnovne šole, si je na najino pobudo, ob pomoči razrednikov, do 15. januarja 2022 ogledalo 180 učencev.

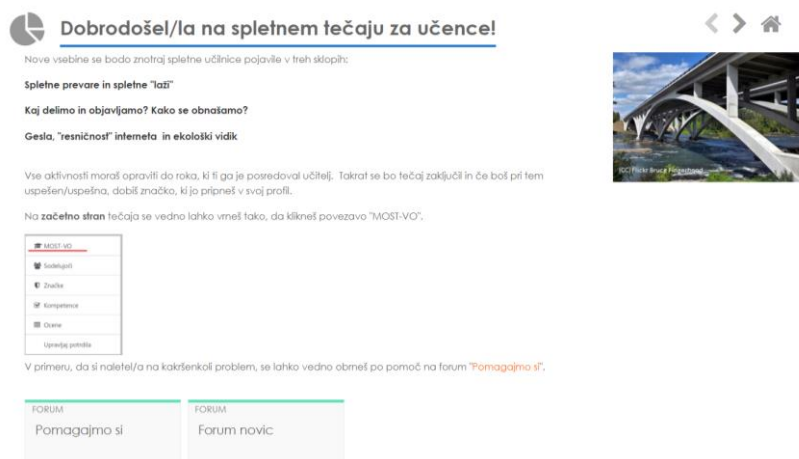
1. Uvod v spletni tečaj za učence, v katerem so naslovi poglavij z več vsebinami.

Slika 12: Zajem zaslonske slike uvoda spletnega tečaja za učence (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225>).

2. Prvo poglavje, Dobrodošel/-la na spletnem tečaju za učence

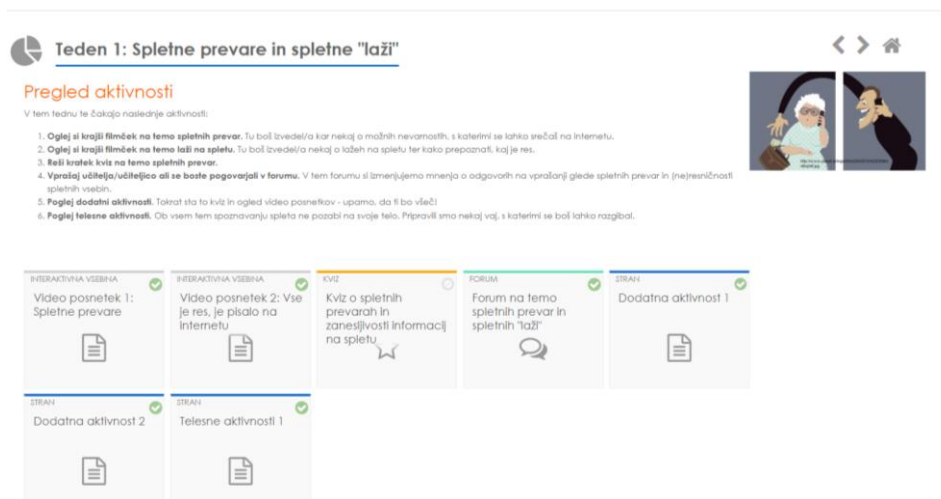
- Nagovor učencem in objava dveh forumov (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=1>).

Slika 13: Zajem zaslonske slike prvega poglavja spletnega tečaja za učence (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=1>).

3. Drugo poglavje, Teden 1: Spletne prevare in spletne »laži«

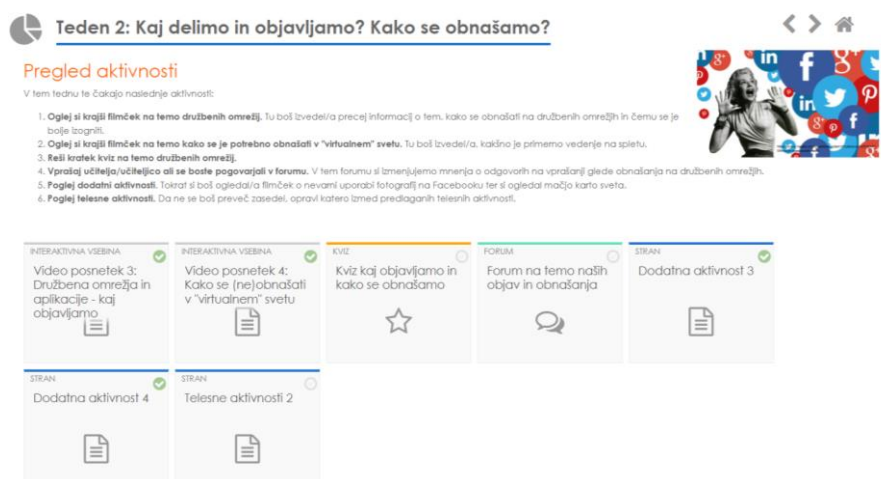
- Videoposnetek Arnes-a »Internetne prevare« traja 7 minut 35 sekund in je interaktiven, saj udeleženci vmes stisnejo na prikazano roko, s čimer se pojavi vprašanje, na katero udeleženci odgovorijo (<https://video.arnes.si/watch/VRWPXciqSoYe>).
- Videoposnetek Arnesa »Vse je res, je pisalo na netu« traja 12 minut 7 sekund in je interaktiven, saj udeleženci vmes stisnejo na prikazano roko, s čimer se pojavi vprašanje, na katero udeleženci odgovorijo (<https://video.arnes.si/watch/abWhSLUXRMfC>).
- Kviz o spletnih prevarah in zanesljivosti informacij na spletu.
- Forum na temo spletnih prevar in spletnih »laži«.
- Dodatna aktivnost 1, ki udeleženca usmeri na ogled videoposnetkov »Hitra finta« spletne strani »Varni na internetu« (<https://www.varninainternetu.si/knjiznjice/video-namigi/>).
- Dodatna aktivnost 2, ki udeleženca usmeri na reševanje spletnega kviza na spletni strani »Spletni detektiv« (<https://spletnidetektiv.si/>).
- Telesne aktivnosti 1 (spodbuda k telesni aktivnosti po sedenju za računalniškimi zasloni).

Slika 14: Zajem zaslonske slike drugega poglavja spletnega tečaja za učence (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=2>).

4. Tretje poglavje, Teden 2: Kaj delamo in objavljamo? Kako se obnašamo?

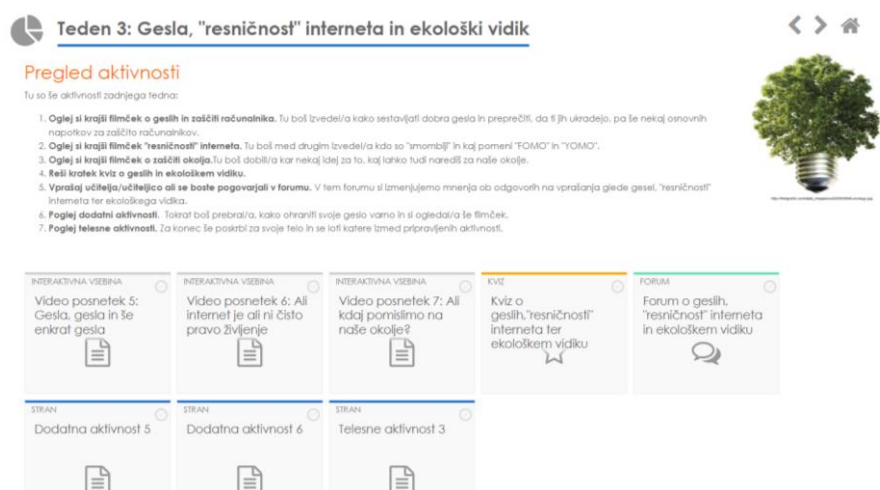
- Videoposnetek Arnesa »Družbena omrežja in aplikacije – Kaj objavljamo?« traja 6 minut 2 sekundi in je interaktiven, saj udeleženci vmes stisnejo na prikazano roko, s čimer se pojavi vprašanje, na katero udeleženci odgovorijo (<https://video.arnes.si/watch/B26HOEcfxOL2>).
- Videoposnetek Arnesa »Kako se (ne) obnašati v »virtualnem« svetu« traja 8 minut 6 sekund in je interaktiven, saj udeleženci vmes stisnejo na prikazano roko, s čimer se pojavi vprašanje, na katero udeleženci odgovorijo (<https://video.arnes.si/watch/T1elenZGGMdd>).
- Kviz Kaj objavljamo in kako se obnašamo.
- Forum na temo naših objav in obnašanja.
- Dodatna aktivnost 3, ki udeleženca usmeri na ogled videoposnetka na spletni strani »Safe.si«, Nevarna uporaba osebnih fotografij na Facebooku (<https://safe.si/video/izdelki-safesi-nagradnih-natecajev/nevarna-uporaba-fotografij-na-facebooku>).
- Dodatna aktivnost 4, ki pokaže spletni zemljevid s posnetki mačk, na katerih pa se običajno vidi tudi osebo in lokacijo osebe, ki je posnetek posnela (<https://iknowwhereyourcatlives.com/cat/b76f0e5183>).
- Telesne aktivnosti 2 (spodbuda k telesni aktivnosti po sedenju za računalniškimi zasloni).

Slika 15: Zajem zaslonske slike tretjega poglavja spletnega tečaja za učence (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=3>).

5. Četrto poglavje, Teden 3: Gesla, »resničnost« interneta in ekološki vidik

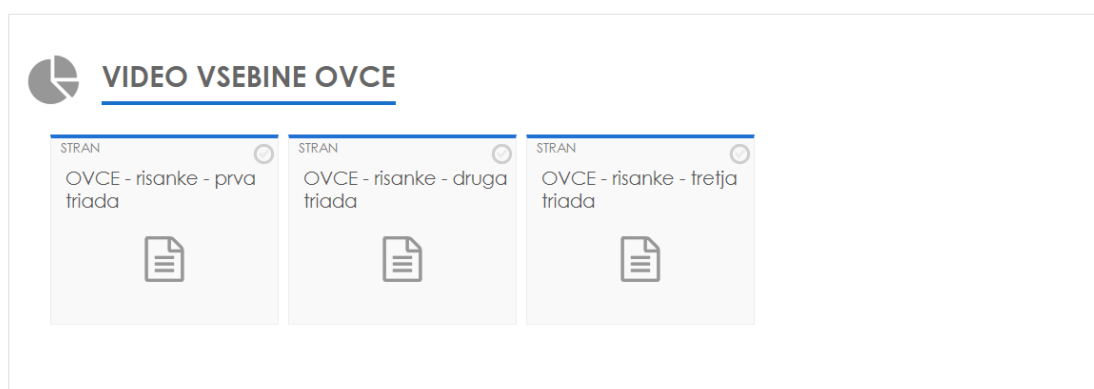
- Videoposnetek Arnesa »Gesla, gesla in še enkrat gesla« traja 6 minut 18 sekund in je interaktiven, saj udeleženci vmes stisnejo na prikazano roko, s čimer se pojavi vprašanje, na katero udeleženci odgovorijo (<https://video.arnes.si/watch/q1BWYVTWGLYa>).
- Videoposnetek Arnesa »Ali internet je ali ni čisto pravo življenje« traja 6 minut 40 sekund in je interaktiven, saj udeleženci vmes stisnejo na prikazano roko, s čimer se pojavi vprašanje, na katero udeleženci odgovorijo (<https://video.arnes.si/watch/m1DURBl7HikE>).
- Videoposnetek Arnesa »Ali kdaj pomislimo na naše okolje?« traja 4 minute 42 sekund in je interaktiven, saj udeleženci vmes stisnejo na prikazano roko, s čimer se pojavi vprašanje, na katero udeleženci odgovorijo (<https://video.arnes.si/watch/Y2KOOOnEoSJDX>).
- Kviz Kaj objavljamo in kako se obnašamo.
- Forum na temo naših objav in obnašanja.
- Dodatna aktivnost 5, ki udeleženca usmeri na ogled plakata na spletni strani »Safe.si« o varnosti gesel (https://otroci.safe.si/sites/default/files/podloga_za_misko_modra_1.png).
- Dodatna aktivnost 6, ki udeleženca usmeri na ogled videoposnetka na spletni strani »Safe.si«, Naj te ne bo strah, da zamujaš (<https://safe.si/video/safesi-videi/naj-te-ne-bo-strah-da-zamujas>).
- Telesne aktivnosti 3 (spodbuda k telesni aktivnosti po sedenju za računalniškimi zasloni).

Slika 16: Zajem zaslonske slike četrtega poglavja spletnega tečaja za učence (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=4>).

6. Peto poglavje, Video vsebine ovce

- Risanke s preventivno vsebino, objavljene na spletni strani »Safe.si« (<https://safe.si/video/risanke-ovcesk>).

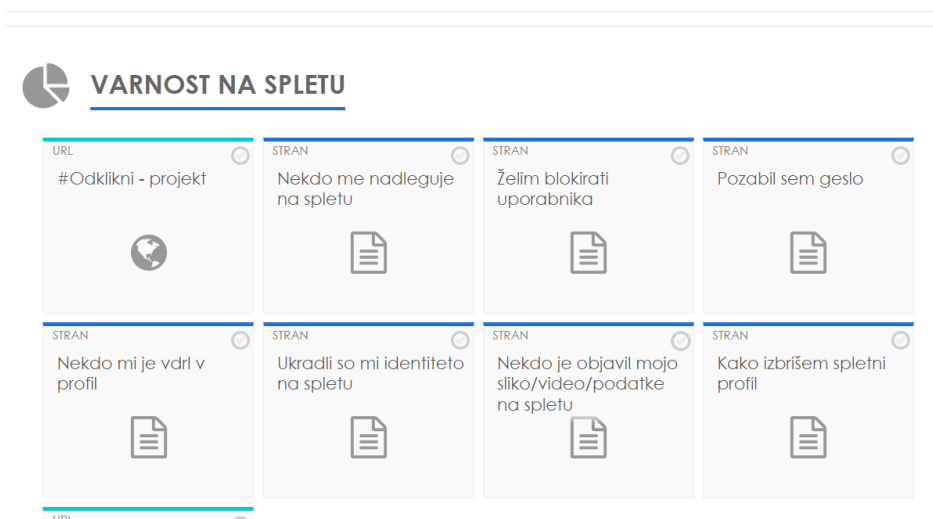

Slika 17: Zajem zaslonske slike petega poglavja spletnega tečaja za učence (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=7>).

7. Šesto poglavje, Varnost na spletu

- Povezava na spletno stran Odklikni (<http://odklikni.enakostspolov.si/>).
- Povezave do prijav zlorab, nastavitvev kako blokirati uporabnika, nasvetov za ponovno nastavitve gesel, ukrepov ob vdoru v e-pošto, spletni profil, ukrepov ob kraji identitete, ukrepov ob kraji osebne fotografije, nasvetov za izbris profila na družbenih omrežjih, na pogosto

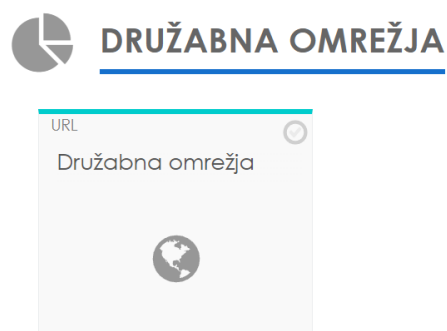
uporabljenih družbenih omrežij (Instagram, Viber, Snapchat, Facebook, Youtube, Skype, Xbox Live, Twitter, Ask.fm) (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=8b>).

Slika 18: Zajem zaslonske slike šestega poglavja spletnega tečaja za učence (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=8>).

8. Sedmo poglavje, Družabna omrežja

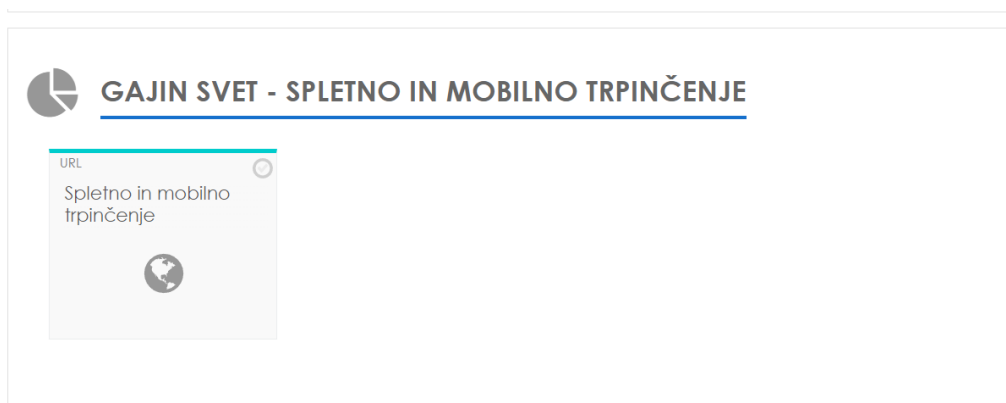
- Povezava na objave o družabnih omrežjih na spletni strani Safe.si (<https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja>).

Slika 19: Zajem zaslonske slike sedmega poglavja spletnega tečaja za učence (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=9>).

9. Osmo poglavje, Gajin svet – spletno in mobilno trpinčenje

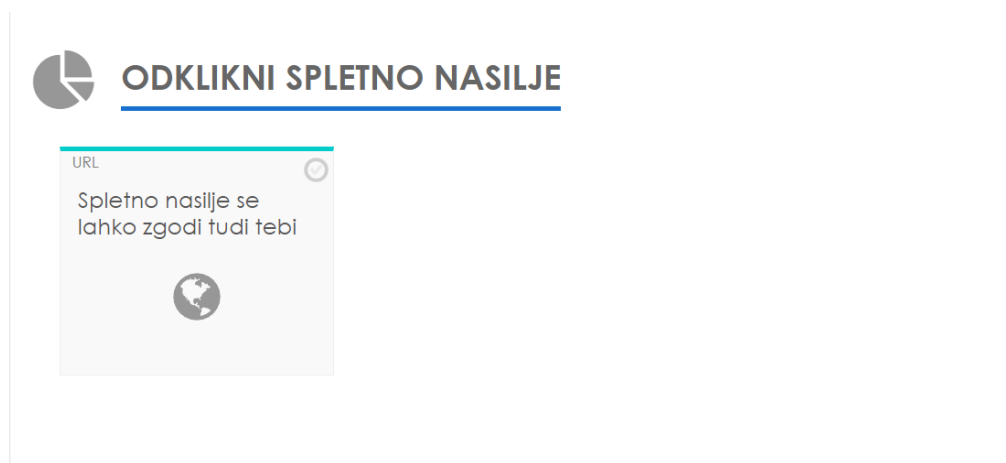
- Povezava na objave videoposnetkov Gajin svet na spletni strani Safe.si (<https://safe.si/video/gajin-svet>).

Slika 20: Zajem zaslonske slike osmega poglavja spletnega tečaja za učence (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=10>).

10. Deveto poglavje, Odklikni spletno nasilje

- Povezava na objave preventivnih vsebin o spletnem nasilju in nadlegovanju žensk in deklet na spletni strani Odklikni (<http://odklikni.enakostspolov.si/>).

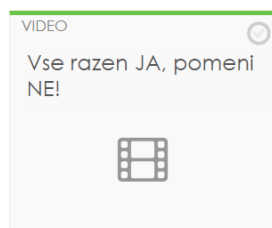

Slika 21: Zajem zaslonske slike devetega poglavja spletnega tečaja za učence (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=11>).

11. Deseto poglavje, Vse razen JA, pomeni NE!

- Videoposnetek Europolovega projekta o spletnem nasilju nad otroki »Say no!« (<https://www.youtube.com/watch?v=gKsOquoWvkI>).

Vse razen JA, pomeni NE!

Slika 22: Zajem zaslonske slike desetega poglavja spletnega tečaja za učence (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=12>).

12. Enajsto poglavje, Aktivnosti za razredne ure in pouk

- Priročnik O varni rabi interneta brez interneta (https://safe.si/sites/default/files/safe-si_prirocnik_o_varni_rabi_interneta_brez_interneta_-_web.pdf).
- Priročnik Mobilni telefoni v šoli (https://safe.si/sites/default/files/mobilnitelefonivsoli_e_solstvo.pdf).
- Povezava do nasvetov za učitelje na spletni strani Safe.si (<https://safe.si/ucitelji/10-naj-nasvetov-za-ucitelje>).

Varna raba intereta - aktivnosti za RU in pouk

Slika 23: Zajem zaslonske slike enajstega poglavja spletnega tečaja za učence (<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=13>).

3. 3 Kvantitativna raziskava – drugi anketni vprašalnik

3.3.1 Značilnosti udeležencev druge raziskave

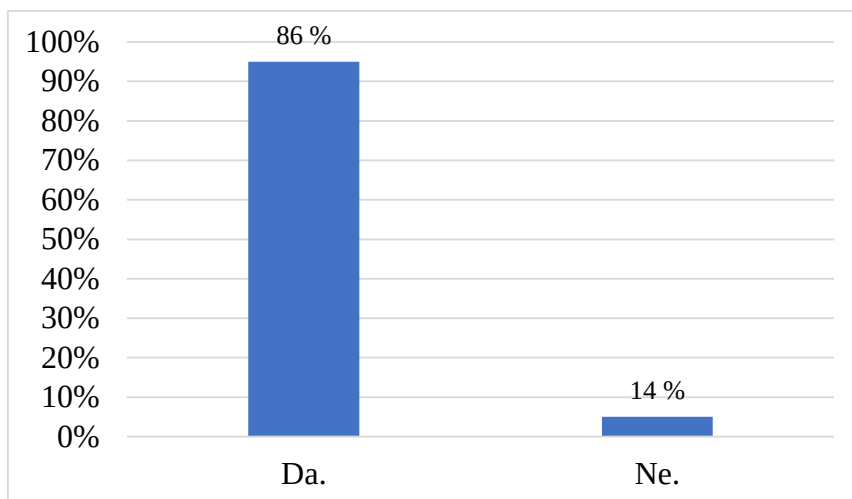
V tem anketnem vprašalniku sva se osredotočili predvsem na mnenja učencev o spletnem tečaju in na vpliv spletnega tečaja na znanje učencev o internetnih zlorabah in zaščiti pred njimi. Zato v ta vprašalnik nisva vključili vprašanja o spolu učencev in razredu obiskovanja.

Sodelovalo je 175 učencev osnovne šole, ki obiskujejo razrede od 6. do 9..

3.3.2 Rezultati in interpretacija druge raziskave

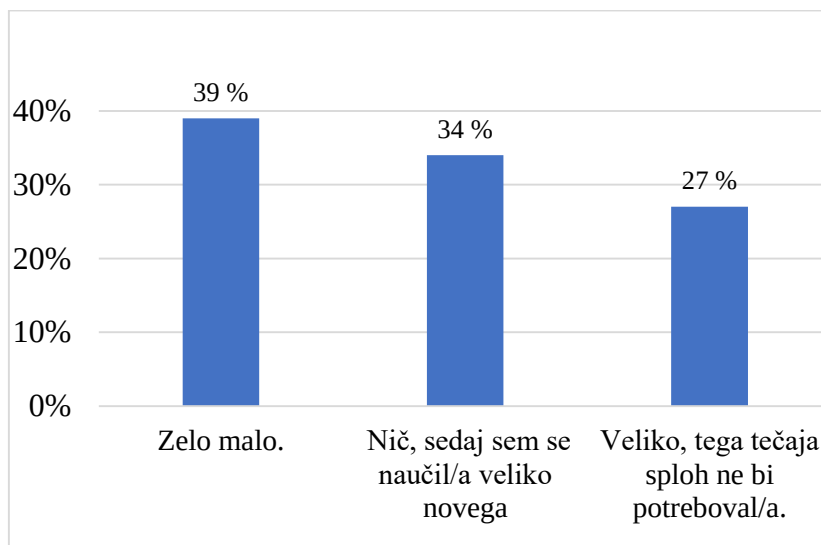
V interpretaciji zbranih in obdelanih podatkov bova prikazali pojavnost odgovorov, te pa bova zbrali v grafih.

Grafikon 25: Mnenje o pridobljenem novem znanju o zlorabah na internetu iz spletnega tečaja.

Izmed 175 udeležencev raziskave je na vprašanje o novih pridobljenih znanjih iz spletnega tečaja odgovorilo 173 udeležencev raziskave. 149 ali 86 % udeležencev raziskave je pritrdilo, da so v spletnem tečaju pridobili nova znanja in 24 ali 14 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da skozi spletni tečaj niso pridobili novih znanj.

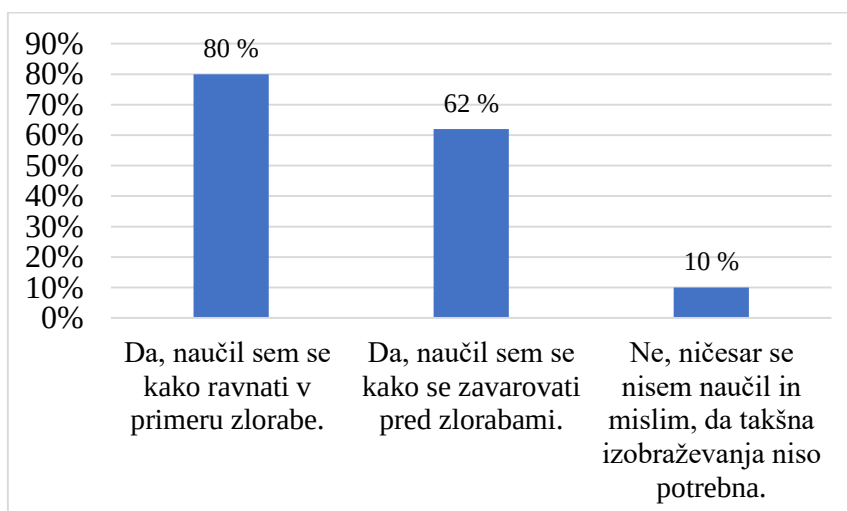
Grafikon 26: Znanje o zlorabah na internetu pred spletnim tečajem.

Na vprašanje o poznavanju internetnih zlorab pred spletnim tečajem niso odgovorili vsi udeleženci raziskave, temveč jih je odgovorilo 174.

127 ali 71 % udeležencev je odgovorilo, da so pred spletnim tečajem vedeli zelo malo ali nič o internetnih zlorabah (67 ali 39 % udeležencev zelo malo in 60 ali 34 % nič, sedaj sem se naučil/-a veliko novega). 47 ali 27 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da so pred spletnim tečajem o internetnih zlorabah vedeli veliko in tega tečaja sploh ne bi potrebovali.

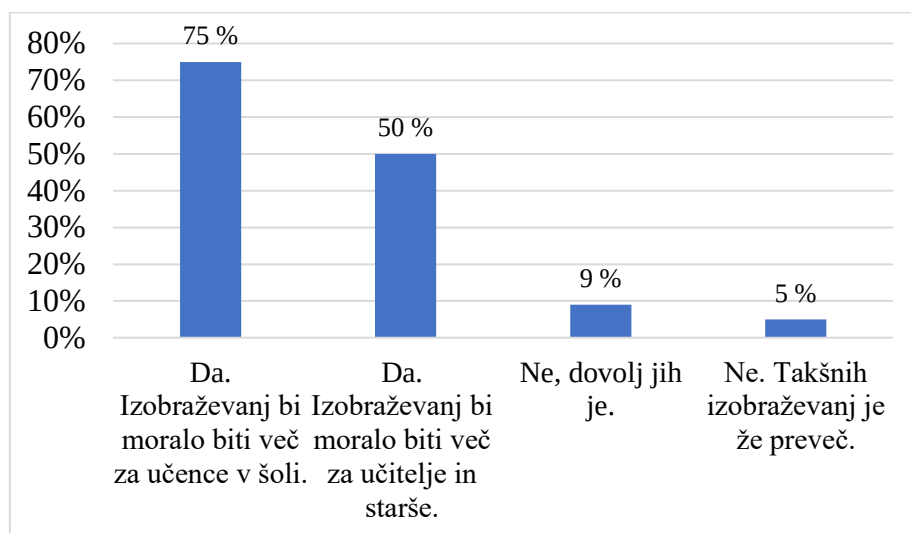
Grafikon 27: Koristnost spletnega tečaja za učence.

Vsi udeleženci raziskave so odgovarjali na vprašanje o koristi spletnega tečaja, kjer so imeli možnost označiti več odgovorov. 140 ali 80 % vseh udeležencev je odgovorilo, da so se s

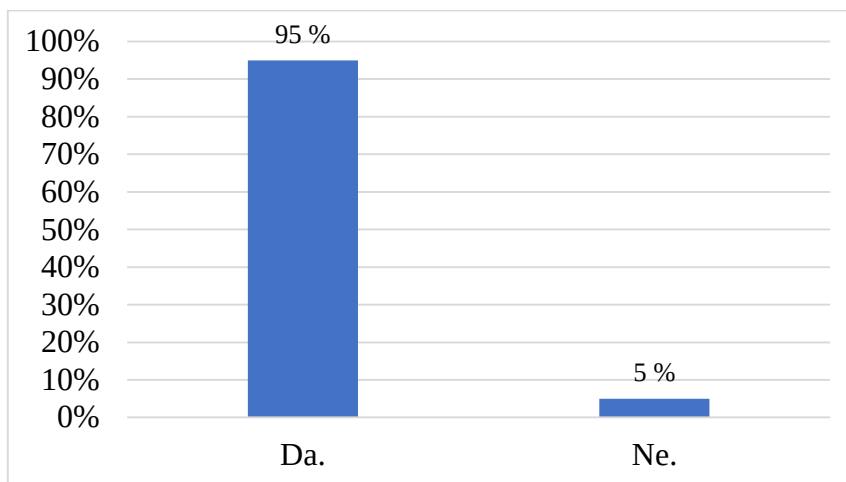
spletnim tečajem naučili, kako ravnati v primeru internetnih zlorab, 108 ali 62 % jih je odgovorilo, da so se naučili zavarovati pred zlorabami in 18 ali 10 % jih je odgovorilo, da se s spletnim tečajem ničesar novega niso naučili in mislijo, da takšna izobraževanja niso potrebna.

Grafikon 28: Večji poudarek na preventivnem delovanju proti zlorabam na internetu.

Da bi ugotovili, ali učenci menijo, da je izobraževanj na temo zlorab na internetu že preveč, sva postavili vprašanje, ali udeleženci raziskave ocenjujejo, da bi bilo potrebno dati več poudarka preventivnemu delovanju proti zlorabam na internetu. Tudi pri tem vprašanju so udeleženci lahko označili več odgovorov. 131 ali 75 % vseh udeležencev raziskave je odgovorilo, da bi bilo potrebno izvajati več rednih, vsakoletnih izobraževanj v šoli za učencev, 87 ali 50 % jih je podalo odgovor, da bi bilo potrebno izvajati redna, vsakoletna izobraževanja tudi za učitelje in starše, 15 ali 9 % jih je označilo, da je izobraževanj dovolj, 8 ali 5 % pa jih je pritrdilo, da je takih izobraževanj že preveč.

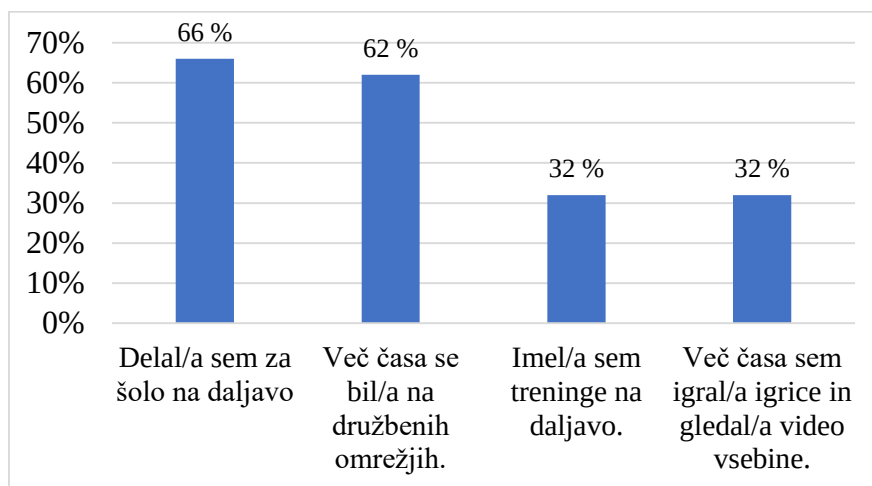
Grafikon 29: Porast udeležbe na internetu med pandemijo.

Izmed 175 udeležencev raziskave je na vprašanje o porastu uporabe interneta med pandemijo odgovorilo 174 udeležencev raziskave.

165 ali 95 % udeležencev raziskave je pritrdilo, da med pandemijo uporabljajo internet v večji meri, kot so ga uporabljali pred njo, in 9 ali 5 % udeležencev raziskave je izbralo odgovor, da med pandemijo ne uporabljajo interneta v večji količini kot pred njo.

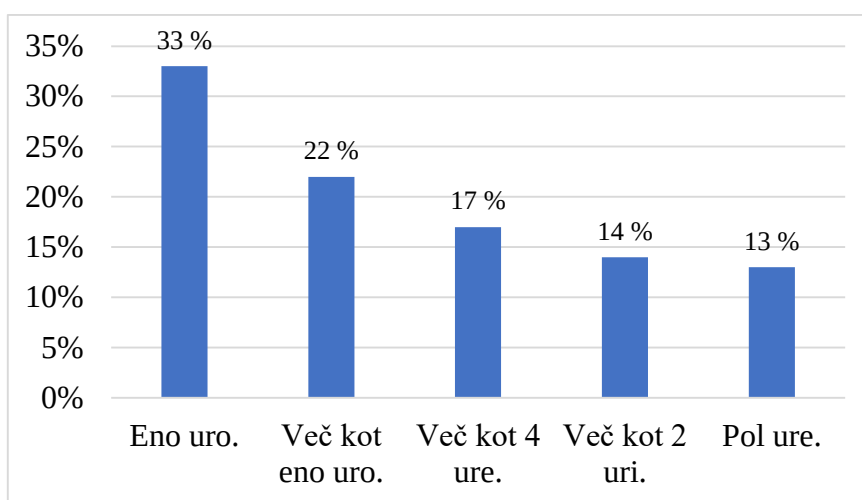
Grafikon 30: Razlogi za povečano aktivnost na internetu med pandemijo.

V povezavi s prejšnjim vprašanjem o večji meri uporabe interneta med pandemijo sva udeležencem raziskave postavili vprašanje o razlogih za povečano aktivnost na internetu med pandemijo. Na vprašanje je odgovorilo 169 udeležencev raziskave, ti pa so imeli možnost označiti več odgovorov.

112 ali 66 % vseh udeležencev raziskave je odgovorilo, da so bili na internetu v večji meri, saj so morali delati za šolo na daljavo. 105 ali 62 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da so bili na internetu v večji meri, saj so bili več na družbenih omrežjih. 54 ali 32 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da so bili na internetu bolj aktivni, saj so imeli treninge na daljavo. Prav tako pa je 54 ali 32 % udeležencev raziskave pritrdilo odgovoru, da so bili več na internetu, saj so imeli več časa za igranje igrice in gledanje video vsebin.

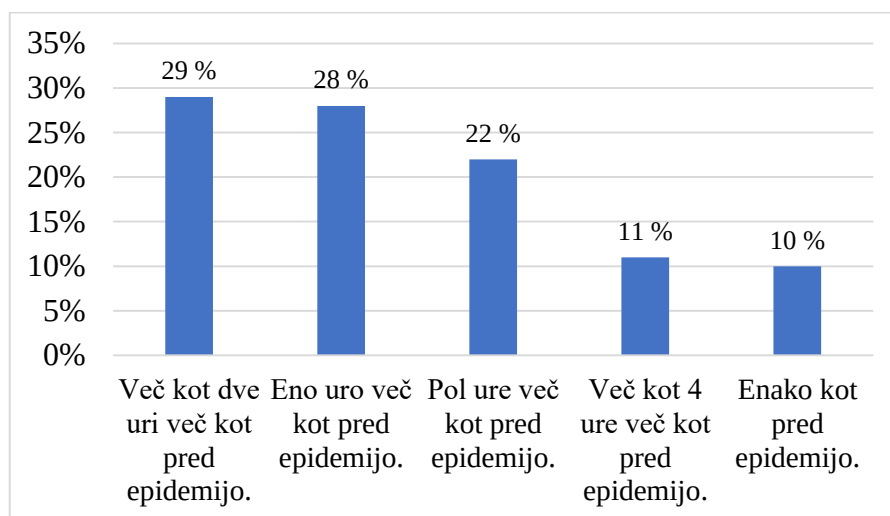
Grafikon 31: Čas preživet na internetu pred pandemijo koronavirusa.

Na vprašanje o času preživetem na internetu med pandemijo koronavirusa niso odgovorili vsi udeleženci raziskave, temveč 174 teh.

58 ali 33 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da so bili pred pandemijo na internetu eno uro na dan. 38 ali 22 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da so na internetu pred pandemijo bili več kot eno uro dnevno. 30 ali 17 % je odgovorilo, da so na internetu pred pandemijo bili več kot štiri ure dnevno. 25 ali 14 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da so na internetu pred pandemijo bili več kot dve uri dnevno. 23 ali 13 % udeležencev raziskave pa je odgovorilo, da so na internetu pred pandemijo preživeli pol ure dnevno.

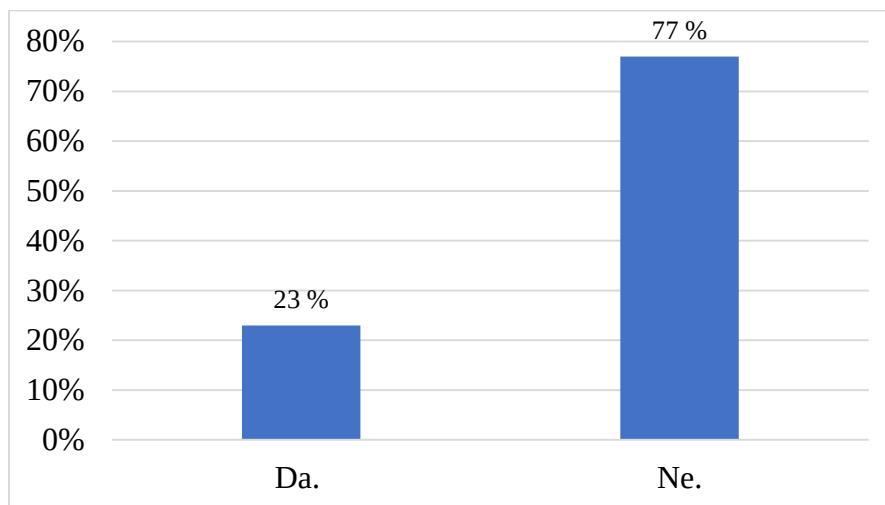
Grafikon 32: Čas preživet na internetu med pandemijo, v primerjavi s časom pred njo.

Na vprašanje o času preživetem na internetu med pandemijo koronavirusa, v primerjavi s časom, preživetim na internetu pred njo, je odgovorilo 174 udeležencev raziskave.

51 ali 29 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da so na internetu med pandemijo bili dnevno dve uri ali več kot pred njo. 48 ali 28 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da so na internetu med pandemijo bili dnevno eno uro več kot pred njo. 39 ali 22 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da so na internetu med pandemijo bili dnevno pol ure več kot pred pandemijo. 19 ali 11 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da so dnevno med pandemijo bili na internetu štiri ure ali več kot pred pandemijo. 17 ali 10 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da so med pandemijo bili na internetu dnevno enako časa kot pred njo.

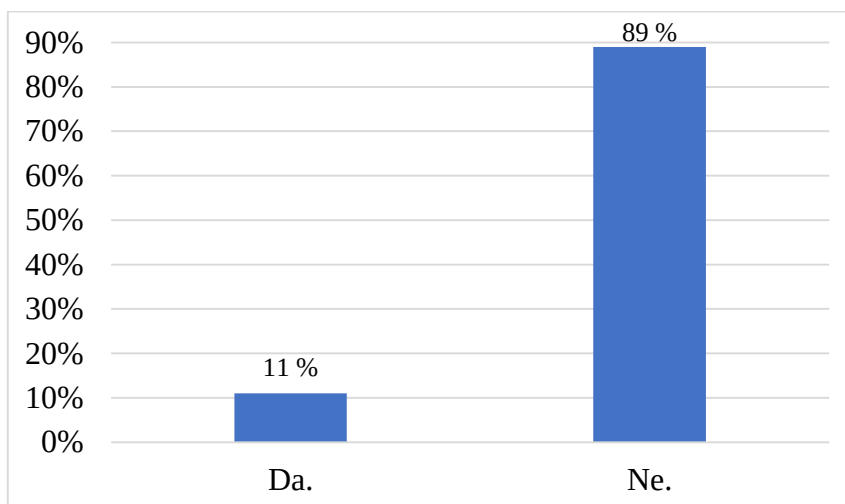
Grafikon 33: Pogovarjanje z neznanci po internetu, po opravljenem spletnem tečaju.

Na vprašanje o pogovarjanju z neznanci preko spleta, po opravljenem spletnem tečaju, je odgovorilo 171 udeležencev raziskave.

131 ali 77 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da se po opravljenem spletnem tečaju ne bodo več pogovarjali z neznanci in 40 ali 23 % udeležencev raziskave je pritrdilo, da se bodo po opravljenem spletnem tečaju še naprej pogovarjali z neznanci.

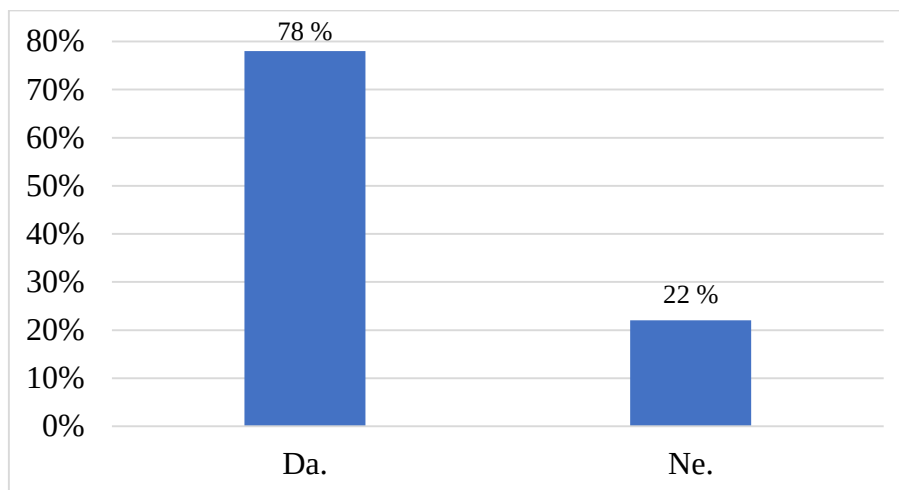
Grafikon 34: Srečevanje z neznanci v živo, po opravljenem spletnem tečaju.

Na vprašanje o srečevanju v živo z neznanci, ki so jih spoznali na internetu po opravljenem spletnem tečaju, niso odgovorili vsi udeleženci raziskave, temveč jih je odgovorilo 171.

152 ali 89 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da se po opravljenem spletnem tečaju ne bi srečali z neznanci, 19 ali 11 % udeležencev pa je pritrdilo, da bi se po opravljenem spletnem tečaju še vedno srečali z neznanci, ki so jih spoznali na internetu.

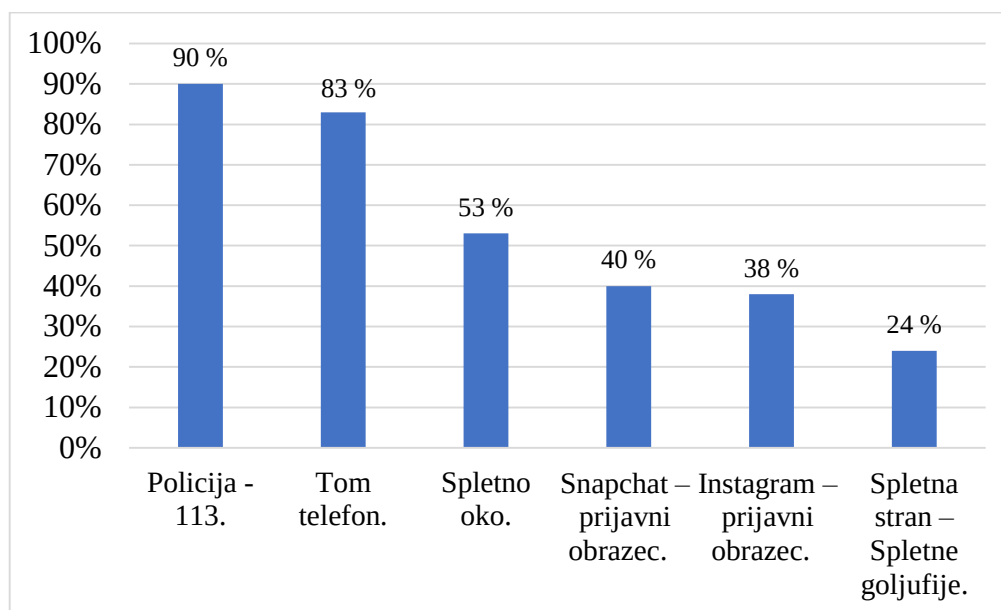
Grafikon 35: Poznavanje spletnih strani/kontaktov za prijavo zlorab.

Na vprašanje o poznavanju spletnih strani in kontaktov za prijavo internetnih zlorab je odgovorilo 173 udeležencev raziskave.

135 ali 78 % udeležencev raziskave je pritrdilo, da po opravljenem spletnem tečaju poznajo spletne strani in kontakte za prijavo zlorab in 38 ali 22 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da po opravljenem spletnem tečaju ne poznajo spletni strani in kontaktov za prijavo zlorab.

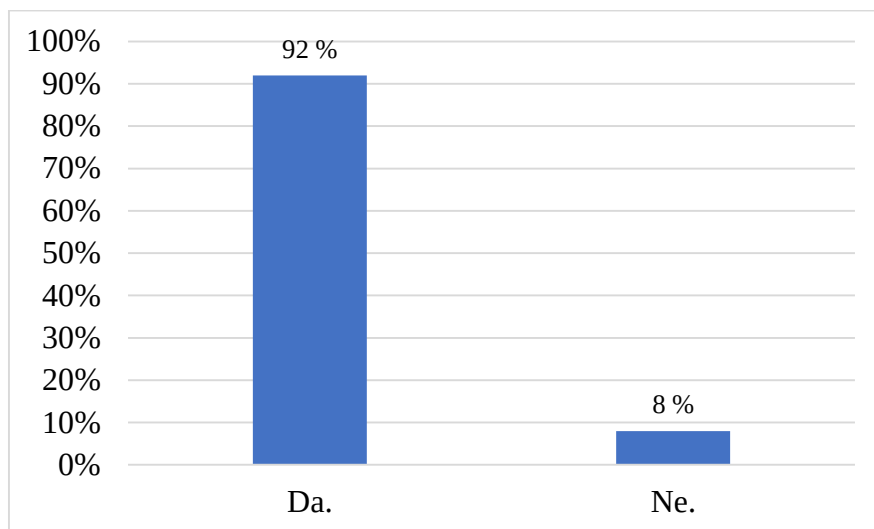
Grafikon 36: Prijavne točke, ki jih udeleženci poznajo.

Na vprašanje o prijavnih točkah za prijavo zlorab, ki jih udeleženci poznajo, niso odgovorili vsi udeleženci raziskave, temveč jih je odgovorilo 156. Ti pa so imeli možnost označiti več odgovorov.

141 ali 90 % vseh udeležencev je odgovorilo, da poznajo kontakt policije, 129 ali 83 % udeležencev je pritrdilo, da poznajo prijavno točko TOM telefon, 82 ali 53 % udeležencev je označilo, da poznajo prijavno točko Spletno oko, 63 ali 40 % prijavno točko Snapchat - prijavni obrazec, 59 ali 38 % vseh udeležencev je podalo odgovor, da poznajo prijavno točko Instagram - prijavni obrazec, 37 ali 24 % vseh udeležencev pa je odgovorilo, da poznajo prijavno točko Spletne goljufije.

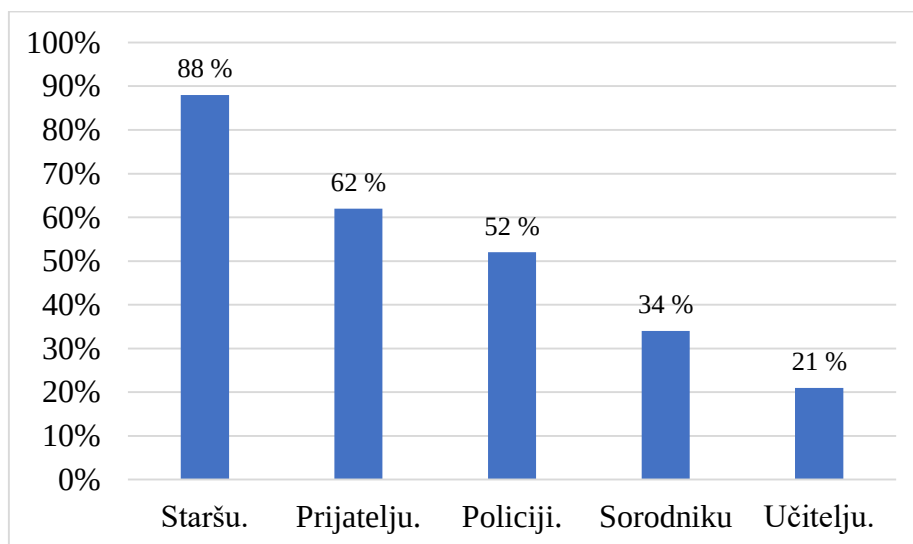
Grafikon 37: Zaupanje drugim v primeru zlorabe na internetu.

Izmed 175 udeležencev raziskave je na vprašanje o zaupanju drugim v primeru zlorabe odgovorilo 172 udeležencev.

159 ali 92 % udeležencev raziskave je pritrdilo, da bi internetno zlorabo zaupali nekomu drugemu. 13 ali 8 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da se v primeru zlorabe ne bi zaupali nikomur.

Grafikon 38: Kateri osebi bi zaupali v primeru zlorabe na internetu.

Na vprašanje, kateri osebi bi udeleženci raziskave zaupali v primeru internetne zlorabe, je odgovorilo 164 udeležencev raziskave. Udeleženci so imeli možnost označiti več odgovorov.

144 ali 88 % vseh udeležencev raziskave je odgovorilo, da bi internetno zlorabo zaupali staršem. 101 ali 62 % udeležencev raziskave bi jo zaupalo prijatelju, 85 ali 52 % policiji, 56 ali 34 % udeležencev raziskave sorodniku in 35 ali 21 % udeležencev raziskave je podalo odgovor, da bi v primeru internetne zlorabe to zaupali učitelju.

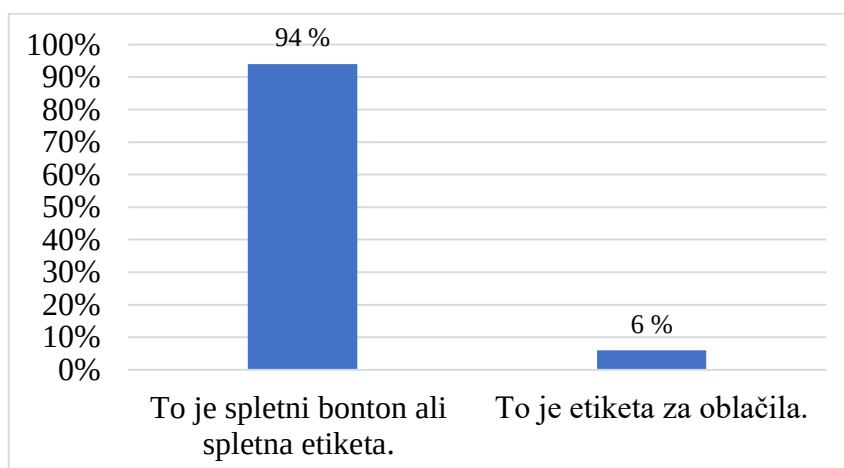
Grafikon 39: Prijava zlorab.

Na vprašanje o prijavi zlorab niso odgovorili vsi udeleženci raziskave, temveč jih je odgovorilo 171.

159 ali 93 % udeležencev je pritrdilo, da bi prijavili zlorabo. 12 ali 7 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da zlorabe ne bi prijavili.

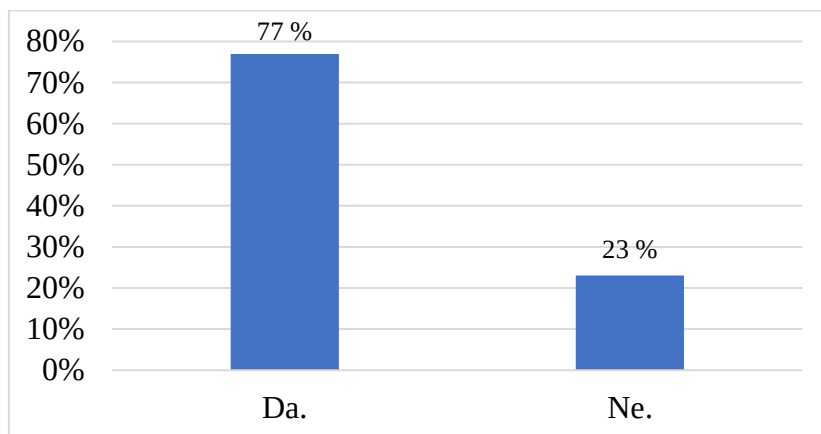
Grafikon 40: Poznavanje spletne netikete.

Izmed 175 udeležencev raziskave je na vprašanje o poznavanju spletne netikete odgovorilo 172 udeležencev.

162 ali 94 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da je spletna netiketa spletni bonton ali spletna etiketa in 10 ali 6 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da je spletna netiketa etiketa za oblačila.

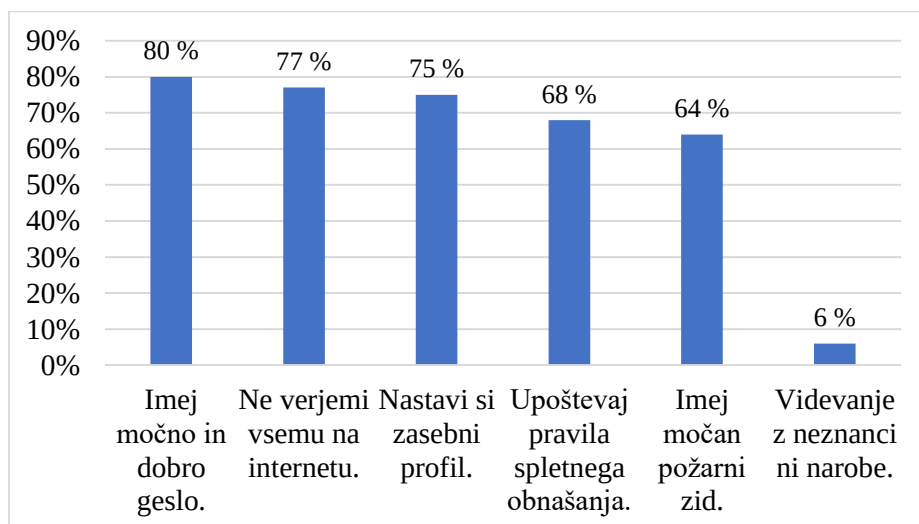
Grafikon 41: Uporaba spletne netikete med osnovnošolci.

Na vprašanje o uporabi spletne netikete med osnovnošolci, niso odgovorili vsi udeleženci raziskave, temveč jih je odgovorilo 171.

132 ali 77 % udeležencev je odgovorilo, da uporabljajo spletno netiketo. 39 ali 23 % pa jih je odgovorilo, da ne uporabljajo spletne netikete.

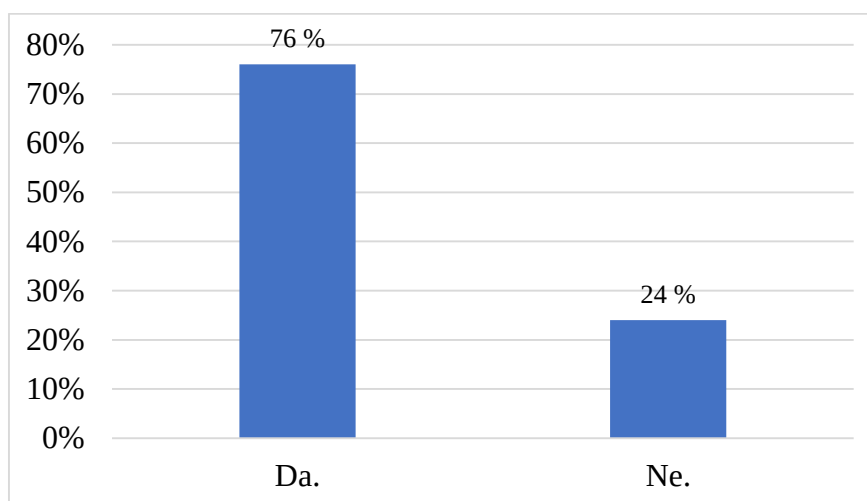
Grafikon 42: Načini zaščite pred zlorabami.

Na vprašanje o načinih zaščite pred zlorabami niso odgovorili vsi udeleženci raziskave, temveč jih je odgovorilo 171, ti so imeli možnost označiti več odgovorov.

136 ali 80 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da je najboljši način zaščite pred internetno zlorabo imeti dobro in močno geslo. 132 ali 77 % udeležencev raziskave je podalo odgovor, da je najboljši način zaščite pred internetno zlorabo, da ne verjameš vsem stvarem, ki jih opaziš na internetu. 129 ali 75 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da je najboljši način zaščite pred internetno zlorabo imeti zasebni profil. 116 ali 68 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da se pred internetno zlorabo lahko zaščitimo z upoštevanjem pravil spletnega obnašanja. 110 ali 64 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da se lahko z močnim požarnim zidom zaščitimo pred internetno zlorabo. 10 ali 6 % udeležencev raziskave pa je odgovorilo, da videvanje z neznanci ni narobe.

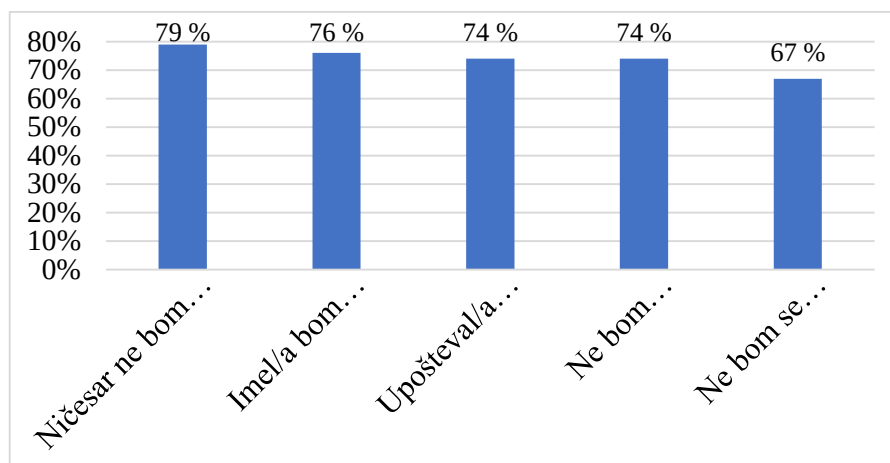
Grafikon 43: Sprememba obnašanja osnovnošolcev na internetu.

Izmed 175 udeležencev raziskave je na vprašanje o spremembi svojega obnašanja na internetu odgovorilo 173 udeležencev raziskave.

131 ali 76 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da bodo po spletnem tečaju spremenili svoje obnašanje na internetu in 42 ali 24 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da svojega obnašanja na internetu po spletnem tečaju ne bodo spremenili.

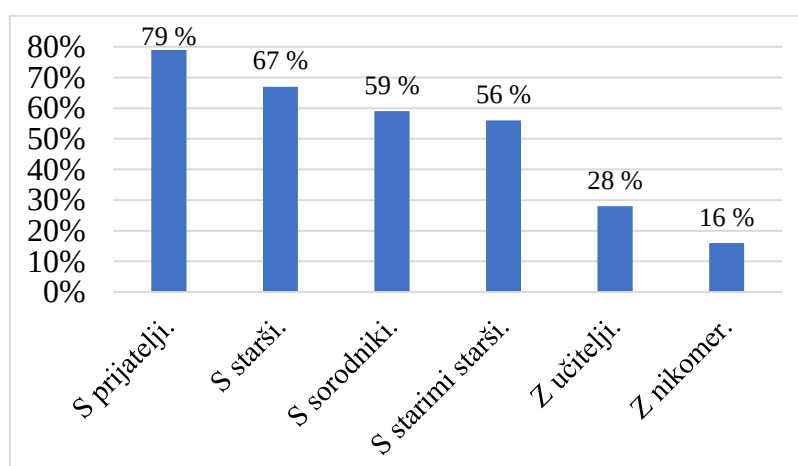
Grafikon 44: Načini spremembe obnašanja na internetu.

Na vprašanje, kjer so udeleženci raziskave imeli možnost označiti več odgovorov o načinih spremembe obnašanja na internetu, je odgovorilo 144 udeležencev raziskave od 175.

114 ali 79 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da na internetu ničesar ne bodo plačevali. 110 ali 76 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da bodo na internetu imeli zasebni profil. 107 ali 74 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da bodo na internetu upoštevali spletni bonton, prav tako je 107 ali 74 % vseh udeležencev raziskave podalo odgovor, da na internetu ne bodo objavljali intimnih slik sebe ali drugih. 96 ali 67 % udeležencev raziskave pa je odgovorilo, da se na internetu ne bodo pogovarjali z neznanci.

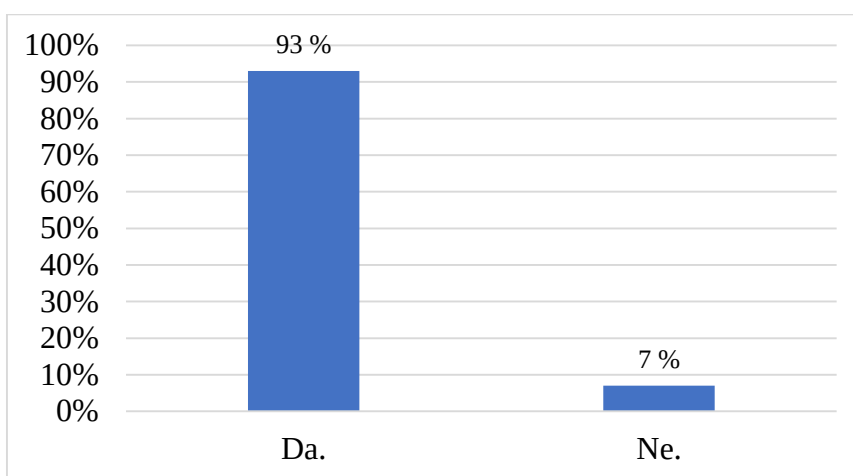
Grafikon 45: Širjenje znanja pridobljenega v spletnem tečaju.

Izmed 175 udeležencev raziskave je na vprašanje o širjenju znanja pridobljenega v spletnem tečaju odgovorilo 173 udeležencev raziskave. Pri tem vprašanju so imeli možnost označiti več odgovorov.

136 ali 79 % vseh udeležencev raziskave je odgovorilo, da bodo pridobljeno znanje širili s prijatelji, 116 ali 67 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da bodo pridobljeno znanje v spletnem tečaju širili s starši. 102 ali 59 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da bodo pridobljeno znanje širili s sorodniki, in 97 ali 56 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da bodo pridobljeno znanje v spletnem tečaju širili s starimi starši. 48 ali 28 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da bodo pridobljeno znanje širili z učitelji, in 28 ali 16 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da pridobljenega znanja v spletnem tečaju ne bodo širili z nikomer.

Grafikon 46: Priporočitev spletnega tečaja drugim.

Izmed 175 udeležencev raziskave je na vprašanje o priporočilu spletnega tečaja drugim, odgovorilo 173 udeležencev raziskave.

161 ali 93 % udeležencev raziskave je pritrdilno odgovorilo, da bi spletni tečaj priporočili drugim osebam, in 12 ali 7 % udeležencev raziskave spletnega tečaja ne bi priporočilo drugim osebam.

4 RAZPRAVA

Za pripravo raziskovalne naloge z naslovom »Net je sus« – Zlorabe na internetu sva se odločili, saj ugotavljava, da je to precejšnja grožnja v sodobnem času, ki se je zgodila tudi nama, zato sva želeli to temo raziskati in delovati v prid družbe. Zanimali so naju preventivni načini zaščite proti zlorabam in njihovo delovanje v praksi. Poleg tega sva želeli raziskovati o internetnih zlorabah na splošno, njihovih pogostostih in o vzrokih ter posledicah teh. Najin cilj je bil raziskati tudi povezavo med slednjimi v času pandemije Covid-19.

Presenečalo naju je, da na to temo ni zapisanih mnogo strokovnih knjig, saj so v tem času zlorabe na internetu precej pogost pojav. V mnogih virih, ki sva jih zasledili, so zapisane osnove o nevarnostih na internetu, a je mnogo ponavljanja in ne veliko poglobljenega gradiva. O nevarnostih na internetu prebiramo v člankih in medijskih prispevkih vsak dan, a kljub temu ni veliko dobrih nasvetov za zaščito pred njimi. Da najdemo informacije, se je treba res poglobiti v tematiko, česar mnogo ljudi ne stori, in so tako bolj izpostavljeni večji nevarnosti na spletu.

Zaradi nevarnosti na internetu sva se odločili, da pripraviva spletni tečaj z vsemi informacijami, zbranimi na enem mestu, z namenom zaščite otrok. Še posebej zaradi najine predpostavke, **da so bili učenci med pandemijo več časa na internetu kot pred njo**. Rezultati drugega anketnega vprašalnika **potrdijo**, saj so udeleženci raziskave v 95 % pritrdilno odgovorili (grafikon 29), da so bili med pandemijo več časa na internetu kot pa pred njo. Več kot polovica udeležencev raziskave je odgovorilo, da so bili na internetu eno ali dve uri več kot pred pandemijo (grafikon 32). Gospa kriminalistična inšpektorica je prav tako potrdila to predpostavko, ko je pritrdila, da so taka tudi predvidevanja policije, saj so otroci več časa na internetu in se zaradi tega povečuje število zlorab in se spreminja demografija žrtev (starost žrtev se je po predvidevanjih policije znižala tudi pod 11 let). Hipoteze, **da se je število zlorab na internetu med pandemijo povečalo, ne moreva potrditi ali zavreči**, saj zbiranje podatkov policije še poteka, kot nama je v intervjuju pojasnila kriminalistična inšpektorica.

Ena izmed najin **potrjenih** raziskovalnih predpostavk je bila, **da moški pri nižji starosti začnejo uporabljati družbena omrežja kot ženske**. To je razvidno iz prvega anketnega vprašalnika, rezultati tega pa so prikazani v grafikonu 6. Da bi lahko hipotezo potrdili oziroma

zavrgli, sva učencem postavili vprašanje o številu preteklih let od začetka uporabe družbenih omrežji. Rezultati so pokazali, da 29 % moških in 3 % ženskih udeleženk raziskave uporablja internet 7 in več let.

Pred pričetkom raziskovanja sva si postavili predpostavko, **da imajo ženske v večjem deležu na družbenih omrežjih za prijatelje dodane starše kot moški**, ki sva jo tudi **potrdili** z rezultati prvega anketnega vprašalnika, kjer je 74 % žensk odgovorilo, da ima starše dodane za prijatelje, in moških pa zgolj 48 % (grafikon 7).

Zastavili sva si predpostavko, **da učenci uporabljajo družbena omrežja zaradi dolgčasa**. Zato sva učencem postavili vprašanje o razlogih za uporabo družbenih omrežji, kjer sva jim ponudili več predvidenih odgovorov, a sva želeli, da jih razvrstijo po pomembnosti (za več informacij glej prilogo 1). Z izračunom aritmetične sredine za podan odgovor sva ugotovili, da je med učenci 8. in 9. razreda najpomembnejši razlog za uporabo družbenih omrežij komunikacija s prijatelji (preglednica 3). S tem hipotezo **zavračava**.

Z namenom raziskave najine predpostavke, **da večji delež učencev pri registraciji na družbenem omrežju laže o svoji starosti**, sva se odločili postaviti učencem vprašanje o razlogih za laganje pri registraciji v družbeno omrežje. To vprašanje sva jim zastavili v prvem anketnem vprašalniku. Polovica udeležencev raziskave je odgovorila, da so se pri registraciji zlagali zaradi starostnih omejitev. Ostala polovica udeležencev raziskave pa je odgovorila, da so lagali zaradi varstva svojih podatkov, zaradi igrice, zaradi varnosti in zaradi več računov oziroma imen (grafikon 9), zato sva se odločili, da hipotezo **potrdiva**. Pri vprašanjih o laganju na družbenih omrežjih sva podvomili v iskrenost odgovorov udeležencev raziskave, saj jih je 25 % odgovorilo, da se niso zlagali na družbenih omrežjih, pri navajanju razlogov pa so razloge zapisali vsi udeleženci raziskave.

Učencem sva zastavili raziskovalno vprašanje o sprejemanju zahtev za prijateljstva in predpostavili, **da učenci ne sprejemajo zahtev za prijateljstva na družbenih omrežjih od neznancev**. 65 % udeležencev raziskave (grafikon 10) je odgovorilo, da sprejema zahteve za prijateljstva tudi od neznancev, s čimer **zavračava** zastavljeno predpostavko.

Naslednja predpostavka, ki sva si jo zastavili trdi, **da imajo ženske v večjem številu nastavljene zasebne profile kot moški**. To hipotezo sva **potrdili** z rezultati prvega anketnega vprašalnika, v katerem sva učencem zastavili vprašanje, o nastavitvi zasebnih profilov na družbenih omrežjih, na katerega je 87 % žensk in 43 % moških odgovorilo, da imajo nastavljen zasebni profil (grafikon 17) .

Predpostavko, **da starši v večjem številu nadzirajo elektronske naprave svojih otrok, zavračava**. 23 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da jim starši nadzirajo elektronske naprave (grafikon 18).

Iz lastnih izkušenj meniva, da je na šoli premalo ozaveščanja o nevarnostih na internetu in praktičnih napotkov, kako se pred njimi zaščititi, kar nama je potrdila gospa kriminalistična inšpektorica, ki je v intervjuju odgovorila, da do zlorab prihaja, ko starši otroku kupijo elektronsko napravo in si niti ne predstavljajo, kakšne grožnje to predstavlja, saj nakup ni pospremljen z opozorili o nevarnostih na internetu. 92 % udeležencev raziskave je odgovorilo, da so o nevarnostih na internetu že bili opozorjeni, in sicer jih je 92 % udeležencev raziskave pritrdilo, da so jih seznanili starši, 67 % udeležencev raziskave pa da so jih seznanili učitelji (grafikona 15 in 16). Kljub tem podatkom je 79 % udeležencev raziskave v prvem anketnem vprašalniku, pred izpeljavo spletnega tečaja, odgovorilo, da ne poznajo spletne strani za prijavo internetnih zlorab (grafikon 14). Hipotezo, **da učenci ne poznajo spletnih strani in postopkov prijav na internetu**, z rezultati prvega anketnega vprašalnika **potrjujeva**.

Na začetku raziskovanja sva si postavili predpostavko, **da so mlajši učenci bolj pogosto zlorabljeni na internetu kot starejši**. Ker odgovora nisva pridobili iz rezultatov prvega anketnega vprašalnika, sva na to bili pozorni v intervjuju, v katerem nama je kriminalistična inšpektorica odgovorila, da so žrtve vseh starosti, od 10 do 18 let in tudi odrasle ženske in moški. Hipoteze **ne moreva potrditi ali zavreči**, čeprav sva iz prebiranja poročil Spletnega očesa predvidevali, da bi z najinim raziskovalnim delom predpostavko potrdili.

Odgovor na predpostavko, **da so ženske v večjem številu žrtve zlorab na internetu kot moški**, sva raziskovali v prvem anketnem vprašalniku, kjer je 24 (19 %) udeležencev raziskave odgovorilo, da so doživeli internetno zlorabo, in sicer od tega 14 ali 58 % žensk in 10 ali 42 %

moških (preglednica 6). V povezavi s teoretičnim delom raziskovalne naloge lahko iz poročila Spletnega očesa 2020 razberemo, da so bile žrtve na posnetkih spolnih zlorab otrok v 85 % ženske, v 14 % oba spola enako zastopana in v 1 % so bile žrtve moški (https://www.spletno-oko.si/sites/default/files/letno_porocilo_spletno_oko_2020.pdf). Kriminalistična inšpektorica pa je v intervjuju odgovorila, da imata oba spola potencial biti zlorabljen, a še posebej ženske, saj so te bolj zaželeni na trgu spolnih zlorab. Hipotezo sva **potrdili**.

Predpostavko, **da so najbolj pogoste internetne zlorabe pri učencih spolne zlorabe, zavračava**. V prvem anketnem vprašalniku je 6 % udeležencev raziskave odgovorilo, da so doživeli spolno zlorabo na internetu (grafikon 20). Največ udeležencev raziskave (10 %) je odgovorilo, da so na internetu doživeli izsiljevanje. Kriminalistična inšpektorica pa nama je odgovorila, da je največ zlorab tistih, s katerimi se policija ne ukvarja, kot zlonamerni ali sovražni govor, ki pa ni kaznivo dejanje.

Predpostavko, **da učenci primer zlorabe na internetu ne bi zaupali svojim staršem, zavračava**. Odgovor na najino predpostavko sva dobili iz rezultatov obeh anketnih vprašalnikov, in sicer bi udeleženci raziskave v najvišji meri morebitno zlorabo na internetu zaupali prav staršem (preglednica 4 in grafikon 38).

Predpostavko, **da zlorabe na internetu v večjem deležu prijavljajo starši in šole kot pa žrtve zlorab, potrjujeva**. Kriminalistična inšpektorica je v intervjuju potrdila, da zlorabe v največji meri prijavljajo starši in šole.

V skladu s cilji raziskovanja sva s pomočjo učiteljev oblikovali spletni tečaj, ki so ga učenci (predvsem 8. in 9. razred) izvajali v okviru razrednih ur (v šoli ali v času pouka na daljavo). **Potrdili sva hipotezo, da se z ozaveščanjem in poučevanjem zmanjšuje možnost internetnih zlorab**, saj je 86 % udeležencev raziskave, ki so izpolnjevali drugi anketni vprašalnik, odgovorilo, da so se v spletnem tečaju naučili nekaj novega (grafikon 25). V drugem anketnem vprašalniku sva zastavili vprašanja in odgovore v obliki trditev, saj sva želeli pridobiti točno določene odgovore, ki so izhajali iz najinih izkušenj in pridobljenega teoretičnega znanja ter podatkov iz intervjuja. 80 % udeležencev raziskave je pritrdilo odgovoru, da so se naučili,

kako ravnati v primeru zlorabe na internetu, 62 % pa jih je pritrdilo, kako se zavarovati pred zlorabo (grafikona 26 in 27).

Ugotovili sva, da je v prvem anketnem vprašalniku 32 % udeležencev raziskave (grafikon 17) odgovorilo, da ne uporabljajo zasebnih profilov, po izvedenem spletnem tečaju pa je 75 % udeležencev raziskave (grafikon 42) drugega anketnega vprašalnika pritrdilo, da so zasebni profili najboljši načini zaščite pred internetno zlorabo.

5 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Izkušnja šolanja na daljavo v času epidemije koronavirusa nama je dala misliti, ali mladostniki in tudi starši, učitelji in drugi strokovni delavci, ki sodelujejo z mladimi, poznajo, koliko se mladi soočajo z zlorabami na internetu, ali se znajo zaščititi pred njimi in kakšna so ukrepanja ob doživeti zlorabi ter kakšne so posledice za zlorabljalce.

V nalogi sva zbrali številne informacije o vrstah internetnih zlorabah, načinih zaščite pred njimi, prijavnimi točkami in sankcijami za zlorabljalce. Zbrane informacije nam bodo služile tudi kot izhodišče za podajo predloga potrebne spremembe zakonodaje na tem področju ter nam bodo vodilo za poučevanje o tej temi.

Želeli sva spodbuditi vrstnike, da bi se o zlorabah na internetu med sabo pričeli pogovarjati, si jih zaupati, zaupali staršem in drugim odraslim osebam in zlorabe pričeli prijavljati ustreznim institucijam. Kot zelo pomembno sva ocenjevali, da nas učitelji naučijo pravilno »uporabljati internet«, biti kritični do objavljenih vsebin, spletnih strani, aplikacij, starostnih omejitev in drugih nevarnosti, saj smo že ob brskanju vsebin za pouk večkrat naleteli tudi na neprimerne vsebine.

Čeprav smo uporabniki interneta v Sloveniji že dalj časa in so njegovi uporabniki vse mlajši otroci, meniva, da se ukrepi proti zlorabam in ozaveščanje pred nevarnostmi interneta odvijajo prepočasi. Z videoposnetki prikazov nevarnosti na internetu, načinih zaščite, prijavnimi točkami oziroma postopki prijav zlorab na internetu, zbranimi na enem mestu, v obliki spletne učilnice, sva učitelje in svetovalno službo osnovne šole želeli spodbuditi, da bi se v čas razrednih ur preneslo čim več aktivnosti, vezanih na spletne nevarnosti. Ker so v spletni učilnici vse vsebine zbrane na enem mestu, meniva, da je učiteljem, svetovalnim delavcem šole

poenostavljeno prenašanje znanj med učence in bi preventivno delovanje na to temo bilo mogoče pogostejše.

Verjameva, da bi redne delavnice, poučevanje otrok zmanjšalo nevarnosti in pojavnost zlorab na internetu. Zelo verjetno je, da bo naša prihodnost še bolj povezana s spletnim obnašanjem in delom s pomočjo interneta, zato je prav, da že majhne otroke učimo pravilnega obnašanja na spletu.

Želeli bi si, da bi vse osnovne šole v Mariboru do leta 2025 v preventivni program, v čas razrednih ur, obvezno vnesle vsebine o nevarnostih, obnašanju na internetu in uporabile najine vsebine iz naloge in spletnega tečaja.

V sklopu raziskovalne naloge sva oblikovali tudi zgibanko (priloga 3), z vsebino najine naloge, v kateri sva želeli predstaviti njeno vsebino in na enem mestu zbrati najpomembnejše podatke o zlorabah na internetu za otroke in starše.

6 SKLEPNE MISLI

V raziskovalni nalogi sva iskali odgovore na raziskovalna vprašanja, ki sva si jih zastavili na začetku raziskovanja. Iz uvodnega teoretičnega dela raziskovalne naloge lahko povzameva, da za varnost na internetu obstajajo določena pravila spletnega obnašanja in različni načini zaščite. Ker se pogosto ljudje tega ne zavedajo, se jim pripetijo internetne zlorabe. Ključnega pomena je, da otroke naučimo pravilne in kritične uporabe interneta in ozavestimo pomen tega, saj smo tako že na dobri poti, da se nam zloraba ne pripeti.

Presenetilo naju je, da kljub široki uporabi interneta udeleženci raziskave v nizkem deležu poznajo spletne strani za prijavo zlorab in načine zaščit. Učenci kot glavni razlog na prvo mesto za uporabo družbenih omrežij postavljajo komuniciranje s prijatelji. Želeli bi si, da učenci ne bi v takšni meri uporabljali družbenih omrežij in predlagava, da jih spodbujamo k druženju s prijatelji v resničnem življenju. Potrebno bi bilo vzpostaviti čim več aktivnosti, morda tudi vodenih, v katerih bi se učenci družili, pogovarjali, sodelovali, znotraj in izven šole.

Ugotovili sva, da bi udeleženci raziskave v primeru internetne zlorabe v večji meri zaupali staršem in policiji, ko gre za zlorabe vezane na elektronsko napravo, kot so zlonamerni govor, kraja identitete, vdor v elektronsko napravo in izsiljevanje na družbenih omrežjih, in v manjši meri internetne zlorabe, ki so vezane na neprimerne vsebine in spolnost. Meniva, da je spolnost

med učenci tabu tema (sram in strah), in bi v prihodnje bilo potrebno tudi tej temi nameniti več pozornosti, pogovorov, učenja.

Izvedeni spletni tečaj je dosegel namen ozaveščanja učencev najine osnovne šole o internetnih zlorabah oziroma nevarnostih, načinih zaščite, kar so nama potrdili rezultati anketnega vprašalnika, izvedenega po spletnem tečaju.

Meniva, da bi bilo potrebno v prihodnje razmisliti tudi o spremembi zakonodaje v delu, ki se tiče internetnih ponudnikov in njim naložiti večjo odgovornost, kar se tiče posnetkov spolnih zlorab. Prav tako bi bilo potrebno obsojenim, ki so pošiljali posnetke spolnih zlorab otrok prepovedati dostop do spleta ali jim ga vsaj začasno omejiti.

V želji, da bi bilo internetni zlorab med ljudmi čim manj verjameva, da nama bo do leta 2025 uspelo usposobiti vse učence mariborskih osnovnih šol o zlorabah na internetu v sodelovanju s Policijo, s čimer bova pripomogli, da bo internetnih zlorab manj, kar pa je osnovni namen raziskovalne naloge.

Med pripravljanjem raziskovalne naloge sva se veliko naučili o zlorabah na internetu, predvsem pa sva se naučili kritično brati elektronske vire, sestaviti anketni vprašalnik, zastavljati vprašanja, ter se še bolje spoznali z računalniškimi programi (Word, Excel, Ika, SPSS) in zasnovo spletne učilnice.

7 VIRI IN LITERATURA

7.1 Literatura

- Ahlin, M. idr. (1994). *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Fank, M. in Štirn, M. (2007). *Spolno nasilje*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.
- Jerman Kuželički, A., Šterk, T. in Žavbi, A. (2009). *Kaj morate vedeti o internetu, pa si ne upate vprašati svojih otrok? - Priročnik za starše*. Ljubljana: Projekt SAFE-SI, Fakulteta za družbene vede, Center za metodologijo in informatiko.
- Kovačič, M. idr. (2009). *Deskanje po varnih vodah: Gradiva za učitelje*. Ljubljana: Projekt SAFE-SI, Fakulteta za družbene vede, Center za metodologijo in informatiko.
- Petek, A. in Šterk T. (2016). *Pomoč staršem v vrtincu novih tehnologij: Napotki za otrokom prijaznejši internet*. Ljubljana: Točka osveščanja o varni rabi interneta SAFE.SI.
- Žnidar, T. (2017). *Navihanki spletni previdneži: Priročnik za najmlajše*. Ljubljana: Alba 2000 d. o. o.
- Žnidar, T. (2017). *Priročnik za spletno previdnost: Varnost in zasebnost na spletu*. Ljubljana: Alba 2000 d. o. o.

7.2 Spletni viri

- Arnes. Arnes. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz <http://www.arnes.si/zavod-arnes/>.
- Arnes. *Neželeni elektronska pošta (spam)*. (b. d.). Pridobljeno dne 16. 1. 2022 iz <http://www.arnes.si/pomoc-uporabnikom/varnostna-priporocila/nezeleni-elektronska-posta-spam/>.
- Čotar, D., Novak, M., Isakovič, A., Kosič, H., Harej, J.. *Mobilni telefoni v šoli*. (b. d.). V Safe.si. Pridobljeno dne 4. 1. 2022 iz https://safe.si/sites/default/files/mobilnitelefonivsoli_e_solstvo.pdf.

Društvo za nenasilno komunikacijo. *Kaj je spolno nasilje?* (b. d.). Pridobljeno dne 4. 1. 2022 iz

<http://www.drustvo-dnk.si/nekategorizirane-vsebine/33-kaj-je-spolno-nasilje.html>.

Europol. *Europol*. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz

<https://www.europol.europa.eu/about-europol:sl>.

Family Time. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz

<https://familytime.io/features/>.

Felina Films (2018). *Gajin svet*. Pridobljeno dne 22. 12. 2021 iz

<https://gajinsvet.si/>.

Google. *Family Link*. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz

https://safety.google/intl/sl_ALL/families/parental-supervision/.

Google. *Google podpora (prijave zlorabe na Youtube)*. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz

https://support.google.com/youtube/topic/2803176?hl=sl&ref_topic=6151248.

I Know Where Your Cat Lives. (b. d.). Pridobljeno dne 22. 12. 2021 iz

<https://iknowwhereyourcatlives.com/cat/b76f0e5183>

Kaspersky Safe Kids. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz

<https://www.kaspersky.com/safe-kids>.

Kazenski zakonik (2012). Uradni list RS, št. 50. Pridobljeno dne 15. 1. 2022 iz

<https://zakonodaja.com/zakon/kz-1>.

Klančnik, A. T. *Soočanje Slovenije z mednarodnimi razsežnostmi internetnih spolnih zlorab otrok*. V Spletno oko. Pridobljeno dne 5. 1. 2022 iz

https://www.spletno-oko.si/sites/default/files/klancnik_clanek_1_0.pdf.

Logout . *Logout – Center pomoči pri prekomerni rabi interneta*. (b. d.). Pridobljeno dne 5. 1. 2022 iz

<https://www.logout.org/sl/>.

Microsoft Family. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz

<https://account.microsoft.com/family/about>.

- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija. *Starši in otroci, zavarujte se pred zlorabami na internetu*. (b. d.). Pridobljeno dne 5. 1. 2022 iz <https://www.policija.si/svetujemo-ozavescamo/policija-za-otroke/6020-stari-in-otroci-zavarujte-se-pred-zlorabami-na-internetu-policija-svetuje>.
- Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija. *Zlorabljen identiteta in SIS II*. (b. d.). Pridobljeno dne 9. 1. 2022 iz <https://www.policija.si/index.php/component/content/article/317-sirene/65167-zlorabljen-identiteta>.
- Norton Family. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz <https://family.norton.com/web/?sr=https://www.google.com/>.
- Odklikni. *Spletno nasilje se lahko zgodi tudi tebi*. (b. d.). Pridobljeno dne 10. 11. 2021 iz <http://odklikni.enakostspolov.si/>
- Poglajen, T. (2021). *Dokumentarec Ujete v medmrežju: intervencija, ki je razkrinkala spolne plenilce*. V RTV SLO. Pridobljeno dne 15. 1. 2022 iz <https://www.rtvlo.si/kultura/film-in-tv/dokumentarec-ujete-v-medmrezju-intervencija-ki-je-razkrinkala-spolne-plenilce/581528>.
- Puschner, M. (2020). *O varni rabi interneta brez interneta, priročnik za vzgojiteljice in vzgojitelje v vrtcu ter učiteljice in učitelje prvega triletja osnovne šole*. V Safe.si. Pridobljeno dne 4. 1. 2022 iz https://safe.si/sites/default/files/safe-si_prirocnik_o_varni_rabi_interneta_brez_interneta_-_web.pdf
- Safe.si. *10 nasvetov za učitelje*. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 1. 2022 iz <https://safe.si/ucitelji/10-naj-nasvetov-za-ucitelje>
- Safe.si. *Družabna omrežja*. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 1. 2022 iz <https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja>.
- Safe.si. *Google – sedaj vse nastavitve na enem mestu*. (b. d.). Pridobljeno dne 22. 1. 2022 iz <https://safe.si/novice/google-sedaj-vse-nastavitve-na-enem-mestu>.
- Safe.si. *Facebook*. (b. d.). Pridobljeno dne 22. 1. 2022 iz <https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/facebook>.

Safe.si. *Instagram*. (b. d.). Pridobljeno dne 22. 1. 2022 iz
<https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/instagram>.

Safe.si. *Kakšna so varna spletna gesla?* (b. d.). Pridobljeno dne 22. 12. 2021 iz
https://otroci.safe.si/sites/default/files/podloga_za_misko_modra_1.png.

Safe.si. *Kdo smo?* (b. d.). Pridobljeno dne 10. 1. 2022 iz
<https://safe.si/center-za-varnejši-internet/o-centru/safesi>.

Safe.si. *Končno javno poročilo (januar 2019–december 2020)* (2021). Pridobljeno dne 15. 1. 2022 iz
https://safe.si/sites/default/files/koncno_javno_porocilo_1_1_2019-31_12_2020_final.pdf.

Safe.si. *Orodja - Safe.si vodiči po družabnih omrežjih*. (b. d.). Pridobljeno dne 18. 12. 2021 iz
<https://safe.si/orodja/safesi-vodici-po-druzabnih-omrezjih>.

Safe.si. *Reci ne!* (b. d.). Pridobljeno dne 10. 1. 2022 iz
<https://safe.si/video/zanimivi-videi-drugih-organizacij/reci-ne>.

Safe.si. *Snapchat*. (b. d.). Pridobljeno dne 22. 1. 2022 iz
<https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/snapchat>.

Safe.si. *Sexting*. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 1. 2022 iz
https://safe.si/sites/default/files/letak_seksting_verzija_oktober_2020_-_cmyk.pdf

Safe.si. *Spletni in mobilni bonton oz. etika*. (b. d.). Pridobljeno dne 20. 1. 2022 iz
<https://safe.si/nasveti/obnasanje-na-spletu/spletni-in-mobilni-bonton>.

Safe.si. *Središče za pomoč - Prijava neprimernih in nelegalnih vsebin na spletu..* (b. d.).
Pridobljeno dne 18. 12. 2021 iz
<https://safe.si/sredisce-za-pomoc>.

Safe.si. *Starševski nadzor nad mobilnimi telefoni*. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz
<https://safe.si/starsi/starsevski-nadzor-nad-mobilnimi-telefoni>.

Safe.si. *Twitter*. (b. d.). Pridobljeno dne 22. 1. 2022 iz
<https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/twitter>.

- Safe.si. *Viber*. (b. d.). Pridobljeno dne 22. 1. 2022 iz
<https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/viber>.
- Safe.si. *Youtube*. (b. d.). Pridobljeno dne 22. 1. 2022 iz
<https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/youtube>.
- SI-CERT. *O centru SI-CERT*. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz .
<https://www.cert.si/o-nas/>.
- SI-CERT. *Zakon o informacijski varnosti brez glasu proti*. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz
<https://www.cert.si/zakon-o-informacijski-varnosti-brez-glasu-proti/>.
- Snapchat. *Snapchat Support – Podpora Snapchat (prijava zlorab)*. (b. d.). Pridobljeno dne 18. 12. 2021 iz
<https://support.snapchat.com/en-GB/i-need-help>.
- Spletni detektiv. (b. d.). Pridobljeno dne 15. 1. 2022 iz
<https://spletnidetektiv.si/>.
- Spletno oko. *Sovražni govor – Kaj je sovražni govor?* (b. d.). Pridobljeno dne 7. 1. 2022 iz
<https://www.spletno-ok.si/sovrazni-govor/kaj-je-sovrazni-govor>.
- Spletno oko. *Spletni grooming – Kaj je spletni grooming*. (b. d.). Pridobljeno dne 15. 1. 2022 iz
<https://www.spletno-ok.si/faq/kaj-je-grooming>.
- Spletno oko. *Spletno oko – Kdo smo?* (b. d.). Pridobljeno dne 10. 1. 2022 iz
<https://www.spletno-ok.si/o-prijavni-tocki/kdo-smo>.
- Svet računalništva. *Kaj je phishing?* (b. d.). Pridobljeno dne 15. 1. 2022 iz
<https://svetracunalnistva.si/kaj-je-phishing>.
- TOM – Telefon za otroke in mladostnike. *Kaj je TOM?* (b. d.). Pridobljeno dne 10. 1. 2022 iz
<https://www.e-tom.si/kaj-je-tom/>.
- Valentič, U., Motl, A. (2020). *Letno poročilo Spletno oko 2020*. V Spletno oko. Pridobljeno dne 15. 1. 2022 iz
https://www.spletno-ok.si/sites/default/files/letno_porocilo_spletno_oko_2020.pdf.

- Varni na internetu. *Vdori*. (b. d.). Pridobljeno dne 8. 1. 2022 iz
<https://www.varninainternetu.si/article/vdori/>.
- Varni na internetu. *O projektu*. (b. d.). Pridobljeno dne 23. 1. 2022 iz
<https://www.varninainternetu.si/kdo-smo/>.
- Vavpotič, S. P. (2019). *Pod budnim starševskim očesom*. V Monitor. Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz
<https://www.monitor.si/clanek/pod-budnim-starsevskim-ocesom/189755/>.
- Vehovar, V., Šterk, T., Mihelič, L., Švaljek, Z. (2015). *Letno poročilo Spletno oko 2014 V Spletno oko*. Pridobljeno dne 15. 1. 2022 iz
https://www.spletno-oko.si/sites/default/files/spletno_oko_-_letno_porocilo_2014.pdf.
- Wikipedija. *Izsiljevanje*. (b. d.). Pridobljeno dne 8. 1. 2022 iz
<https://sl.wikipedia.org/wiki/Izsiljevanje>.
- Wikipedija. *Kazenski zakonik*. (b. d.). Pridobljeno dne 15. 1. 2022 iz
https://sl.wikipedia.org/wiki/kazenski_zakonik.
- Wikipedija. *Kraja identitete*. (b. d.). Pridobljeno dne 7. 1. 2022 iz
https://sl.wikipedia.org/wiki/Kraja_identitete.
- Wikipedija. *Pandemija koronavirusne bolezni 2019 v Sloveniji*. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 2. 2022 iz
https://sl.wikipedia.org/wiki/Pandemija_koronavirusne_bolezni_2019_v_Sloveniji.
- Wikipedija. *Pharming*. (b. d.). Pridobljeno dne 16. 1. 2022 iz
<https://en.wikipedia.org/wiki/Pharming>.
- Wikipedija. *Spolna zloraba*. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 1. 2022 iz
https://sl.wikipedia.org/wiki/Spolna_zloraba.
- Wikipedija. *Ujete v medmrežju*. (b. d.). Pridobljeno dne 10. 1. 2022 iz
https://sl.wikipedia.org/wiki/Ujete_v_medmre%C5%BEju.
- Wikipedija. *Zloraba otrok*. (b. d.). Pridobljeno dne 4. 1. 2022 iz
https://sl.wikipedia.org/wiki/Zloraba_otroka.
- Youtube. *Prijava zlorabe na Youtube*. (b. d.). Pridobljeno dne 15. 1. 2022 iz

<https://www.youtube.com/howyoutubeworks/policies/community-guidelines/>.

Združenje proti spolnemu zlorabljanju. *Kaj je spolna zloraba?* (b. d.). Pridobljeno dne 7. 1. 2022 iz

<http://spolna-zloraba.si/index.php/domov/1966-2/>.

Instagram, Viber, Snapchat, Facebook, Youtube, Skype, Xbox Live, Twittwer, Ask.fm.

Povezave do prijav zlorab, nastavitev kako blokirati uporabnika, nasvetov za ponovno nastavitev gesel, ukrepov ob vdoru v e-pošto, spletni profil, ukrepov ob kraji identitete, ukrepov ob kraji osebne fotografije, nasvetov za izbris profila na družbenih omrežjih, na pogosto uporabljanih družbenih omrežjih. Pridobljeno dne 4. 1. 2022 iz

<https://ucilnice.arnes.si/course/view.php?id=80225§ion=8b>.

7.3 Viri videoposnetkov

Creative commons CC (2019). *Ali kdaj pomislimo na naše okolje?* (Videoposnetek). V Arnes.

Pridobljeno dne 18. 12. 2021 iz

<https://video.arnes.si/watch/Y2KOOOnEoSJDX>.

Creative commons CC (2019). *Ali internet je ali ni čisto pravo življenje* (Videoposnetek). V

Arnes. Pridobljeno dne 18. 12. 2021 iz

<https://video.arnes.si/watch/m1DURBl7HikE>.

Creative commons CC (2019). *Družbena omrežja in aplikacije – Kaj objavljamo* (Videoposnetek). V Arnes. Pridobljeno dne 20. 12. 2021 iz

<https://video.arnes.si/watch/B26HOEcFOXL2>.

Creative commons CC (2019). *Gesla, gesla in še enkrat gesla* (Videoposnetek). V Arnes.

Pridobljeno dne 18. 12. 2021 iz

<https://video.arnes.si/watch/q1BWYVTWGLYa>.

Creative commons CC (2019). *Kako se (ne) obnašati v »virtualnem« svetu* (Videoposnetek). V Arnes. Pridobljeno dne 20. 12. 2021 iz

<https://video.arnes.si/watch/T1elenZGGMdd>.

- Creative commons CC (2019). *Vse je res* (Videoposnetek). V Arnes. Pridobljeno dne 22. 12. 2021 iz
<https://video.arnes.si/watch/abWhSLUXRMfC>.
- Donoša, N. idr. (2011). *Nevarna uporaba osebnih fotografij na Facebooku* (Videoposnetek). V Safe.si. Pridobljeno dne 20. 12. 2021 iz
<https://safe.si/video/izdelki-safesi-nagradnih-natecajev/nevarna-uporaba-fotografij-na-facebooku>.
- Felina Films (2018). *Gajin svet* (Videoposnetki). V Safe.si. Pridobljeno dne 4. 1. 2022 iz
<https://safe.si/video/gajin-svet>.
- Hitra finta* (Videoposnetki). V Varni na internetu. Pridobljeno dne 22. 12. 2021 iz
<https://www.varninainternetu.si/knjiznjice/video-namigi/>.
- Pavlík, P. (2011). *Ovce.sk* (Videoposnetki). V Safe.si. Pridobljeno dne 10. 11. 2021 iz
<https://safe.si/video/risanke-ovcesk>.
- Puschner, M. (2018). *Naj te ne bo strah, da zamujaš* (Videoposnetek). V Safe.si. Pridobljeno dne 18. 12. 2021 iz
<https://safe.si/video/safesi-videi/naj-te-ne-bo-strah-da-zamujas>.
- Republika Slovenija, Policija (2017). *Say No!* (Videoposnetek). Pridobljeno dne 4. 1. 2022 iz
<https://www.youtube.com/watch?v=gKsOquoWvkI>.
- Vreča, M. (2014). *Internetne prevare* (Videoposnetek). V Arnes. Pridobljeno dne 22. 12. 2021 iz
<https://video.arnes.si/watch/VRWPXciqSoYe>.

8 PRILOGE

8.1 Prvi anketni vprašalnik

Pozdravljeni,
sva učenki 8. razreda osnovne šole. Raziskati želiva pogostost zlorab na internetu med najinimi vrstniki in vaše poznavanje zaščite pred njimi.
Vljudno prosiva, da iskreno odgovorite na spodnja vprašanja.

Hvala

1. Spol. Ustrezno obkroži.

Ženska Moški

2. Razred. Napiši.

_____ razred

3. Z X označi, katera družbena omrežja/aplikacije uporabljaš:

	Tiktok	Snapchat	Instagram	Facebook	Twitter
Označi					
	Youtube	WhatsApp	Viber	Skype	Drugo (zapiši)
Označi					

4. Koliko let že uporabljaš družbena omrežja/aplikacije? Ustrezno obkroži.

Ne uporabljam. 1–2 leti 3–4 leta 5–6 let 7+ let

5. Ali imaš na katerem od družbenih omrežij (Tiktok, Snapchat, Instagram, Facebook, Twitter) za svojega prijatelja katerega izmed staršev? Ustrezno obkroži.

Da Ne

6. Zakaj uporabljaš družbena omrežja? Razloge razvrsti po pomembnosti. Pred razlog, ki ima zate največjo težo, zapiši 1, medtem ko ima razlog z najmanjšo težo pred zapisom številko 10.

- _____ Zaradi dolgega časa.
- _____ Zaradi branja objavljenih vsebin.
- _____ Zaradi ogledovanja objavljenih fotografij.
- _____ Zaradi komuniciranja s prijatelji.
- _____ Zaradi komentiranja objavljenih vsebin/fotografij.
- _____ Zaradi pisanja statusov.
- _____ Zaradi objavljanja vsebin, fotografij, posnetkov.
- _____ Zaradi izmenjave podatkov.
- _____ Zaradi komuniciranja s starši in sorodniki.
- _____ Zato, ker jih drugi uporabljajo.

7. Ustrezno označi, komu bi zaupal/a, če bi se ti zapisana zloraba pripetila:

	Prijatelj	Starš	Sorodnik	Učitelj	Policija	Noben	Drugi (zapiši)
Širjenje laži ali zlonamerni govor.							
Kraja identitete.							
Vdor v elektronsko napravo.							
Izsiljevanje na družbenem omrežju.							
Posredovanje neprimerne vsebine.							
Prejetje neprimerne vsebine.							
Posredovanje svoje gole fotografije.							
Prejetje gole fotografije od znanca.							
Prejetje gole fotografije od neznanca.							
Posredovanje posnetka s spolno vsebino.							
Prejetje posnetka s spolno vsebino od znanca.							
Prejetje posnetka s spolno vsebino od neznanca.							

8. Ali si se kdaj zlagal/a pri registraciji na družbeno omrežje/aplikacijo/spletno stran? Ustrezno obkroži.

Da Ne

9. Če da, zakaj? Na črto napiši svoj odgovor.

10. Od koga si že sprejel zahtevo za prijateljstvo (follow request)? Ustrezno obkroži.

- a) Nekoga, ki ga poznam v resničnem življenju.
- b) Prijatelja tvojega prijatelja (mutual friend).
- c) Neznanca.

11. Ali se po aplikacijah/družbenih omrežjih kdaj pogovarjaš z neznanci? Ustrezno obkroži.

Da Ne

12. Ali si se že kdaj srečal/a z osebo, ki si jo spoznal/a na družbenem omrežju? Ustrezno obkroži.

Da Ne

13. Kako bi se zavaroval/a pred zlorabo? Na črto napiši svoj odgovor.

14. Ali poznaš spletne strani za prijavo internetne zlorabe? Ustrezno obkroži.

Da Ne

15. Če si odgovoril/a na prejšnje vprašanje z da, katere?

16. Ali te je kdo že opozoril o nevarnostih na internetu (starši, učitelji, prijatelji itd.)? Ustrezno obkroži.

Da Ne

17. Če si odgovoril/a na prejšnje vprašanje z da, kdo? Ustrezno obkroži.

Prijatelj Starš Sorodnik Učitelj Policija Drugi (zapiši): _____

18. Ali imaš zasebni (privat) profil na aplikacijah/družbenih omrežjih? Ustrezno obkroži.

Da Ne

19. Ali tvoji starši uporabljajo aplikacijo za nadzor nad tvojo elektronsko napravo? Ustrezno obkroži.

Da Ne

20. Katere od zlorab na internetu smatraš kot najtežje? Ustrezno obkroži.

- a) Spolna zloraba
- b) Zlonamerni govor in širjenje laži
- c) Kraja identitete
- d) Vdor v računalnik
- e) Izsiljevanje

21. Ali se ti je katera od zlorab že pripetil/a? Obkrožiš lahko več odgovorov.

- a) Spolna zloraba
- b) Zlonamerni govor in širjenje laži
- c) Kraja identitete

- d) Vdor v računalnik
- e) Izsiljevanje
- f) Nobena

Na vprašanja od 22 do 26 odgovori v primeru, da se ti je zloraba že pripetila.

22. Z X označi, na katerem družbenem omrežju so te zlorabili?

	Tiktok	Snapchat	Instagram	Facebook	Twitter
Označi					
	Youtube	WhatsApp	Viber	Skype	Drugo (zapiši)
Označi					

23. Kaj si storil/a, ko se ti je to zgodilo? Na črto zapiši svoj odgovor.

24. Ali si povedal/a komu, da so te zlorabili? Ustrezno obkroži.

Da Ne

25. Če si odgovoril/a na prejšnje vprašanje z da, komu? Ustrezno obkroži.

Prijatelju Staršu Sorodniku Učitelju Policiji Drugemu (zapiši): _____

26. Ali si zlorabo prijavil/a na policijo? Ustrezno obkroži.

Da Ne

Najlepša hvala za tvoj čas.

8.2 Drugi anketni vprašalnik

Pozdravljeni,

sva učenki osnovne šole, ki pripravljava raziskovalno nalogo s področja zlorab na internetu. V raziskovalni nalogi raziskujemo o zlorabah na internetu, njihovih vzrokih, posledicah, pogostosti in povezavi slednjih v času epidemije COVID-19. V njej želiva navesti tudi zaščite pred njimi in pomen preventivnega delovanja. Zanima naju, kako spletni tečaji vplivajo na znanje o zlorabah na internetu in ozaveščenostih preventivnega delovanja. Vljudno prosiva, da odgovorite na spodnja vprašanja.

1. Ali meniš, da si se kaj novega naučil/a iz spletnega tečaja o zlorabah na internetu?

- a) Da.
- b) Ne.

2. Koliko si vedel/a o internetnih zlorabah pred spletnim tečajem?

- a) Nič, sedaj sem se naučil/a veliko novega.
- b) Zelo malo.
- c) Veliko, tega tečaja sploh ne bi potreboval/a.

3. Je bil spletni tečaj koristen in kaj si odnesel od njega? Možnih je več odgovorov.

- a) Da, naučil sem se, kako ravnati v primeru zlorabe.
- b) Da, naučil sem se, kako se zavarovati pred zlorabami.
- c) Ne, ničesar se nisem naučil in mislim, da takšna izobraževanja niso potrebna.

4. Ali ocenjuješ, da bi bilo potrebno dati več poudarka preventivnemu delovanju proti zlorabam na internetu? Možnih je več odgovorov.

- a) Ne, takšnih izobraževanj je že preveč in menim, da ne bi bilo potrebno.
- b) Ne, menim, da jih je dovolj.
- c) Da, izobraževanj bi moralo biti več. Potrebno bi bilo izvajati redna, vsakoletna izobraževanja v šoli za učence.
- d) Da, potrebno bi bilo izvajati redna vsakoletna izobraževanja tudi za učitelje in za starše.

5. Ali ste bili v času pandemije več na internetu?

- c) Da.
- d) Ne.

6. Če si odgovorila na prejšnje vprašanje z DA, zakaj? Možnih je več odgovorov.

- a) Saj mi je bilo dolgčas in sem bil/a več na družbenih omrežjih.
- b) Saj sem večino časa moral/a delati za šolo na daljavo.
- c) Saj sem imel/a treninge preko interneta.
- d) Saj sem več časa imel/a za igranje igrice, gledanja filmov ali video vsebin na internetu.

7. Koliko časa si na dan bil/a na internetu pred Covidom?

- a) Pol ure.
- b) Eno uro.
- c) Več kot eno uro.
- d) Več kot 2 uri.
- e) Več kot 4 ure.

8. Koliko časa si bil/a na dan na internetu med epidemijo Covid, v primerjavi s časom pred epidemijo?

- a) Enako kot pred epidemijo.
- b) Pol ure več kot pred epidemijo.
- c) Eno uro več kot pred epidemijo.
- d) Več kot dve uri več kot pred epidemijo.
- e) Več kot 4 ure več kot pred epidemijo.

9. Ali se boš po narejenem spletnem tečaju še pogovarjal/a z neznanci?

- a) Da.
- b) Ne.

10. Bi se srečal z neznano osebo, ki si jo spoznal/a na internetu?

- a) Da.
- b) Ne.

11. Ali poznaš spletne strani in kontakte za prijavo zlorab?

- a) Da.
- b) Ne.

12. Če si odgovoril/a na prejšnje vprašanje z DA, katere? Možnih je več odgovorov.

- a) Spletno oko.
- b) Policija – 113.
- c) Snapchat – prijavni obrazec.
- d) Spletna stran – Spletne goljufije.
- e) Instagram – prijavni obrazec.
- f) Tom telefon.

13. Ali bi se po opravljenem spletnem tečaju zaupal/a komu, da se ti je pripetila spletna zloraba, če bi do nje prišlo?

- a) Da.
- b) Ne.

14. Če si odgovoril/a na prejšnje vprašanje z DA, komu? Označi svoj odgovor. Možnih je tudi več odgovorov.

- a) Staršu.
- b) Prijatelju.
- c) Učitelju.
- d) Sorodniku.
- e) Policiji.

15. Če bi prišlo do spletne zlorabe, ali bi tudi slednjo prijavil/a?

- a) Da, saj se zavedam, da bi bila to najboljša možna rešitev.
- b) Ne, saj se mi zloraba ne zdi nič hujšega.

16. Kaj je netiketa?

- a) To je spletni bonton ali spletna etiketa.
- b) To je etiketa za oblačila.

17. Ali uporabljaš netiketo na spletu?

- a) Da.
- b) Ne.

18. Ali po prebranem spletnem tečaju prepoznaš načine zaščite pred zlorabami? Označi jih. Možnih je več odgovorov.

- a) Imej močno in dobro geslo.
- b) Nastavi si zasebni profil.
- c) Imej močan požarni zid.
- d) Ne verjemi vsem stvarem, ki jih opaziš na internetu.
- e) Upoštevaj pravila spletnega obnašanja.
- f) Menim, da nič ni narobe, če se sam/a videvam z neznanci preko spleta in v živo.

19. Boš spremenil/a svoje obnašanje na internetu?

- a) Da.
- b) Ne.

20. Če si odgovoril/a na prejšnje vprašanje z DA, kako? Možnih je več odgovorov.

- a) Upošteval/a bom spletni bonton.
- b) Imel/a bom zasebni profil.
- c) Ničesar ne bom plačeval/a neznancem preko spleta, saj vem, da lahko pride do prevare.
- d) Ne bom objavljaj/a intimnih slik sebe ali drugih.
- e) Ne bom se pogovarjal/a z neznanci.

21. Ali boš svoje znanje delil/a še s kom drugim? Možnih je več odgovorov.

- a) S prijatelji.
- b) S starši.
- c) Z učitelji.
- d) S starimi starši.
- e) S sorodniki.
- f) Z nikomer.

22. Bi spletni tečaj o zlorabah na internetu priporočal/a drugim?

- a) Da.
- b) Ne.

Najlepša hvala za vaš čas.

8.3 Zgibanka »NET JE SUS« - ZLORABE NA INTERNETU

NET JE SUS

ZLORABE NA INTERNETU

**MLADI ZA
NAPREDEK
MARIBORA**

Kaj je zloraba?

Zloraba otrok je neprimerno fizično, spolno ali psihološko ravnanje ali zanemarjanje otrok, predvsem s strani staršev ali drugih skrbnikov.

Med drugim se lahko nanaša na ravnanje ali nesposobnost ravnanja staršev ali drugih skrbnikov, ki lahko pri otroku povzroči potencialno ali dejansko škodo (Wikipedija).

Avtorici Nina Špenga in Zala Jakovac

⚠ Vrste zlorab na internetu:

- spolna zloraba,
- sovražni ali zlonamerni govor,
- kraja identitete,
- vdor v računalnik,
- izsiljevanje.

Centri za varnejši internet in prijavitne točke v Sloveniji:

- Spletno oko,
- Safe.si,
- TOM-Telefon za otroke in mladostnike,
- SI-CERT ali Nacionalni odzivni center za kibernetno varnost,
- Varni na internetu,
- Logout.

LOGOUT
Center pomoči pri prekomerni rabi interneta

VARNI NA INTERNETU
Od mene je odločno yes,
www.varninainternetu.si

SPLETN O KO

Safe.si

Nasveti za varno uporabo interneta:

- ničesar ne plačuj,
- imej zasebni profil,
- ne verjemi zgolj zapisanemu na internetu,
- uporablaj antivirusne programe in močan požarni zid,
- opravljaj redne varnostne kopije pomembnih podatkov,
- imej močno in dobro geslo,
- ne sprejemaj neznancev za prijatelje,
- nadlegovanje prijavi in blokiraj uporabnika,
- ne deli informacij z neznanci,
- ne objavljaj ničesar, kar je lahko problematično zate in za druge,
- upoštevaj pravila spletnega obnašanja,
- ne objavljaj intimnih slik sebe ali drugih,
- uporaba aplikacij za starševski nadzor nad otrokovo napravo je priporočljiva.

Zakaj sva se odločili za zlorabe na internetu?

Lastna izkušnja šolanja na daljavo v času epidemije koronavirusa nama je dala misliti.

- Ali se učenci znajo zavarovati pred internetnimi zlorabami?
- Kako pogoste so te?
- Kakšni so načini zaščite?
- Ali lahko kako pripomoreva k varnosti?

Nenavadni časi, ko se je svet zaradi epidemije premaknil na internet, so seveda pomenili mnoge spremembe. Želeli sva doprinesiti k varnosti in se medtem tudi kaj naučiti.

Želeli bi si, da učenci ne bi v takšni meri uporabljali družbenih omrežij in predlagava, da jih spodbujamo k druženju s prijatelji v resničnem življenju. Potrebno bi bilo vzpostaviti čim več aktivnosti, morda tudi vodenih, v katerih bi se učenci družili, pogovarjali, sodelovali, znotraj in izven šole. Predvsem pa si želiva, da bi bilo internetnih zlorab med ljudmi čim manj.

Cilji raziskovanja:

- raziskati pogostost zlorab med učenci od 6. do 9. razreda osnovne šole,
- oblikovati preventivni internetni tečaj o zlorabah na internetu,
- informirati otroke o internetnih zlorabah na splošno,
- ozavestiti otroke o varni uporabi interneta,
- podučiti otroke o preventivnih zaščitah pred zlorabami,
- aktivno nadaljevati s preventivnimi aktivnostmi z namenom zaščite otrok v mariborskih osnovnih šolah in usposobiti v prepoznavanju zlorab na internetu vse otroke mariborskih osnovnih šol do leta 2025 (v sodelovanju s policijo).

Rezultati in metodologija

Na žalost zaradi pandemije koronavirusa in velikega števila karanten raziskovanje ni bilo najlažje, a nama je vseeno uspelo uresničiti cilje.

Za zbiranje rezultatov sva uporabili dva anketna vprašalnika in intervju s kriminalistično inšpektorico. Prvi anketni vprašalnik sva uporabili pred internetnim spletnim tečajem, drugega pa po njem. V prvem anketnem vprašalniku sva se osredotočili na poznavanje internetnih zlorab in načinov zaščite med učenci. V rezultatih naju je najbolj presenetilo to, da velika večina udeležencev raziskave sprejema zahteve za prijateljstva tudi od neznancev.

Z rezultati, zbranimi v prvem anketnem vprašalniku in intervjuju ter s pomočjo teorije, sva oblikovali spletni tečaj za osnovnošolce o nevarnostih ter zaščiti na spletu.

Spletni tečaj je namenjen poučevanju ter ozaveščanju mladih o nevarnostih interneta, z vsemi informacijami zbranimi na enem mestu.

V drugem anketnem vprašalniku pa sva se osredotočili na vpliv spletnega tečaja na znanje učencev o internetnih zlorabah. V rezultatih tega vprašalnika se je pokazalo, da sva s spletnim tečajem dosegli najin namen, saj sva ozavestile učence o varni uporabi interneta.

Verjameva, da bo naša prihodnost še bolj tesno povezana s tehnologijo, zato je poučevanje izrednega pomena.

